

Załącznik
do Uchwały nr .....
Rady Miasta Tarnobrzega
z dnia .....

Strategia Rozwoju Miasta Tarnobrzega

Tarnobrzeg - 2013

Spis treści

1. INFORMACJE PODSTAWOWE	6
1.1 INFORMACJE WPROWADZAJĄCE	6
1.2 PRZESŁANKI BUDOWY NOWEJ STRATEGII MIASTA TARNOBRZEGA	7
1.3 ZAŁOŻENIA PROCESU BUDOWANIA STRATEGII TARNOBRZEGA.....	7
1.3.1 Założenia dotyczące dokumentu Strategii:.....	7
1.3.2 Założenia dotyczące procesu pracy nad Strategią:.....	8
1.4 OPIS PRZEBIEGU PROCESU BUDOWANIA STRATEGII ROZWOJU	8
2 ANALIZA STANU OBECNEGO	10
2.1 LOKALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU	10
2.1.1 Uwarunkowania historyczne.....	10
2.1.2 Uwarunkowania wynikające z położenia	11
2.1.3 Uwarunkowania terytorialne	12
2.2 SEKTOROWA ANALIZA SFER ROZWOJU MIASTA TARNOBRZEGA.....	14
2.2.1 SFERA GOSPODARCZA.....	14
2.2.2 Wykorzystanie możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych	23
2.2.3 Współpraca ponadlokalna	27
2.2.4 Infrastruktura techniczna.....	34
2.2.5 Zaopatrzenie w gaz, energię elektryczną i ciepłą	36
2.2.6 Wodociągi i kanalizacja.....	37
2.3 SFERA SPOŁECZNA	40
2.3.1 Sytuacja demograficzna	40
2.3.2 Pomoc społeczna.....	44
2.3.3 Oświata i edukacja.....	47
2.3.4 Ochrona zdrowia	53
2.3.5 Lokalny Rynek Pracy	55
2.3.6 Stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych	57
2.3.7 Sport i rekreacja	58
2.3.8 Struktura organizacji pozarządowych	60
2.4 SFERA PRZYRODNICZO-PRZESTRZENNA.....	63
2.4.1 Uwarunkowania przyrodnicze	63
2.5 ANALIZA SWOT	67

3	PROGRAM ROZWOJU	71
3.1	WIZJA ROZWOJU TARNOBRZEGA.....	71
3.2	MISJA STRATEGII TARNOBRZEGA.....	74
3.3	KIERUNKI I CELE	74
3.3.1	<i>Cele strategiczne:</i>	74
3.3.2	<i>Struktura obszarów i priorytetów Strategii</i>	75
3.3.3	<i>Cele operacyjne</i>	76
3.3.4	<i>Opis strategii osiągnięcia celów strategicznych</i>	77
3.4	INDYKATYWNA LISTA PROJEKTÓW W PERSPEKTYWIE 2014-2020.....	86
4	PROCES WDRAŻANIA	90
4.1	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI STRATEGII.....	90
4.2	OPIS ZASAD AKTUALIZACJI STRATEGII ORAZ SYSTEMU MONITOROWANIA I EWALUACJI	91

Streszczenie

Decyzja o podjęciu prac nad tworzeniem Strategii Rozwoju Miasta Tarnobrzega na lata 2014-2020 została podjęta w związku z faktem osiągnięcia horyzontu czasowego Strategii z 1997 oraz jej aktualizacji z 2006 roku. Ponadto, konieczność opracowania tego dokumentu dyktowana jest wprowadzeniem w Polsce nowego modelu polityki regionalnej oraz potrzebą spójności z Umową Partnerstwa określającą strategię wykorzystania środków funduszy europejskich w latach 2014-2020.

Prace nad budową Strategii były prowadzone w procesie uspołecznionym poprzez serię spotkań Zespołów Roboczych pracujących w czterech obszarach tematycznych: gospodarczej, społecznej, środowiskowo-przestrzennej oraz infrastrukturalnej. Projekt dokumentu był prezentowany radnym w trakcie procesu powstawania.

Opracowany w procesie uspołecznionym dokument strategii zawiera: analizy stanu, opis wizji rozwoju miasta, misję strategii, opis i systematyka celów na poziomie strategicznym i operacyjnym, opisy strategii osiągania poszczególnych celów poprzez działania oraz określenie przyjętego systemu monitoringu i aktualizacji.

W ujęciu syntetycznym wizja rozwoju Tarnobrzega wyraża się następująco:

Pożądany obraz Tarnobrzega roku 2020 to miasto stabilne i bezpieczne, które poprzez optymalne wykorzystanie swego potencjału oraz procesów rewitalizacji obszarów po przemyśle siarkowym zapewnia miejsca pracy oraz godziwe warunki życia swoich mieszkańców.

Cele strategiczne to zamierzenia z długim horyzontem czasowym, wynikające z wizji rozwoju, które wskazują pożądany kierunek działania podmiotów życia społecznego i gospodarczego gminy. Sformułowane z zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego cele strategiczne dla Miasta Tarnobrzega w perspektywie roku 2020 są następujące:

- I. Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwinięcie jak najlepszych warunków dla trwałego rozwoju gospodarczego Tarnobrzega**
- II. Wzrost poziomu i jakości życia, poprawa spójności społecznej oraz wzmocnienie aktywności obywatelskiej**
- III. Poprawa wykorzystania zasobów przyrodniczych, wzmocnienie ochrony przed zagrożeniami oraz rozwój przestrzenny Tarnobrzega jako bieguna wzrostu.**

Cele operacyjne określają obszary działań, które będą podejmowane dla osiągnięcia stanu rozwoju wyrażonego opisem misji oraz przez cele strategiczne. W Strategii Rozwoju Tarnobrzega przyjęto następujące cele operacyjne odnoszące się do sfery gospodarczej, społecznej oraz środowiskowo-przestrzennej:

- Rozbudowa i rozwój Tarnobrzeskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego oraz stref inwestycyjnych
- Wykreowanie atrakcyjnej oferty turystycznej bazującej na lokalnych zasobach i współpracy z sąsiednimi gminami
- Promocja gospodarcza Miasta i wdrożenie kompleksowego systemu obsługi inwestorów
- Poszerzenie oferty i zakresu usług na rzecz sektora przedsiębiorczości

- Wzrost liczby i zakresu projektów partnerskich oraz rozwój komunikacji z pobliskimi jednostkami samorządowymi
- Rozwój funkcji Tarnobrzega jako subregionalnego bieguna wzrostu
- Poprawa jakości i dostępności usług edukacyjnych
- Wzrost dostępności kompleksowej opieki medycznej i jakości systemu ochrony zdrowia
- Poprawa integracji społecznej
- Wzrost aktywności zawodowej i poprawa adaptacyjności
- Rewitalizacja oraz optymalne wykorzystanie obiektów i zasobów dziedzictwa kulturowego
- Zbudowanie zintegrowanej oferty kulturalnej dla mieszkańców i przyjezdnych.
- Poprawa stanu i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
- Wzrost aktywności obywatelskiej oraz współpracy instytucji społecznych z publicznymi
- Poprawa stanu, rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej
- Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej
- Poprawa dostępu do technologii informacyjnych oraz rozwój e-usług.
- Poprawa stopnia zabezpieczenia mieszkańców przed zagrożeniami naturalnymi oraz technologicznymi.
- Rozwój systemów zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego
- Promocja i rozwój stosowania odnawianych źródeł oraz efektywnego wykorzystania energii
- Rewitalizacja obszarów miejskich i przemysłowych
- Kompleksowe uporządkowanie przestrzeni publicznej Miasta.
- Poprawa spójności przestrzennej osiedli tarnobrzeskich

Osiągnięcie powyższych celów zaplanowano poprzez kierunki działań, które określono w odniesieniu do każdego z celów operacyjnych. Na poziomie takich działań przewidywane jest inicjowanie projektów o różnej skali i zasięgu. Oprócz samorządu projekty te będą mogły być podejmowane przez inne podmioty lokalnego życia społeczno-gospodarczego, a Strategia będzie pełnić funkcję integrującą projekty, pozwalając tym podmiotom w trakcie aplikowania o środki finansowe prezentować swe przedsięwzięcia jako element spójnego systemu rozwoju lokalnego.

Wdrożenie strategii będzie bazować na systemach monitoringu i aktualizacji realizowanych przez Zespół Sterujący, który zostanie powołany po przyjęciu Strategii.

1. Informacje podstawowe

Metodologia, przesłanki, założenia oraz opis przebiegu prac związanych z konstruowaniem strategii

1.1 Informacje wprowadzające

Słowo „strategia” jest określeniem pochodzenia greckiego, oznaczającym przygotowanie i prowadzenie wojny jako całości oraz poszczególnych jej kampanii i bitew. Strategia taka jest opracowana po rozpoznaniu uwarunkowań wpływających na cele oraz na możliwość pozyskania i wykorzystania środków. Współczesne pojęcie strategii zostało z powodzeniem rozszerzone na zastosowania cywilne.

Strategie rozwoju – podobne w swojej istocie i konstrukcji do strategii wojskowych pod koniec XX wieku zaczęły być opracowywane przez jednostki gospodarcze oraz podmioty terytorialnej administracji publicznej, w tym przez władze krajowe, regionalne i lokalne. Strategie te mają różne horyzonty czasowe – od długofalowych strategii krajowych (o horyzoncie 20–30 lat), przez strategie rozwoju województw (z horyzontem 10–15 lat), do strategii lokalnych (z ok. 10-letnim horyzontem czasowym). Optymalny dla strategii lokalnych horyzont czasowy planowania rozwoju na poziomie ok. 10 lat został określony przy uwzględnieniu praktycznych uwarunkowań tego procesu. Ocenia się, że przy uwzględnieniu gwałtownych zmian technologicznych i społecznych, które obserwujemy w XXI w. prognozowanie przyszłości na poziomie lokalnym w perspektywie powyżej 10 lat nie jest w stanie uwzględnić ważnych zmian cywilizacyjnych i praktycznie ztraca swoją celowość. Z kolei dolna granica okresu programowania rozwoju jest powiązana z zagrożeniami wynikającymi z kadencyjności. Uwzględniając te ograniczenia minimalnym okresem programowania wydaje się być czas powyżej okresu dwóch kadencji, czyli ok. 8 lat. Aktualnie panującym trendem jest opracowywanie strategii przez władze publiczne na okres do 2020 roku. Jest to m.in. związane z dostosowywaniem tych dokumentów do Strategii Rozwoju Kraju jak również z dokumentem Europa 2020. Wybór takiego horyzontu czasowego ma jeszcze jedną cechę – pozwala uwzględnić w procesie myślenia o przyszłości szanse i możliwości związane z programowaniem funduszy strukturalnych na lata 2014-2020.

Strategię rozwoju opracowuje się po to, by podmiot ją tworzący dysponował własnym sformalizowanym pomysłem rozwojowym zapisanym w formie dokumentu, dzięki któremu będzie mógł racjonalnie organizować swoje przyszłe działanie. Dlatego też w strategii dominujące miejsce zajmują te przedsięwzięcia, które władza lokalna może sama podjąć i za które może odpowiadać. Jednak nie wszystkie procesy i zjawiska społeczno-gospodarcze, które znajdują się w kompetencjach władz publicznych, powinny znaleźć swoje miejsce w strategii. Nie powinna ona obejmować rutynowych zadań władzy danego szczebla, które musi ona spełniać niezależnie od okoliczności, a powinna ograniczyć się do głównych wyborów, których rozstrzygnięcie określa kierunki rozwoju kraju, województwa, gminy. Strategia powinna objąć swoim zakresem te procesy, na które władza publiczna ma wpływ bezpośredni lub co najmniej pośredni, i które nie wchodzą w zakres rutynowych działań tej władzy.

Budowa strategii rozwoju sprowadza się do odpowiedzi na trzy podstawowe pytania, występujące we wzajemnym powiązaniu sekwencyjnym. Punktem wyjścia prac nad strategią jest określenie stanu pożądanego, którego osiągnięcie będzie istotą realizacji strategii. W fazie tej zostaje zarysowany stan docelowy, nazywany także wizją, będący pierwszym przybliżeniem celów rozwoju regionu. Wizja ta powinna być odważna, a jednocześnie realistyczna. Kolejnym krokiem jest udzielenie odpowiedzi na pytanie: w jakim stanie znajduje się, układ lokalny i jaka będzie prawdopodobna droga jego rozwoju? Znanym narzędziem jest tu analiza SWOT. Trzecim etapem budowy strategii jej udzielanie

odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób osiągnąć pożądany stan? Jest to właściwa strategia. Strategia formułuje cele rozwoju w ich wzajemnym uporządkowaniu hierarchicznym, może także przedstawiać opis poszczególnych stanów pośrednich oraz wskazać punkty w czasie, w których powinny one wystąpić. Produktem końcowym strategii jest opracowanie zestawu kierunków opisujących praktyczne działania, które powinny być podjęte przez właściwe instytucje czy organizacje.

1.2 Przesłanki budowy nowej Strategii Miasta Tarnobrzega

Decyzja o podjęciu prac nad opracowaniem dokumentu strategii rozwoju dla Miasta Tarnobrzega została podjęta w związku z zaistnieniem szeregu okoliczności, które sprawiają, że wykorzystywanie dotychczasowej strategii lub jej kolejna aktualizacja już nie wystarcza i jest konieczne podjęcie prac nad budową nowej koncepcji rozwoju.

Najważniejsze przesłanki, tej decyzji są następujące:

- jest związana z naturalnym zjawiskiem osiągnięcia horyzontu czasowego Strategii opracowanej w roku 1997 oraz jej aktualizacji z 2006 roku
- jest związana z nowym modelem polityki regionalnej, wprowadzonym przyjęciem 13 lipca 2011 roku Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020
- wynika z obowiązku przeglądu oraz dostosowania założeń lokalnych strategii rozwoju do dokumentów o charakterze nadrzędnym (m.in. strategia województwa podkarpackiego), które uległy kompleksowym zmianom w związku z procesem akcesji oraz nowym okresem programowania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Obowiązująca do końca 2013 roku Strategia Rozwoju Miasta Tarnobrzega, została opracowana w 1997 i była aktualizowana w 2007 roku. W tym okresie zarówno szeroko rozumiane struktury wewnętrzne Miasta jak i jej bliższe oraz dalsze otoczenie, uległy bardzo istotnym zmianom. Zmienił się układ czynników, które istotnie wpływają na proces rozwoju Miasta. Jednym z najważniejszych procesów, które nastąpiły w okresie realizacji dotychczasowej strategii jest integracja Polski z Unią Europejską, która miała miejsce 2004 roku

1.3 Założenia procesu budowania strategii Tarnobrzega

Założenia stanowią warunki brzegowe niezbędne do prawidłowego i przejrzystego sformułowania strategii rozwoju. Zostały one określone na początku procesu przed rozpoczęciem jej opracowywania. Dla przejrzystości rozrózono założenia odnoszące się do samego dokumentu strategii oraz założenia odnoszące się do procesu jego budowania

1.3.1 Założenia dotyczące dokumentu Strategii:

- Perspektywa planowania: 2020
- Strategia będzie służyć mieszkańcom Tarnobrzega, instytucjom lokalnym oraz władzom samorządowym
- Strategia będzie najbardziej ogólnym dokumentem planistycznym, a jej zadaniem jest ułatwienie utrzymania głównych długookresowych kierunków rozwoju Tarnobrzega
- Dokument strategii zostanie przygotowany z przestrzeganiem zasady zrównoważonego rozwoju,

- Sposób prowadzenia prac oraz struktura dokumentu będą uwzględniały koncepcję budowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem Polski

1.3.2 Założenia dotyczące procesu pracy nad Strategią:

- Strategia opracowana będzie z udziałem przedstawicieli społeczności lokalnej, którzy zostaną zaproszeni do udziału w sesjach planowania.
- Strategia będzie spójna z zapisami zawartymi w zewnętrznych dokumentach planistycznych.
- Projekt dokumentu będzie poddany do publicznej konsultacji
- Projekt dokumentu przed przyjęciem zostanie poddany postępowaniu administracyjnemu wynikającemu z zapisów Ustawy z dnia 3 października 2008 r. O udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
- Końcową akceptację strategii podejmie Rada Miasta w drodze uchwały
- Przyjęta Strategia będzie stanowić podstawę do przygotowania Planu Operacyjnego zawierającego uszczegółowienie działań strategii.

Przedstawione powyżej założenia określiły tryb oraz charakter prac i procedur, które zostały zastosowane podczas opracowywania Strategii Rozwoju Miasta Tarnobrzega

1.4 Opis przebiegu procesu budowania Strategii Rozwoju

Proces tworzenia Strategii Tarnobrzega na lata 2014-2020 prowadzony był w trakcie specjalnie w tym celu organizowanych spotkań tematycznych Zespołów Roboczych pracujących w następujących obszarach zagadnień:

- Infrastruktura techniczna,
- Aktywność gospodarcza/przedsiębiorczość,
- Kapitał ludzki i społeczny,
- Środowisko i energetyka.

Uczestnikami prac w ramach ww. Zespołów byli przedstawiciele szerokiego spektrum środowisk lokalnych (m.in. radni, urzędnicy, przedsiębiorcy, liderzy organizacji pozarządowych). Proces tworzenia strategii został poszerzony o dodatkowe robocze spotkania z radnymi oraz ankietyzację mającą na celu pozyskanie i pogładową analizę oddolnych propozycji działań (projektów) formułowanych przez środowiska lokalne. Sesje warsztatowe, spotkania informacyjne, ankietyzacja oraz okresowe prezentacje uzgodnień osiągniętych podczas kolejnych etapów prac nad Strategią były realizowane w okresie od marca do lipca 2013 roku.

Łącznie zrealizowano się 6 sesji spotkań warsztatowych obejmujących: zespołową analizę problemów, kolejne etapy analizy SWOT, określanie potencjałów rozwojowych miasta, formułowanie wizji, celów strategicznych oraz kierunków działania. Informacja o przebiegu prac nad strategią była dwukrotnie prezentowana podczas sesji Rady Miasta

Zestawienie ważniejszych wydarzeń związanych z procesem budowania strategii rozwoju Miasta Tarnobrzega w układzie chronologicznym:

- **7 lutego 2013** – seminarium informacyjne na temat nowego modelu polityki regionalnej
- **13 marca 2013** – 2 warsztaty analityczno-projektowe w Zespołach Roboczych dot. Infrastruktury oraz Gospodarki
- **14 marca 2013** – 2 warsztaty analityczno-projektowe w Zespołach Roboczych (ds. społecznych oraz ds. środowiska)
- **17 kwiecień 2013** – warsztaty analityczno-programowe z Radnymi Miasta Tarnobrzega (analiza problemów i potencjałów Miasta oraz dyskusja kierunków rozwoju)
- **25 kwiecień 2013** – prezentacja podczas sesji Rady Miasta – sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwoju Miasta Tarnobrzega prezentacja założeń oraz harmonogramu
- **22 maja 2013** – warsztaty programowe w tematycznych zespołach roboczych – kontynuacja dyskusji nad wizją rozwoju, określanie celów, strategii ich osiągnięcia oraz systemu wdrażania.
- **3 lipca 2013** – zwrócenie się do przewodniczących osiedli o wskazanie propozycji potencjalnych projektów w celu uwzględnienia ich przy redagowaniu kluczowych zapisów dokumentu Strategii (wizja, cele i kierunki działań)
- **25 lipca 2013** – druga prezentacja podczas sesji Rady Miasta – przedstawienie roboczej wersji Strategii (m.in. wizja, misja, kierunkowe cele strategiczne, cele operacyjne oraz działania prowadzące do osiągnięcia celów na wszystkich poziomach (strategie działania).
- **5 sierpnia 2013** – zwrócenie się do Radnych (drogą elektroniczną i pocztową) z prośbą o wyrażenie uwag do roboczej wersji dokumentu strategii.
- **Sierpień 2013** - publikacja w lokalnej prasie (Merkuriusz Tarnobrzeski nr 191) podsumowująca prace nad tworzeniem Strategii oraz prezentująca jej kluczowe zapisy
- **3 września 2013** – przekazanie projektu dokumentu Strategii do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Inspekcji Sanitarnej w celu konsultacji oraz uzyskania opinii w zakresie potrzeby wykonania Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko.
- **20 września 2013r.** opinia sanitarna od Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu „Strategia Rozwoju Miasta Tarnobrzega na lata 2014-2020”
- **09 października 2013r.** pismo od Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie wskazujące potrzebę przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz wykonania prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Miasta Tarnobrzega na lata 2014-2020.
- **07 listopada 2013r.** złożenie w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz przekazanie do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, zaktualizowanej wersji projektu Strategii wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko
- **27 listopad 2013** – udostępnienie projektu dokumentu do konsultacji społecznych

2 Analiza stanu obecnego

Diagnoza stanu, analiza SWOT oraz kompleksowy przegląd uwarunkowań, które były analizowane i uwzględnione przy wyznaczaniu celów oraz określaniu strategii ich osiągnięcia.

2.1 Lokalne uwarunkowania rozwoju

2.1.1 Uwarunkowania historyczne

Tarnobrzeg został założony na mocy przywileju fundacyjnego nadanego przez króla Zygmunta III Wazę w 1593 r. na ziemiach wsi Dzików, bezpośrednio sąsiadujących z piastowskimi osadami Miechocin i Wielowieś. Pierwszy rozbiór Polski w 1772 r. sprawił, że Tarnobrzeg stał się pogranicznym miastem Królestwa Galicji i Lodomerii. Spowodował również zburzenie wielowiekowych naturalnych związków z Sandomierzem, co było główną przyczyną degradacji znaczenia do poziomu małego prowincjonalnego miasteczka. Na rzece Wiśle ustanowiono granicę państwową i tym samym z miasta położonego w środkowej części kraju, Tarnobrzeg stał się miastem peryferyjnym, odcięty od swoich powiązań handlowych, administracyjnych czy diecezjalnych. Od 1782 r. miasto znalazło się w cyrkule rzeszowskim, a same cyrkule były jedynym szczeblem administracji w terenie i podlegały gubernium z siedzibą we Lwowie. Po roku 1850 w Tarnobrzegu utworzono urząd powiatowy. Uprawnienia urzędu dotyczyły spraw administracyjnych, egzekucyjnych, sądowych, policyjnych i podatkowych. Powiat obejmował swoim zasięgiem 70 najdalej na północ wysuniętych gmin Galicji. W 1867 r. nastąpiła kolejna, ostatnia już reforma administracyjna w Galicji. Zlikwidowane zostały cyrkule i okręgi, utworzono w ich miejsce nowe powiaty. W wyniku reformy Tarnobrzeg otrzymał funkcję siedziby władz powiatowych, zarazem został podzielony na dwa powiaty sądowe tarnobrzeski i rozwadowski. Na podstawie ustawy z 3.07.1896 roku zostaje zaliczony do miasteczek. Samo miasto Tarnobrzeg rozwijało się słabo, głównie ze względu na niewielką powierzchnię i proporcjonalnie zbyt duże zaludnienie. Zdecydowany rozwój miasta nastąpił dopiero w II połowie XX wieku po odkryciu w i podjęciu w 1957 r. na przemysłową skalę wydobycia bogatych złóż siarki w sąsiedztwie Tarnobrzega (kopalnia Machów) a później Grębowa (kopalnia Jeziórko). W tej postaci powiat przetrwał do 1975 r., gdy zlikwidowano powiaty i powstało województwo tarnobrzesckie podzielone na gminy. W latach 1975-1998 Tarnobrzeg był siedzibą władz miejskich i wojewódzkich. Przyjęcie przez Tarnobrzeg funkcji miasta wojewódzkiego wpłynęło bezpośrednio na sukcesywne powiększanie obszaru terytorialnego miasta kosztem sąsiednich wsi. I tak: w 1976 r. włączono w granice miasta następujące wsie: Dzików, Kajmów, Machów, Miechocin, Mokrzeszów, Ocice, Sielec, Wielowieś i Zakrzów; w 1990 r. włączono wieś Sobów, a w 1992 r. wieś Nagnajów. W 1998 r. po kolejnej reformie administracyjnej kraju nastąpił trzystopniowy podział administracyjny kraju: 16 województw, powiaty i gminy, skutkiem, czego województwo tarnobrzesckie przestało istnieć, a miasto Tarnobrzeg jako siedziba powiatu grodzkiego weszło w skład województwa podkarpackiego. Został także utworzony powiat tarnobrzescki ziemski, w skład, którego weszły gminy: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Grębów i Nowa Dęba.

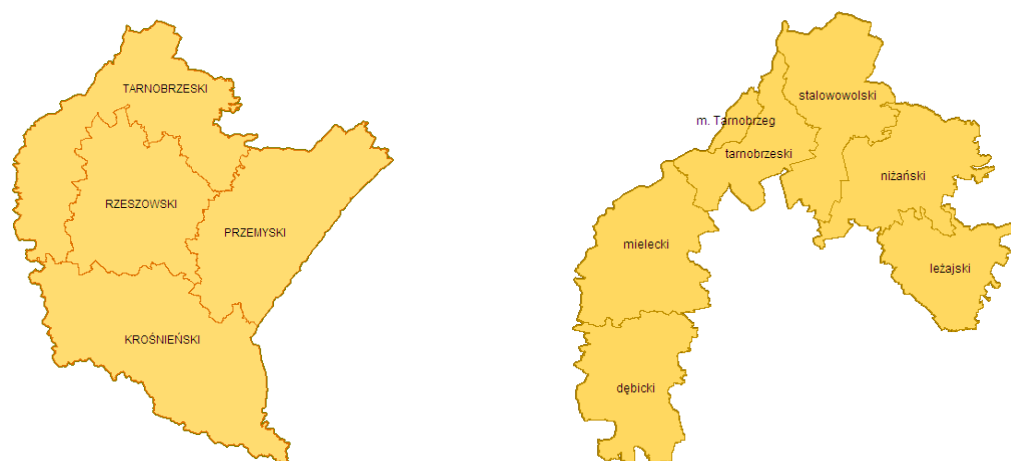
Tarnobrzeg jako byłe miasto przemysłowe przez pół wieku zdominowane przez branżę przemysłu wydobywczego siarki, na skutek dekonjunkury siarki na światowych rynkach, od II połowy lat 90-tych tracił na znaczeniu. Istniejące kopalnie i zakłady przemysłu siarkowego ulegały likwidacji, przy czym część tego przemysłu została poddana procesom restrukturyzacji. W okresie budowania strategii rozwoju na lata 2014-2020 miasto znajduje

się w trakcie realizacji przedsięwzięć związanych z rewitalizacją obszarów przemysłowych. Do największych sukcesów w tym obszarze zaliczyć należy przede wszystkim ukończenie prac technicznych związanych z zagospodarowaniem wyrobiska kopalni siarki oraz udostępnienie powstałego jeziora z przeznaczeniem na cele turystyczno-rekreacyjne. Zbiornikowi decyzją Rady Miasta została nadana nazwa Jeziora Tarnobrzeskiego, a jego teren wraz z otoczeniem oraz obiektami Kopalni Machów został przejęty przez gminę Tarnobrzeg od skarbu Państwa

2.1.2 Uwarunkowania wynikające z położenia

Tarnobrzeg jest miastem położonym w północno-zachodniej części województwa podkarpackiego, na prawym brzegu rzeki Wisły, zajmuje fragment doliny Wisły oraz teren wysoczyzny zwanej Garbem Tarnobrzeskim na granicy Kotliny i Wyżyny Sandomierskiej. Pod względem administracyjnym lokalizację miasta poziomie NUTS-3 można doprecyzować jako centrum subregionu tarnobrzeskiego.

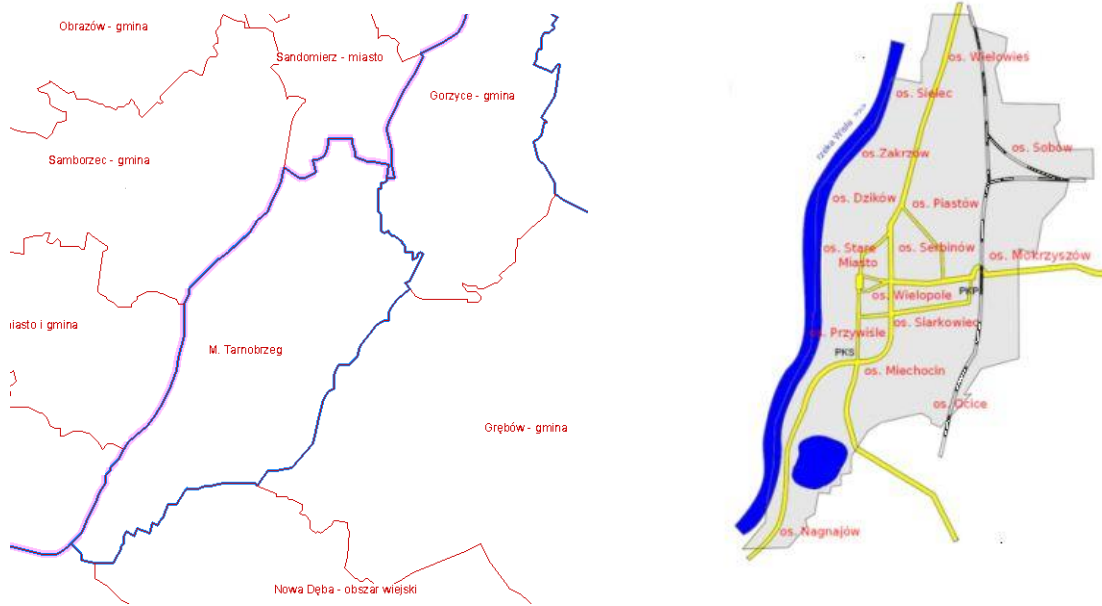
Rysunek 1 Lokalizacja Tarnobrzega w układzie regionu i subregionu

Źródło: Główny Urząd Statystyczny www.stat.gov.pl

Gmina Tarnobrzeg graniczy bezpośrednio z 8 gminami (4 w województwie podkarpackim i 4 przez Wisłę w województwie świętokrzyskim).

Rysunek 2 Lokalizacja i struktura terytorialna

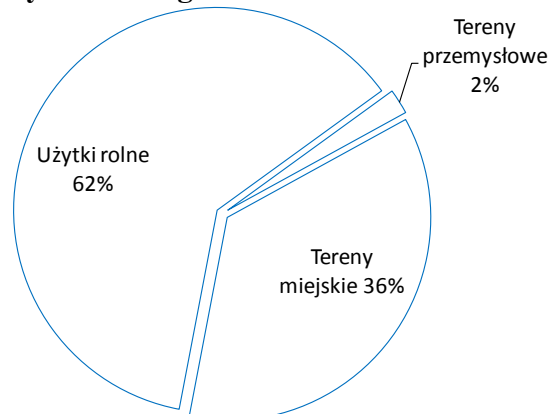
Lokalizacja na pograniczu regionów ma istotne znaczenie dla procesów rozwoju miasta. Odnosi się to zarówno do szans jak i zagrożeń wynikających z tego położenia. Szanse są związane z możliwościami i ułatwieniem uczestnictwa w projektach ponadregionalnym, zagrożenia wynikają peryferyjnego względem centrum regionu położenia.

Miasto podzielone jest na 26 osiedli przy czym 15 z nich jest jednostkami pomocniczymi w rozumieniu art.5 ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r

2.1.3 Uwarunkowania terytorialne

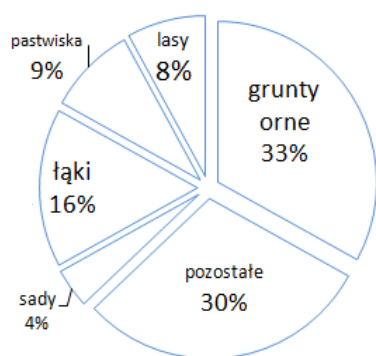
Powierzchnia Miasta Tarnobrzega wynosi 8.540 ha, obszary przemysłowe zajmują łącznie 140 ha, użytki rolne łącznie zajmują powierzchnię wynoszącą 5.378 ha. Powierzchnia obszarów leśnych położonych w granicach administracyjnych Miasta Tarnobrzega wynosi 708 ha.

Wykres 1 Struktura użytkowania gruntów

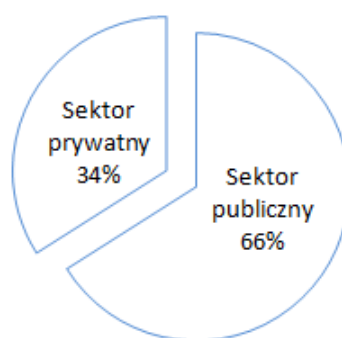

Źródło: Opracowanie własne na bazie Powszechnego Spisu Rolnego

Wykres 2 Struktura użytków rolnych

Wykres 3 Struktura wg form własności

Źródło: Opracowanie własne na bazie Powszechnego Spisu Rolnego

Tabela 1 Struktura władania gruntami stanowiącymi własność Gminy Tarnobrzeg w rozbiciu na poszczególne osiedla

Wyszczególnienie (osiedla)	Własność publicznego sektora (ha)	Własność niepublicznego sektora (ha)	Razem
Dzików	151	284	435
Kajmów	96	141	237
Miechocin	194	360	554
Mokrzyszów	398	768	1166
Nagnajów	155	169	324
Ocice	79	326	405
Sielec	110	314	424
Sobów	483	963	1446
Wielowieś	288	746	1034
Zakrzów	251	428	679
Machów	71	594	665
Tarnobrzeg	628	567	1195
Razem	2904	5660	8564

Źródło: Urząd Miasta Tarnobrzeg

2.2 Sektorowa analiza sfer rozwoju Miasta Tarnobrzega

2.2.1 SFERA GOSPODARCZA

2.2.1.1 Uwarunkowania przestrzenne

Rozwój gospodarczy miasta warunkowany jest założeniami polityki przestrzennej. Obowiązujące „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Tarnobrzeg” zostało przyjęte uchwałą XLIX/335/98 Rady Miasta. W 2009 roku Uchwałą Nr XLII/844/2009 została uchwalona zmiana Studium umożliwiającą istotne rozszerzenie możliwości rozwoju gospodarczego Miasta. W zmienionym studium wprowadzono istotne udogodnienia sprzyjające rozwojowi gospodarczemu oraz tworzeniu sprzyjających warunków dla lokalizacji w Tarnobrzegu nowych inwestycji w tym szczególnie tych, które są związane z innowacyjnością oraz nowymi technologiami. Wyraziło się to wprowadzeniem preferencyjnych warunków dla lokalizacji Parku Technologiczno – Przemysłowego oraz miejskiego kompleksu rekreacyjnego o rozbudowanym wielofunkcyjnym charakterze w oparciu o Jezioro Tarnobrzescie. Wskazane wyżej zmiany formalnie umożliwiły realizację przedsięwzięć stanowiących w okresie opracowywania Strategii reprezentacyjne obszary rozwoju gospodarczego Miasta. Jezioro Tarnobrzescie pomimo niepełnej jeszcze lecz systematycznie rozbudowywanej infrastruktury rekreacyjnej w szybkim tempie przyczynia się do rozwoju funkcji turystycznej w gospodarce Miasta. Potwierdzeniem tego jest lawinowo rosnąca liczba osób korzystających z plaż oraz dostępności akwenu na cele rekreacyjne. Wzrostowi temu towarzyszy regularne zwiększanie się liczby usług oraz imprez kulturalnych organizowanych nad jeziorem skupiających niejednokrotnie dziesiątki tysięcy przyjezdnych. Ukończona budowa Tarnobrzesciego Parku Przemysłowo-Technologicznego otwiera szerokie możliwości dla inwestorów oferując wyjątkowo atrakcyjną przestrzeń do rozwoju nowoczesnych inicjatyw gospodarczych. Kolejnym przejawem rozwoju w tym zakresie jest pozyskanie środków oraz rozpoczęcie prac zmierzających do utworzenia strefy inwestycyjnej w bezpośrednim sąsiedztwie Parku. Warto podkreślić, że proces budowy Parku już przyniósł efekty w postaci zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej wyrażającej się m.in. objęciem jego terenu przywilejami specjalnej strefy ekonomicznej. Osiągnięcie to dodatkowo wzmacnia ofertę Miasta oraz stwarza wyjątkowe perspektywy do zdynamizowania i unowocześnienia lokalnej gospodarki Tarnobrzega.

Zidentyfikowane podczas aktualizacji w 2006 roku dotychczas obowiązującej Strategii Rozwoju Tarnobrzega i wydzielone w ramach zapisów zmienionego Studium Uwarunkowań obszary Stref Aktywności Gospodarczej obejmują:

- Obszar I. Centrum Miasta Tarnobrzeg;
- Obszar II. Tereny zlokalizowane wzdłuż Al. Warszawskiej;
- Obszar III. Tereny zlokalizowane wzdłuż ul. Sienkiewicza;
- Obszar IV. Obszar Specjalnej Strefy Ekonomicznej;
- Obszar V. Obszar rekreacyjno-turystyczny Jeziora Tarnobrzesciego;
- Obszar VI. Tereny pomiędzy osiedlami Sobów i Mokrzeszów.

Uwzględniając aktualnie pojawiające się szanse rozwoju gospodarczego oraz potrzeby ujawniające się w trakcie dynamicznych procesów gospodarczych w mieście (m.in. nowe duże podmioty pojawiające się w strefie ekonomicznej, potrzeba tworzenia struktur klastrowych oraz ośrodka badawczo-rozwojowego) sprawiają, że zachodzi konieczność rozszerzenia tej listy o nowe obszary aktywności ekonomicznej. Do takich miejsc

zidentyfikowanych podczas analiz oraz dyskusji podczas budowania bieżącej Strategii zaliczyć należy teren położony w pobliżu obszaru nr IV między osiami Wisłostrady oraz ul. Zakładowej oraz obszar obejmujący tereny w okolicach ważnego węzła kolejowego na osiedlu Ocice.

Rysunek 3 Rozwój stref aktywności gospodarczej

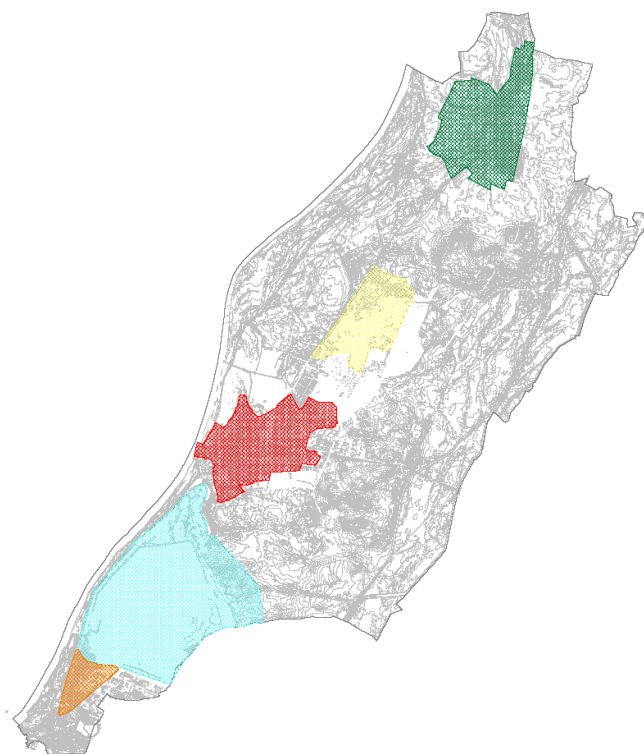

Źródło: Urząd Miasta Tarnobrzega

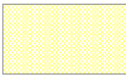
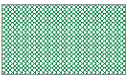
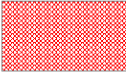

Wskazane obszary są miejscem rozważanej lokalizacji niskoenergetycznych obiektów do prowadzenia niskoemisyjnej działalności gospodarczej planowanych w ramach II etapu rozwoju Tarnobrzeckiego Parku Przemysłowo-Technologicznego.

Istotnym czynnikiem określającym możliwości rozwoju gospodarczego są uwarunkowania związane z polityką przestrzenną Miasta oraz stopień pokrycia jego terytorium Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego

Aktualnie w opracowaniu są plany przestrzenne dla następujących obszarów terenu Miasta

Źródło: Urząd Miasta Tarnobrzega

- Obszar projektowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie osiedla Borów w Tarnobrzegu
- Obszar projektowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Wielowieś w Tarnobrzegu
- Obszar projektowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Tarnobrzeg dzielnicy A I
- Obszar projektowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów przemysłowych przy Jeziorze Tarnobrzesckim w Tarnobrzegu
- Obszar projektowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów wokół Jeziora Tarnobrzesckiego w Tarnobrzegu

W latach 2006 – 2012 podjęte zostały uchwały o przystąpieniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego rejonu osiedla Borów, osiedla Wielowieś, dzielnicy A-1, terenów przemysłowych przy Jeziorze Tarnobrzesckim oraz terenów wokół Jeziora

Tarnobrzeskiego. Projektowane plany miejscowe obejmują łącznie ok. 20 km² powierzchni, co stanowi 23% obszaru miasta Tarnobrzega.

Uchwały o przystąpieniu do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego:

1. Uchwała Nr XLIX/571/06 Rady Miasta Tarnobrzeg z dnia 23 lutego 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
2. Uchwała Nr XVII/215/2008 Rady Miasta Tarnobrzeg z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie przystąpienia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Tarnobrzeg dzielnica AI,
3. Uchwała Nr XLI/559/2013 Rady Miasta Tarnobrzega z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie zmiany obszaru objętego uchwałą Nr XVII/215/2008 Rady Miasta Tarnobrzeg z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Tarnobrzeg dzielnica AI,
4. Uchwała Nr XXXVII/747/2009 Rady Miasta Tarnobrzeg z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie przystąpienia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Wielowieś w Tarnobrzegu,
5. Uchwała Nr XLIV/565/2013 Rady Miasta Tarnobrzega z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie zmiany obszaru objętego uchwałą Nr XXXVII/747/2009 Rady Miasta Tarnobrzeg z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie przystąpienia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Wielowieś w Tarnobrzegu,
6. Uchwała Nr XXIX/417/2012 Rady Miasta Tarnobrzega z dnia 27 września 2012 r. w sprawie przystąpienia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów przemysłowych przy Jeziorze Tarnobrzeskim w Tarnobrzegu,
7. Uchwała Nr XXIX/418/2012 Rady Miasta Tarnobrzega z dnia 27 września 2012 r. w sprawie przystąpienia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów wokół Jeziora Tarnobrzeskiego w Tarnobrzegu.

2.2.1.2 Główni pracodawcy - struktura i trendy

Najwięksi pracodawcy funkcjonujący na terenie miasta Tarnobrzega są zlokalizowani na terenach Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro – Park Wisłosan Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK WISŁOSAN ustanowiona została 9 września 1997 roku na posiedzeniu Rady Ministrów. Strefa została utworzona na terenach byłego Zagłębia Siarkowego, jako jeden z głównych instrumentów wsparcia przemian gospodarczych upadających przedsiębiorstw państwowych, działających w obszarach wydobywania i przetwórstwa siarki (okolice Tarnobrzega i Staszowa) oraz w branży metalowej (Nowa Dęba) i hutniczej (Stalowa Wola). Recesja na rynkach w tych branżach spowodowała masowe zwolnienia załóg kopalni siarki oraz w potężnych przedsiębiorstwach z branży metalowej i hutniczej. Od roku 2001 tereny strefowe rozrastały się kilkukrotnie, zaczynając od Radomia, Ożarowa Mazowieckiego, aż po ostatnie włączenie 2 nowych podstref na terenie województw lubelskiego i podlaskiego. Zarządcą Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN jest Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Tereny strefy podzielone są na 20 głównych podstref, co stwarza zróżnicowaną i atrakcyjną ofertę dla potencjalnych inwestorów TSSE. Łączny obszar strefy wynosi 1 632,31 ha. Na dzień

31.12.2012r. wydano łącznie 232 zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy. Aktywnie działa w strefie 109. przedsiębiorców - firmy reprezentujące różne branże, m.in. przetwórstwo aluminium, farmaceutyki, szkło gospodarcze, elektronikę, produkcję materiałów budowlanych, meble i przemysł poligraficzny. W znaczący sposób zmienił się dotychczasowy wizerunek pierwotnych terenów strefy. Zarządzający wybudował kompleks 5 nowych hal produkcyjnych pod wynajem dla nowych inwestorów, powstało kilkadziesiąt nowych obiektów, zmodernizowano kilkanaście kolejnych – projekty te zrealizowali nowi przedsiębiorcy, wykorzystujący zakupione w strefie nieruchomości. TSSE jako całość obejmuje 30 023 miejsc pracy, w tym 20 635 nowych i blisko 7,2 mld PLN nowych inwestycji oraz kilkadziesiąt firm z kapitałem zagranicznym, m.in. z Niemiec, USA, Japonii, Korei, Francji, Włoch, Danii, Holandii. Spośród 1 632,31 ha gruntów objętych TSSE zagospodarowano 1035,31 ha, co stanowi 63 % ogólnej powierzchni strefy.

Ważne zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej posiada 14 przedsiębiorców, są to firmy:

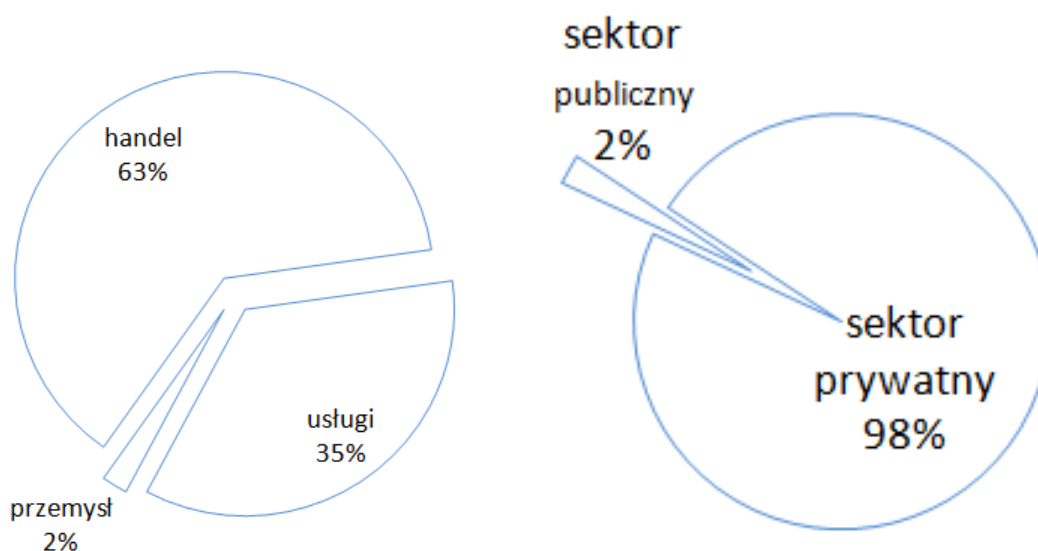
- ZSChM Piotrowice II Sp. z o.o. – producent surowców chemicznych i mineralnych dla budownictwa
- KOMA Stahlbau Sp. z o.o. – konstrukcje metalowe, obróbka metali
- Zakład Mechaniczny "SIARKOPOL" Sp. z o.o. – obróbka metali, produkcja urządzeń mechanicznych
- FENIX METALS Sp. z o.o. – recycling (odzysk cyny i ołowiu)
- Tarkon Sp.z o.o. – konstrukcje metalowe, obróbka metali
- Media Regionalne Sp. z o.o. - druk gazet, wyroby i usługi poligraficzne
- IZOLBEX Sp. z o.o. - producent materiałów budowlanych
- ME Logistics A.S. Tomala Sp. z o.o. - usługi magazynowania i logistyki
- EKO-SYSTEMY Sp. z o.o. - producent przydomowych oczyszczalni ścieków
- Magielek Magiel i Pralnia - usługi czyszczenia i prasowania odzieży
- Storks Sp. z o.o. - producent toreb na urządzenia komputerowe
- Pilkington Atomotive Poland Sp. z o.o. - branża motoryzacyjna (pomimo lokalizacji w ramach TSSE na terenie administracyjnym sąsiedniej gminy Nowa Dęba przedsiębiorstwo to ma duże znaczenie dla rozwoju Tarnobrzega bowiem zatrudnia dużą liczbę jego mieszkańców. Zaplanowane już kolejne inwestycje tego koncernu będą generowały kolejne miejsca pracy dostępne i dogodne dla mieszkańców Miasta)
- BK Glass Sp. z o.o. - producent szkła hartowanego
- Kabanos-Machów Sp. z o.o. - producent przetwarzania i konserwacji mięs

Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą na terenie Tarnobrzskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN może ubiegać się i uzyskanie pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych. Podstawą do korzystania z pomocy publicznej jest zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy. Pomoc publiczna udzielana jest przedsiębiorcy w formie zwolnień podatkowych, stanowi pomoc regionalną z tytułu: kosztów nowej inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy. Maksymalna wysokość pomocy: 50% wydatków inwestycyjnych lub 50% dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników (MSP - odpowiednio 70% lub 60%). Warunkiem uzyskania pomocy jest minimalna wartość inwestycji - 100 tys. EURO.

2.2.1.3 Struktura podstawowych branż gospodarki znajdujących się na terenie Miasta - trendy

Transformacja systemowa państwa oraz likwidacja przemysłu siarkowego odegrały w ważną rolę formowaniu się struktury gospodarczej miasta. W wyniku tych procesów nastąpiły przekształcenia własnościowe i restrukturyzacje, istniejących dotąd zakładów sektora publicznego: państwowych i komunalnych, które w nowej rzeczywistości gospodarczej nie mogły istnieć w dotychczasowej formie. Powstającą lukę po likwidowanych przedsiębiorstwach na rynku pracy zaczęły wypełniać nowe formy działalności gospodarczej głównie w sektorze prywatnym. Na bazie tych zasobów powstają kolejne oraz innowacyjne firmy stanowiące ważny element lokalnego sektora MSP. Aktualnie (tj w stanie na 31 grudnia 2012 roku) na terenie Miasta Tarnobrzega funkcjonuje 4975 podmiotów.

Wykres 4 Struktura udziału podstawowych form aktywności gospodarczej w gospodarce Miasta Tarnobrzega

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych regionalnych GUS

Tabela 2 Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własności oraz form prawnych

Lata	Ogółem	Sektor		ogółem					
				Spółki handlowe		Spółki cywilne	spółdzielnie	Fundacje, stowarzyszenia, i organizacje społeczne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
		Publiczny	Prywatny	razem	W tym z udziałem kapitału zagranicznego				
2006	5240	140	5100	247	48	586	18	137	4042
2007	5260	135	5125	261	49	588	18	147	4046
2008	5225	126	5099	268	49	533	17	146	4061
2009	4959	123	4836	272	50	502	17	150	3820
2010	5218	164	5054	279	51	513	17	160	4009

2011	4924	123	4801	289	50	518	17	164	3733
2012	4975	115	4860	292	52	519	17	175	3701

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl

2.2.1.4 Turystyka jako szansa rozwoju gospodarczego Tarnobrzega

Atrakcyjność turystyczna miasta

O atrakcyjności turystycznej decyduje wiodąca cecha danego obszaru, która w wymierny sposób przyczynia się do podjęcia przez turystów decyzji o przyjeździe do danego miejsca. Do cech tych zaliczane są między innymi walory krajobrazu naturalnego, klimat, pomniki historii czy interesujące obiekty turystyczne. Za atrakcyjność turystyczną uważana jest także siła przyciągania do danego regionu określonego rodzaju turystyki, czy turystów, a także popyt na oferowane usługi. Tak właśnie rozumiane pojęcie atrakcyjności turystycznej wydaje się być najbardziej zobiektywizowane, gdyż bezpośrednio może mieć zastosowanie w marketingu turystycznym. O atrakcyjności turystycznej regionu, miejscowości decydują głównie trzy czynniki:

- zasoby i walory przyrodnicze,
- zasoby i walory antropogeniczne,
- zagospodarowanie turystyczne.

W chwili obecnej miasto Tarnobrzeg dysponuje kilkunastoma obiektami warunkującymi rozwój turystyki. Ich ilość odzwierciedla dotychczasowe postrzeganie Tarnobrzega jako miasta przemysłowego w niewielkim stopniu atrakcyjnego turystycznie. Jednak z punktu widzenia potencjału przyrodniczego miasto zyskuje obecnie nowe możliwości kreowania funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Oddanie do użytku 455 hektarowego zbiornika wodnego dogodnie położonego w pobliżu miasta oraz inne osobliwości okolic Tarnobrzega stymulują inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej, ochronnej, aktywizują potencjalnych przedsiębiorców, zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Czynniki sprzyjające atrakcyjności turystycznej

Inne czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną miasta Tarnobrzeg to:

- położenie Tarnobrzega w pobliżu Sandomierza i Baranowa Sandomierskiego, co stwarza możliwości współpracy w zakresie rozwoju turystyki, dzięki posiadanemu przez Tarnobrzeg dużemu akwenu wodnego,
- czyste zadbane miasto, Jezioro Tarnobrzeskie, Wisła, zwałowiska ziemi pokopalniane do zagospodarowania turystycznego, zmiana zagospodarowania terenu w Machowie z kopalni na jezioro,
- lokalizacja - pomiędzy lubelskim a świętokrzyskim,
- imprezy kulturalne Satyrblues, Drama Teatralna,
- odbywające się imprezy cykliczne, które przyciągają uczestników, nawet z odległych miejsc Polski np. Festiwale piosenki „wygraj sukces”, harcerski śpiewograniec”.

Za najistotniejsze bariery rozwoju turystyki i rekreacji uznano:

- brak tradycji turystyczno-rekreacyjnych (wizerunek miasta kojarzony z miastem przemysłowym),
- brak rozwiniętej bazy turystyczno-rekreacyjnej,

- brak współpracy w zakresie tworzenia wspólnej oferty turystycznej, w tym z miastami sąsiadującymi (np. Baranów, Sandomierz),
- niezadowolający poziom rozwoju infrastruktury rekreacyjnej – ścieżki rowerowe.

Działania, które należałoby podjąć, aby przeciwdziałać barierom rozwoju funkcji turystycznej miasta Tarnobrzeg, jak wynika z informacji pozyskanych w toku wywiadów, to:

- tworzenie lepszej (różnorodnej, dostosowanej do potrzeb nabywcy) oferty turystycznej – 33,3%,
- działania promocyjne w zakresie rozwoju turystyki – 17,7%,
- dofinansowanie działalności podmiotów prywatnych – 15,5%.

Natomiast działania prowadzące do zwiększenia atrakcyjności turystycznej miasta Tarnobrzeg, to przede wszystkim współpraca w zakresie wykreowania wspólnego pakietu usług turystycznych wspólnie z Sandomierzem, Baranowem Sandomierskim, wzbogaconego o ofertę rękodzieła.

Perspektywicznym potencjałem powiązany z zagospodarowaniem obszarów przemysłowych oraz utworzeniem Jeziora Tarnobrzckiego są szanse związane z turystyką. Turystyka należy do grupy najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin gospodarki współczesnego świata. Stanowi istotny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego państw, regionów czy miejscowości. Miasto Tarnobrzeg z racji położenia i posiadanych walorów turystycznych wydaje się aktualnie być obszarem, którego przyszłość można łączyć z rozwijającym się ruchem turystycznym na Podkarpaciu, dla którego jest to jeden z ważniejszych obszarów rozwoju gospodarki. Wbrew spotykanym opiniom, o skali ruchu turystycznego na danym obszarze niekoniecznie decydują jego walory turystyczne, ale tzw. produkt turystyczny. Tworzą go: atrakcje i środowisko regionu, infrastruktura i usługi turystyczne, dostępność komunikacyjna terenu, jego „turystyczny” wizerunek oraz poziom cen usług i towarów nabywanych przez odwiedzających. Dla Miasta Tarnobrzega taki wizerunek tworzy dziś przede wszystkim Jezioro Tarnobrzkie. Zrealizowane dotychczas inicjatywy Miasta związane z Jeziorem Tarnobrzkiem z roku na rok umacniają pozytywne postrzeganie Tarnobrzega jako miejsca gdzie można przyjemnie spędzić czas wolny. Korzystając z tej popularności władze lokalne podjęły już działania w celu rozwinięcia tego kierunku działań rozwojowych. Złożone przez Miasto projekty obejmujące m.in.: zagospodarowanie terenów wokół jeziora na cele turystyczno-rekreacyjne uzyskały wstępną akceptację Zarządu Województwa w konkursie projektów kluczowych na okres 2014-2020.

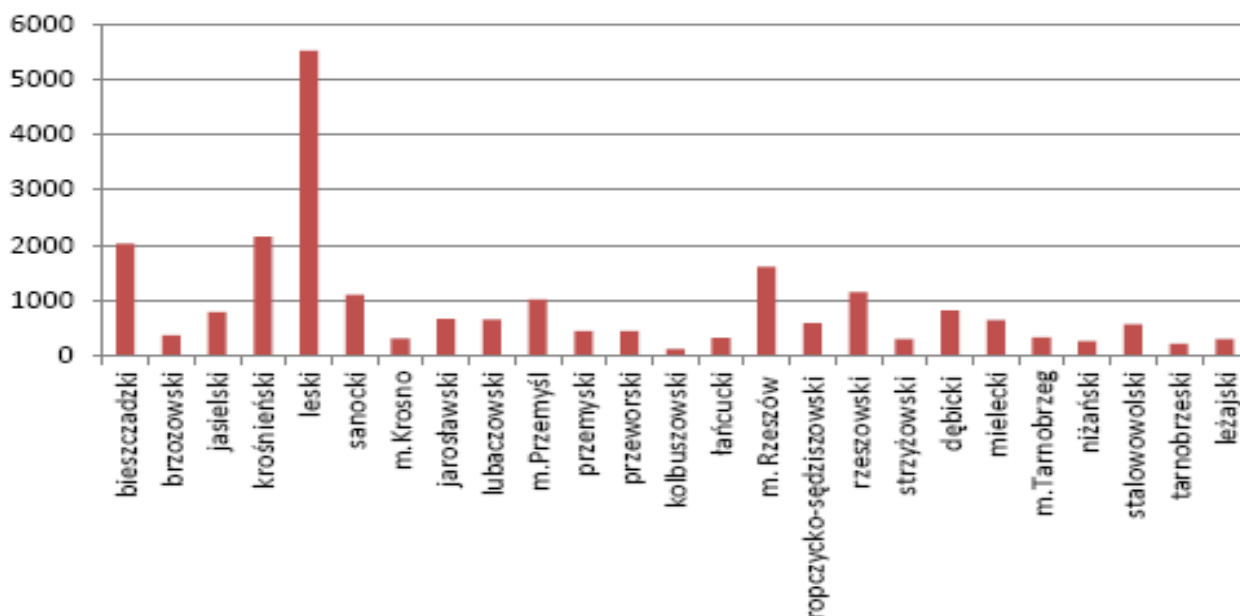
Tabela 3 Zestawienie danych dotyczących dostępnych miejsc noclegowych

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
obiekty	9	8	9	9	10	11	12	10	10	9	8
miejsca noclegowe	220	204	211	206	254	337	347	329	324	319	271
Korzystający z noclegów	8375	8036	9964	9678	12011	13811	14901	15250	14948	14995	13350
udzielone noclegi	13566	12771	19060	15142	19365	22407	26680	24155	34316	28767	22138
Hotele obiekty	3	3	3	3	4	4	4	4	3	3	2
miejsca noclegowe	123	129	133	134	181	193	194	195	152	155	85
korzystający z noclegów	7629	7252	8885	8634	10714	11335	11948	12649	11302	8885	6650
udzielone noclegi	12061	11222	16501	12651	16432	17461	18634	18341	27620	17239	9228

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe dane obrazują aktualne problemy dla rozwoju turystyki dotyczące liczby dostępnych miejsc noclegowych oraz ich obłożenia, co odzwierciedla możliwości zatrzymania potencjalnych klientów (turystów)

Wykres 5 Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na Podkarpaciu

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Przedstawiony powyżej wykres odzwierciedla sytuację w zakresie potrzeb związanych z turystyką i jednocześnie wskazuje pożądane kierunki działań dla władz lokalnych. Bez wątpliwości jednym z takich kierunków powinna być rozbudowa bazy noclegowej Miasta. Olbrzymi sukces związany z zainteresowaniem do korzystania (nawet jeszcze nie w pełni ukończonej) infrastruktury rekreacyjnej wokół Jeziora, wskazuje, że przyjęty kierunek jest jak najbardziej słuszny.

Pod względem oferowanych atrakcji sytuacja zaczyna się szybko zmieniać w związku z udostępnieniem oraz systematycznym rozwijaniem oferty związanej z Jeziorem Tarnobrzegskim. Lawinowo wzrastająca liczba korzystających obejmująca przyjezdnych nie tylko z okolic, ale całego regionu oraz sąsiednich województw pozwala prognozować, że branża turystyki może być ważnym elementem lokalnej gospodarki.

Wykres 6 Dynamika korzystania z Jeziora Tarnobrzegskiego

Rok	Liczba osób korzystających z Jeziora Tarnobrzegskiego
2011	100 000
2012	260 000
2013	400 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Oczywiście nie może to dotyczyć tylko tej jednej atrakcji. Możliwości związane z wykorzystaniem Zamku Dzickowskiego w powiązaniu z zainicjowanym już partnerstwem

Tarnobrzega w ramach obszaru funkcjonalnego obejmującego m.in. Sandomierz i Baranów Sandomierski oraz perspektywy związane z korzystaniem z funduszy europejskich w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) zdają się wskazywać kierunki rozwoju tej branży w Mieście.

Wykres 7 Dynamika ilości turystów odwiedzających Zamek

Rok	Liczba osób odwiedzających Zamek Dzikowski
2011	4236
2012	11148
2013 (do października)	8904

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Obserwowane na zewnątrz trendy i perspektywy rozwoju turystyki jako ważnej gałęzi gospodarki w powiązaniu z sukcesem zainteresowania Jeziorem Tarnobrzeskim jednoznacznie wskazują konieczność rozwoju tej sfery usług informacyjnej i promocji Miasta.

2.2.2 Wykorzystanie możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych

Miarą możliwości związanych z rozwojem gospodarczym jest potencjał oraz skuteczność pozyskiwania środków na inwestycje. Miasto Tarnobrzeg aktywnie korzysta z szans jakie daje członkostwo w strukturach Unii Europejskiej.

Najważniejsze spośród zrealizowanych lub będących w końcowej fazie projekty mające strategiczne znaczenie dla możliwości rozwoju gospodarczego Miasta są następujące:

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 871 przebiegającej przez Tarnobrzeg

Wybudowano nowy wiadukt nad linią PKP relacji Łódź Kaliska - Dębica, którego całkowita długość wynosi 232 m, a szerokość pomostu ponad 14 m. W ramach inwestycji został również wykonany most nad rzeką Mokrzyszówką oraz przebudowa pięciu głównych skrzyżowań w mieście. Projekt ma strategiczny charakter z punktu widzenia tworzenia warunków dla wzrostu konkurencyjności wszystkich regionów w taki sposób, aby sprzyjać spójności społecznej, ekonomicznej i terytorialnej oraz dążyć do wyrównywania szans rozwojowych województw. Droga wojewódzka nr 871 ma charakter ponadregionalny i krajowy, ponieważ stanowi ważny szlak komunikacyjny. Drogą tą przebiega ruch między drogami krajowymi nr 77 i drogą międzynarodową E371, łączy się ona również z drogą wojewódzką nr 985 oraz w dalszym ciągu z drogą międzynarodową E40 (droga krajowa nr 4: granica państwa – Wrocław – Kraków – Rzeszów - granica państwa UE).

Tarnobrzeski Park Przemysłowo – Technologiczny

Projekt realizowany z udziałem środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013, Przedmiotem projektu jest przygotowanie infrastruktury niezbędnej do powstania Tarnobrzeskiego Parku Przemysłowo – Technologicznego. Projekt obejmuje budowę następujących obiektów:

- hala produkcyjna o powierzchni zabudowy 3076 m², wyposażona w niezbędne media wraz z pomieszczeniami administracyjno-socjalnymi wyposażonymi dodatkowo w instalację chłodzenia.
- dwukondygnacyjny budynek Inkubatora Przemysłowo- Technologicznego o powierzchni zabudowy 3 189 m², wyposażony w niezbędne media podzielony na część usługową z częścią administracyjno-socjalną (parter), pomieszczenia administracyjno-biurowe (piętro I), wyposażone dodatkowo w instalację chłodzenia. oraz niezbędna infrastruktura techniczna
- parking dla samochodów osobowych i dostawczych wraz z placem manewrowym
- zasilanie w media: energia elektryczna (kontenerowa stacja transformatorowa z agregatem prądotwórczym), gaz
- budowa dróg dojazdowych wraz z obustronnym chodnikiem budowa połączenia komunikacyjnego dróg dojazdowych TPP-T oraz uzbrajanych terenów inwestycyjnych z drogą wojewódzka nr 723 (Aleja Warszawska) w postaci ronda.
- montaż i dostawę windy
- wyposażenie sal konferencyjnych i pomieszczeń ogólnego użytku

Tylko w ciągu ostatnich 3 lat udało się pozyskać w ponad 150 milionów złotych. Przykłady w tym zakresie odzwierciedla poniższa tabela.

Tabela 4 Aktywność samorządu w realizacji projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

Lp.	Nazwa projektu	Nazwa programu	data podpisania umowy o dofinansowanie	kwota dotacji	wartość całkowita projektu
1	"Kampania promocyjna miasta Tarnobrzeg szansą na zwiększenie atrakcyjności województwa podkarpackiego"	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	05.11.2010	177 374,40	304 761,32
2	"Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 871 przebiegającej przez Tarnobrzeg"	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej	14.12.2010	46 334 395,81	59 159 176,90
3	"Tarnobrzeski Park Przemysłowo-Technologiczny"	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej	14.12.2010	23 040 392,00	34 176 842,59
4	"Budowa zintegrowanego systemu zarządzania Gminą Tarnobrzeg w oparciu o system informacji o terenie GIS"	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	30.12.2010	1 161 387,91	1 418 123,25

5	„Rozbudowa SPZOZ Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego w Tarnobrzegu oraz zakup nowoczesnej aparatury i sprzętu rehabilitacyjnego”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	05.03.2012	869 837,19	1 242 684,56
6	„Kampania promocyjna województwa podkarpackiego – organizacja imprez promocyjnych przez miasto Tarnobrzeg”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	25.05.2012	123 748,10	209 471,07
7	„Przebudowa placu targowego stałego przy ul. Kwiatkowskiego w Tarnobrzegu”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	01.06.2012	788 164,00	1 292 590,07
8	„Poprawa efektywności działania systemu zaopatrzenia w wodę północno - zachodniej części miasta Tarnobrzeg”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	20.06.2012	799 400,28	1 404 925,01
9	„Utworzenie Regionalnego Centrum Promocji Obszaru Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły w Tarnobrzegu”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	02.08.2012	813 029,83	987 713,82
10	„Odbudowa i remont ulic Litewska i Bema”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	29.08.2012	3 335 977,94	3 637 895,80
11	„Rewitalizacja terenów przemysłowych poprzez budowę stacji wodniackiej nad Jeziorem Machowskim”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	27.09.2012	1 966 036,40	5 450 896,92
12	„Rewaloryzacja i przebudowa budynku zabytkowego uszkodzonego podczas powodzi na obiekt tymczasowego zakwaterowanie osób objętych opieką	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	25.10.2012	326 898,50	753 769,60

	społeczną”				
13	„Odbudowa i remont ulic Jędrala i Węgla”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	05.11.2012	616 942,35	827 340,78
14	”Innowacyjny T@rnobrzeg – zintegrowany system zarządzania urzędem i świadczenia e-usług”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	21.12.2012	761 403,49	1 004 018,25
15	”Modernizacja infrastruktury Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	09.05.2013	2 886 267,98	4 461 859,92
16	”Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Tarnobrzegu	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	05.06.2013	925 184,37	1 238 682,00
17	”Montaż ogniw fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej w Tarnobrzegu”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	24.07.2013	1 444 994,96	1 699 994,07
18	”Uzbrojenie terenów inwestycyjnych miasta Tarnobrzega”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	04.11.2013	3 322 810,82	4 153 513,53
19	”Odbudowa obiektów infrastruktury sportowej zalanych w wyniku powodzi w 2010r. na terenie miasta Tarnobrzeg”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	14.10.2013	542 079,69	712 429,34
20	”Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 723 w Tarnobrzegu”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	Grudzień 2013	6 063 781,00	7 215 048,52
21	”Modernizacja dróg powiatowych na terenie miasta Tarnobrzeg”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	Grudzień 2013	4 740 049,94	4 897 798,15
22	”Modernizacja dróg gminnych w Tarnobrzegu”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013	Grudzień 2013	7 137 669,72	7 426 676,51

Źródło: Dane Urzędu Miasta

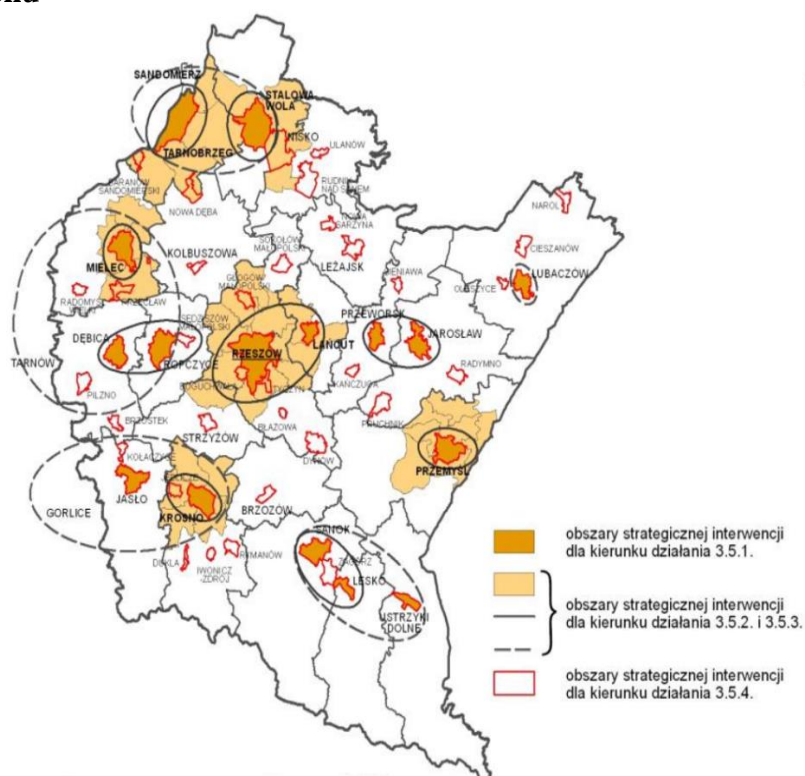
Warto odnotować, że w chwili przygotowywania strategii Miasto przygotowało aplikacje i uzyskało wstępną akceptację dla przedsięwzięć gospodarczych na łączną kwotę ok. 250 milionów złotych w ramach listy indykatywnej kluczowych projektów Podkarpacia na okres programowania 2014-2020.

2.2.3 Współpraca ponadlokalna

Istotnym elementem rozwoju gospodarczego jest współpraca międzygminna, regionalna i ponadregionalna. Miasto Tarnobrzeg z uwagi na swe położenie i potencjał zajmuje szczególną pozycję, która kwalifikuje go do kategorii Miejskich Ośrodków Funkcjonalnych. Bliskie sąsiedztwo miast Stalowej Woli oraz Sandomierza pozwala na rozwijanie w ramach współpracy ośrodka gospodarczego zdolnego pod względem potencjału konkurować z okolicznymi stolicami regionów podkarpackiego, świętokrzyskiego oraz lubelskiego. Zostały w tym kierunku poczynione pierwsze inicjatywy, których odzwierciedleniem są wspólnie planowane projekty ponadregionalne oraz podpisany dokument porozumienia w tej sprawie. Tarnobrzeg jako biegun wzrostu był analizowany przez różne ośrodki. Wnioski z tych analiz są korzystne dla miasta i wskazują współpracę jako priorytetowy kierunek prowadzenia polityki rozwoju. Poniższe mapki zaczerpnięte z opracowań eksperckich odzwierciedlają szanse kierunku rozwoju opartego na współpracy z sąsiednimi samorządami.

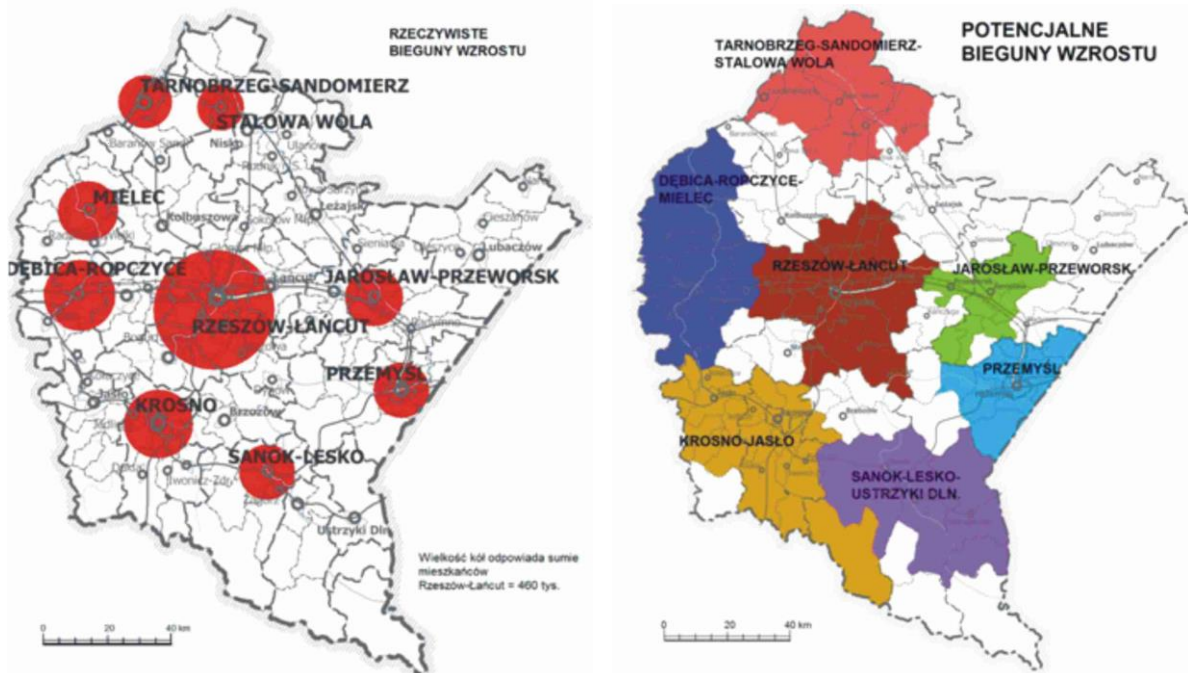
Warunkami brzegowymi dla rozwoju tej koncepcji jest fakt uwzględnienia powiązań Tarnobrzega i Stalowej Woli w planie strategicznym Podkarpacia z podkreśleniem korzyści wynikających z powiązania tego układu z Sandomierzem oraz analogiczne podejście podczas prac nad strategią w sąsiednim województwie świętokrzyskim.

Rysunek 4 Funkcja Tarnobrzega jako bieguna wzrostu widziana z perspektywy rozwoju regionu

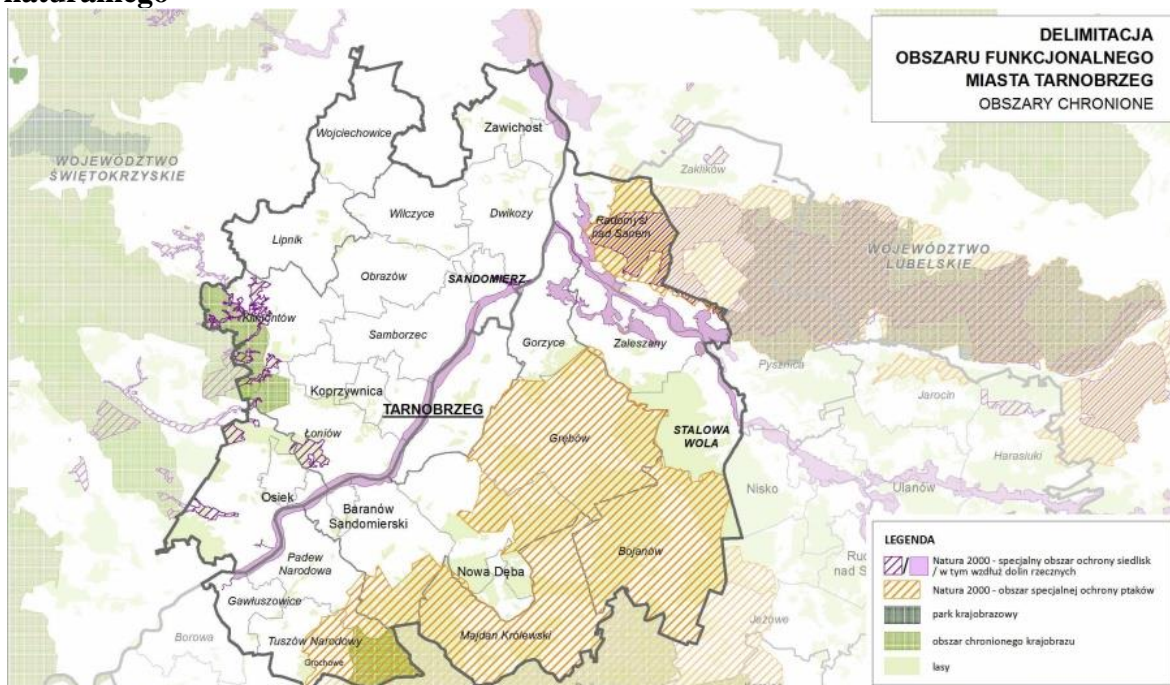
Źródło: Strategia rozwoju województwa Podkarpackiego – aktualizacja na lata do 2020

Rysunek 5 Rzeczywiste i potencjalne uwarunkowania rozwoju Tarnobrzega jako bieguna wzrostu

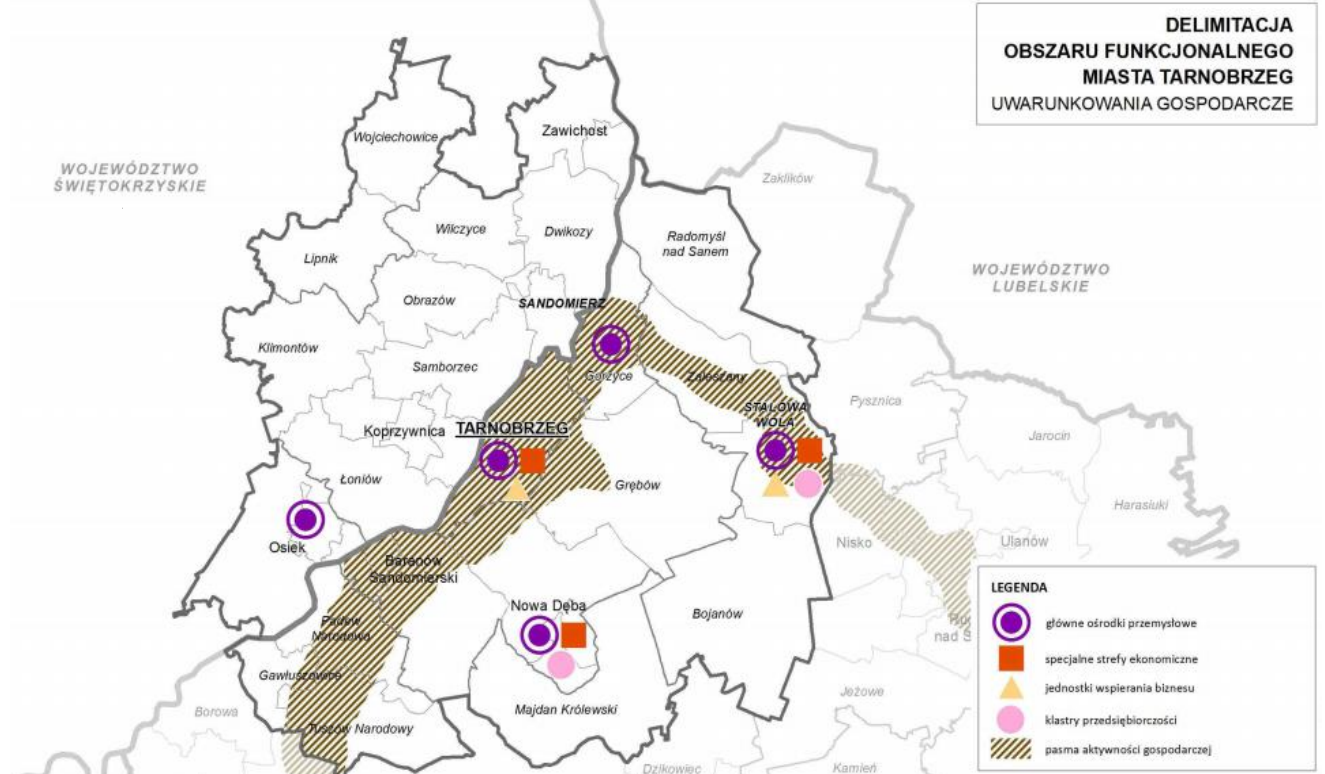
Źródło: Ekspertyza Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. *S. Leszczyckiego* w ramach prac nad aktualizacją i uzupełnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2020

Rysunek 6 Tarnobrzeg jako biegun wzrostu na tle uwarunkowań środowiska naturalnego

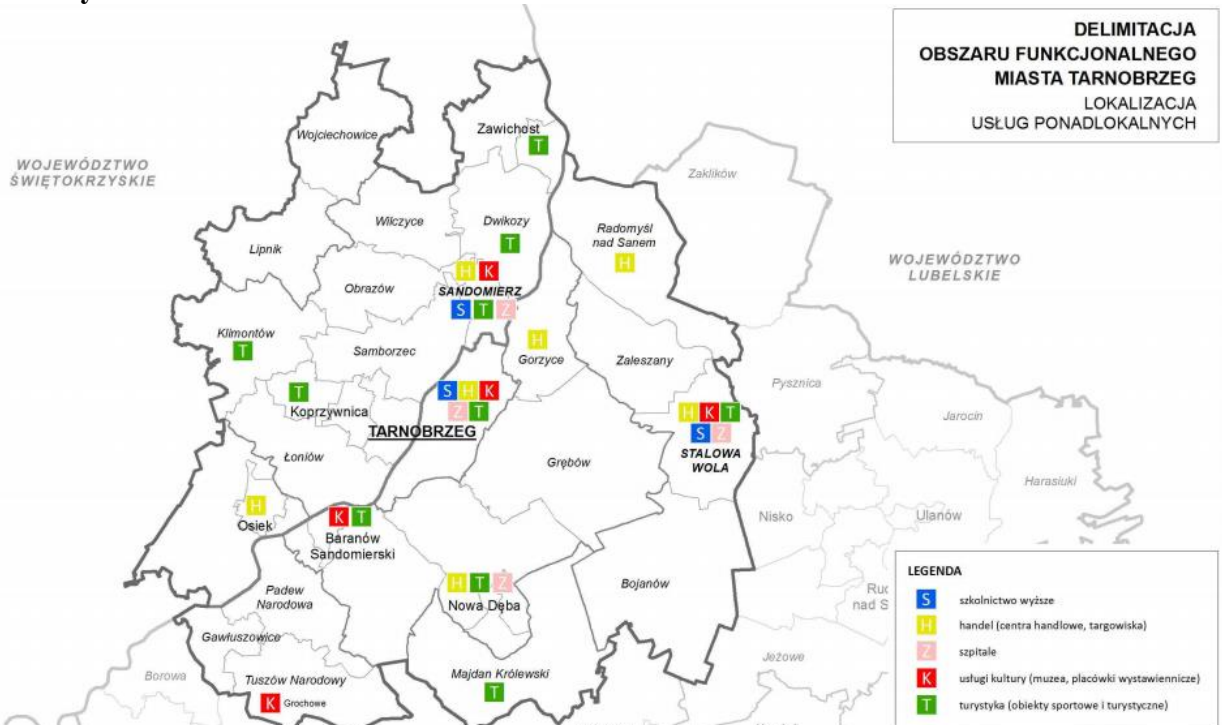
Źródło: Ekspertyza Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. *S. Leszczyckiego* w ramach prac nad aktualizacją i uzupełnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2020

Rysunek 7 Tarnobrzeg jako biegun wzrostu na tle uwarunkowań gospodarczych

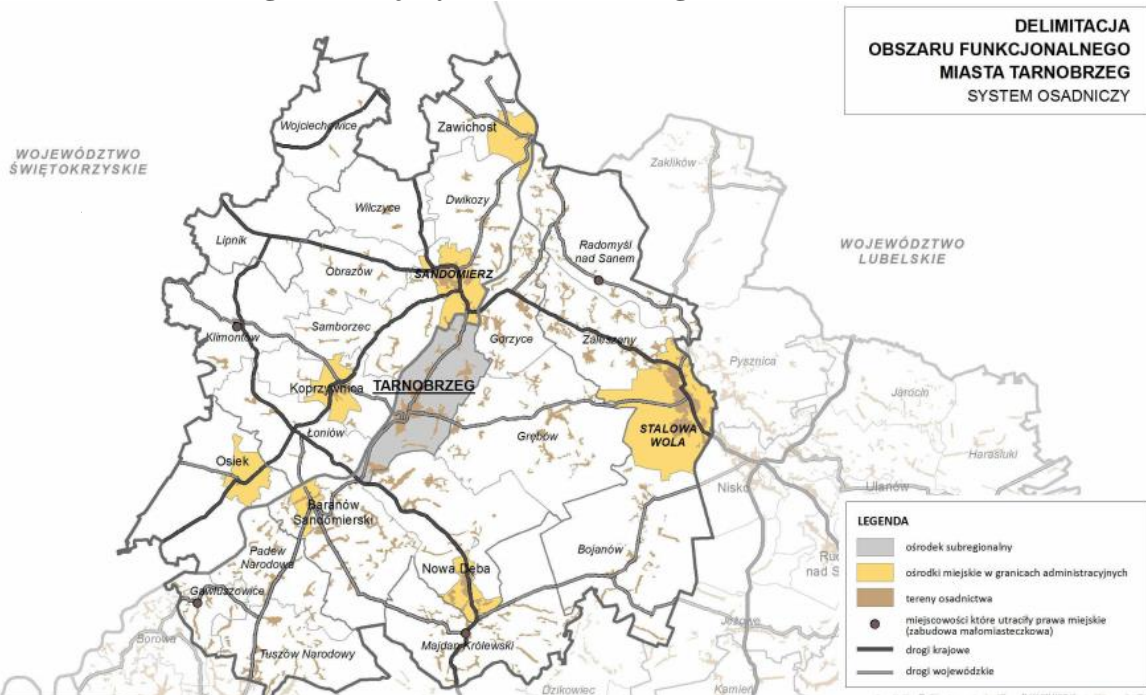
Źródło: Ekspertyza Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. S. Leszczyckiego w ramach prac nad aktualizacją i uzupełnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2020

Rysunek 8 Funkcja Tarnobrzega jako bieguna wzrostu w kontekście uwarunkowań społecznych

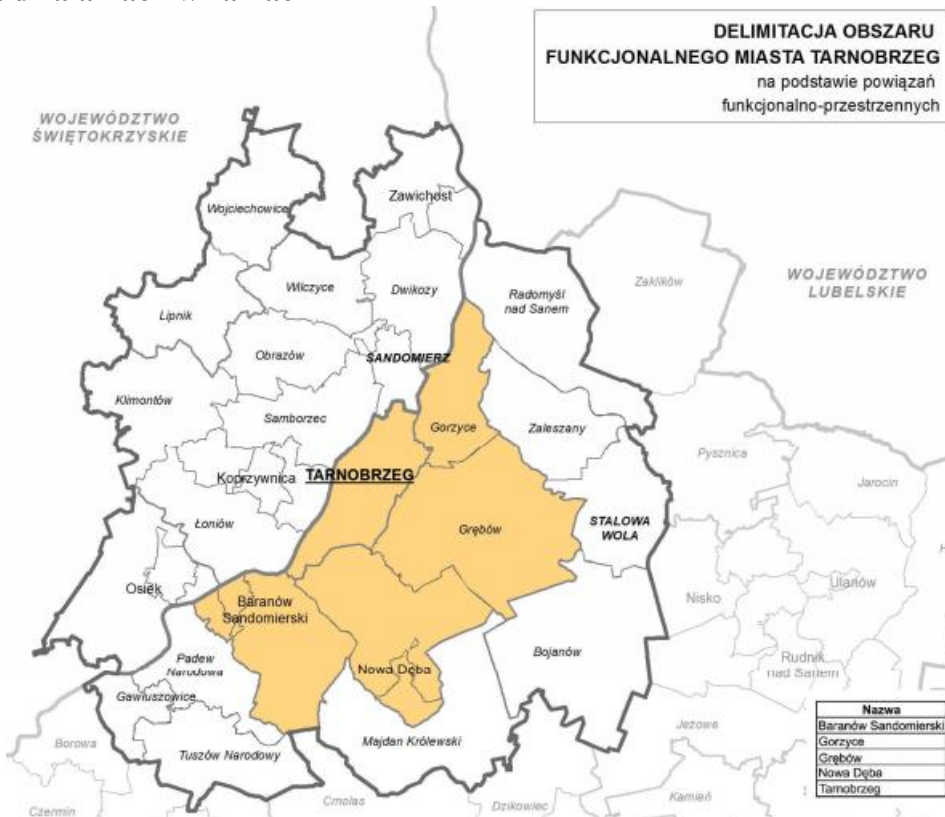
Źródło: Ekspertyza Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. S. Leszczyckiego w ramach prac nad aktualizacją i uzupełnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2020

Rysunek 9 Tarnobrzeg w funkcji systemu osadniczego

Źródło: Ekspertyza Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. S. Leszczyckiego w ramach prac nad aktualizacją i uzupełnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2020

Rysunek 10 Wyjściowa struktura przestrzenna Tarnobrzega jako bieguna wzrostu oparta na działaniach w ramach ZIT

Źródło: Ekspertyza Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania. S. Leszczyckiego w ramach prac nad aktualizacją i uzupełnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2020

Uwzględniając zobrazowane powyżej uwarunkowania przestrzenne oraz sieć powiązań funkcjonalnych zarówno w regionie Podkarpacia optymalnym kierunkiem rozwoju miasta wydaje się być prowadzenie lokalnej polityki rozwoju polegającej na ewolucyjnym rozszerzaniu wyjściowego układu przestrzennego opartego na partnerstwie z gminami Nowa Dęba, Baranów Sandomierski, Grębów i Gorzyce. Czynnikiem sprzyjającym w takiej polityce są możliwości wsparcia wynikające z koncepcji Zintegrowanych Inicjatyw Terytorialnych (ZIT). W ramach delimitacji Tarnobrzeg wraz z ww. gminami został imiennie wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego jako jeden z 8 w regionie obszarów funkcjonalnych, które mogą realizować działania rozwojowe z wykorzystaniem funduszy dedykowanych na Zintegrowane Inwestycje Rozwojowe. Głównym celem tych funduszy jest wzmocnienie funkcji obszarów ZIT jako ośrodków koncentracji aktywności inwestycyjnej związanej rozwojem gospodarczym regionu.

Wstępny zakres tematyczny ZIT

1. PRZYGOTOWANIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH

(Oś priorytetowa I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka)

EFRR: Kompleksowe działania na rzecz przygotowania i uzbrojenia terenów inwestycyjnych w niezbędne media, budowa lub modernizacja układu komunikacyjnego na terenie inwestycyjnym, uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych wraz z promocją terenów.

2. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)

(Oś priorytetowa III. Czysta energia)

EFRR: Działania na rzecz efektywności energetycznej i rozwoju OZE m.in. poprzez:

- o likwidację „niskiej emisji” poprzez wymianę/ modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła,
- o montaż/instalację efektywnego energetycznie oświetlenia w gminach lub obiektach użyteczności publicznej,
- o poprawę efektywności produkcji energii poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych,
- o kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych, wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne.

3. STRATEGIE NISKOEMISYJNE, W TYM ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT

(Oś priorytetowa V. Infrastruktura komunikacyjna)

EFRR: Działania w zakresie zrównoważonego transportu skoncentrowane na usprawnianiu komunikacji łączącej miasta i ich obszary funkcjonalne. Projekty powinny przyczyniać się do realizacji niskoemisyjnych strategii organizacji transportu publicznego dla całego obszaru funkcjonalnego (np. systemy „Park&Ride”, „Bike&Ride”, ścieżki rowerowe i piesze dla celów komunikacyjnych, zintegrowane centra przesiadkowe w tym: parkingi rowerowe, tabor dla transportu ekologicznego, infrastruktura transportu publicznego).

4. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA – GOSPODARKA ODPADAMI –
(Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego)

EFRR: Kompleksowe działania w zakresie gospodarki odpadami dot. ograniczenia ilości odpadów, ponownego ich wykorzystania, wdrażania technologii odzysku i unieszkodliwiania – w oparciu o Wojewódzki plan gospodarki odpadami; zagospodarowanie osadów ściekowych; działania na rzecz gospodarowania i usuwania odpadów niebezpiecznych m.in. azbestu, zlikwidowanie zagrożenia ekologicznego generowanego przez tereny poprzemysłowe.

5. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ
(Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego)

EFRR: Projekty dotyczące działalności wykorzystującej lokalne zasoby przyrodnicze dla ich zagospodarowania na cele turystyczne wraz z prowadzeniem kampanii informacyjno-edukacyjnych.

6. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
(Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego)

EFRR: Projekty wykorzystujące specyficzny potencjał dziedzictwa kulturowego obszaru MOF w zakresie jego wzmocnienia oraz tworzenia i rozwijania na jego bazie produktów i usług dla mieszkańców i przyjezdnych, w szczególności turystów (prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane przy zabytkach i w ich otoczeniu wraz z promocją obiektu, zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń).

**7. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA MIEJSKIEGO –
REKULTYWACJA TERENÓW ZDEGRADOWANYCH**
(Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego)

EFRR:

o Projekty mające na celu rekultywację lub remediację terenów zdegradowanych, tj. przekształcenie ich w celu zmiany dotychczasowych funkcji przez nie pełnionych na cele inne niż środowiskowe, umożliwiającą powtórne wykorzystanie terenu,

o Działania służące poprawie estetyki przestrzeni miejskiej, w tym działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego (zielone obszary miejskie).

8. INFRASTRUKTURA DROGOWA – priorytet inwestycyjny 7.2 (Oś priorytetowa V. Infrastruktura komunikacyjna)

EFRR: inwestycje w tzw. drogi o znaczeniu wojewódzkim, powiatowym i gminnym, które przyczynią się do usprawnienia połączeń między ośrodkami życia społeczno-gospodarczego (jako element szerszej koncepcji).

Uwaga: W perspektywie finansowej 2014-2020 możliwości finansowania dróg lokalnych będzie bardzo ograniczona. Powinny one – zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa – stanowić uzupełnienie szerszych działań, związanych z rewitalizacją, zrównoważoną mobilnością miejską (przebudowa infrastruktury transportu miejskiego) lub

usprawnianiem połączenia między ośrodkami życia społeczno-gospodarczego (w tym ośrodków aktywności gospodarczej, rozwijających się obszarów inwestycyjnych).

9. **KOMPLEKSOWA REWITALIZACJA** (Oś priorytetowa VII. Integracja społeczna)

W ramach ZIT zakłada się realizację wyłącznie kompleksowej rewitalizacji wspieranej z EFS i EFRR zaplanowanej w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji, przy czym użycie EFRR uzasadnione będzie tylko jako środek wspomagający rozwiązywanie problemów społeczności lokalnych (infrastrukturalnych, społecznych, gospodarczych, środowiskowych). Funduszem wiodącym, określającym podstawowe cele i rezultaty w obszarze rewitalizacji jest EFS.

EFS:

1. Wsparcie usług skierowanych do osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia. Przykładowe działania mogą obejmować:

- o pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy
- o działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy
- o pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego
- o wspieranie mobilności zawodowej.

2. Działania skierowane do indywidualnych osób mające na celu ich aktywizację społeczno-zawodową.

Przykładowy zakres działań może obejmować:

- o programy na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej.

3. Wsparcie usług na rzecz podmiotów ekonomii społecznej.

EFRR: W ramach wsparcia uzupełniającego z EFRR na działania takie jak:

- o uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych,
- o zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne i/lub gospodarcze,
- o poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienie terenów dla mieszkańców,
- o systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego,
- o dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych, itp.,

Przy uwzględnieniu ograniczeń dla następujących typów projektów:

- o brak możliwości realizacji projektów polegających na budowie nowych obiektów,
- o rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w wąskim zakresie (części wspólne budynków), jako element szerszego projektu,
- o uzbrojenie terenów pod inwestycje i tworzenie/rozbudowa terenów inwestycyjnych, inwestycje dotyczące infrastruktury technicznej (infrastruktura drogowa, sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna, kanalizacja deszczowa, sieć ciepłownicza lub energetyczna): dopuszczalne jedynie w wyjątkowych sytuacjach, uzasadnionych spójnością

realizowanej operacji - brakiem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów bez realizacji danego elementu. Konieczność wykazania spójności inwestycji z realizacją celów CT9 oraz oddziaływaniem całości operacji. Co do zasady wsparcie w powyższym zakresie powinno być realizowane w odpowiednich CT 1 -7.

10. EDUKACJA (Oś priorytetowa VIII. Jakość edukacji i kompetencji w regionie)

W ramach ZIT zakłada się realizację kompleksowych działań edukacyjnych wspieranych z EFS i EFRR. Funduszem wiodącym, określającym podstawowe cele i rezultaty w obszarze edukacji jest EFS.

EFS:

Wsparcie skierowane do placówek przedszkolnych i szkół.

Przykładowy zakres działań może obejmować:

- o wsparcie nauczycieli prowadzących kształcenie ogólne, specjalne i zawodowe w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego jako element wsparcia szkoły,
- o przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych,
- o upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej,
- o wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, w tym poprzez działania służące indywidualizacji podejścia do ucznia,
- o poprawa jakości edukacji w szkołach prowadzących kształcenie ogólne,
- o doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych.

EFRR:

Wsparcie EFRR powinno mieć charakter uzupełniający i powinno być planowane w ograniczonym zakresie, co do zasady w oparciu o już istniejące placówki, jako element szerszej koncepcji/strategii rozwojowej.

W przedstawionym powyżej ujęciu kolejnymi etapami rozwoju funkcji ośrodka wzrostu powinny być integracja z najbliższym i mocno powiązaniem partnerem samorządowym jakim jest Sandomierz i równoległy rozwój tego układu z silnym ośrodkiem skupionym wokół Stalowej Woli, a następnie ewolucyjny i oparty na partnerstwie rozwój ponadregionalnego ośrodka wzrostu w układzie Tarnobrzeg-Stalowa Wola-Sandomierz. Działania w tym kierunku zostały już zapoczątkowane, a list intencyjny podpisany przez reprezentantów tych miast stanowi formalne umocowanie dla rozwoju tej koncepcji.

2.2.4 Infrastruktura techniczna

Rozwój infrastruktury technicznej jest jednym z kluczowych czynników warunkujących rozwój gospodarczy Miasta. Dotychczasowe przedsięwzięcia, w tym szczególnie te z okresu 2007-2013 pozwoliły znacząco rozwinąć ten element lokalnej gospodarki. Dokonanie w wymienionym okresie inwestycji o charakterze strategicznym dla Miasta (modernizacje głównych ciągów komunikacyjnych, kompleksowe rozwiązania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz rozwinięcie infrastruktury sprzyjającej inwestycjom (np. Tarnobrzeski Park Przemysłowo-Technologiczny oraz rozpoczęta budowa strefy inwestycyjnej przy ul. Warszawskiej) pozwoliły przygotować dobry grunt do podejmowania różnorodnych inicjatyw rozwijających ten kierunek rozwoju Miasta. Projekty takie o mniejszej operacyjnej skali zaangażowania środków, pozwolą w najbliższej

przyszłości skorzystać z ww. wcześniejszych inwestycji strategicznych i skoncentrować się na doskonaleniu infrastruktury gospodarczej oraz korzystać z długoterminowych i planowanych efektów zrealizowania inwestycji o charakterze strategicznym (przykładem może tu być zbudowany wiadukt oraz zmodernizowana droga wojewódzka do Stalowej Woli).

2.2.4.1 Infrastruktura komunikacyjna

2.2.4.1.1 Sieć drogowa

Szkielet układu komunikacyjnego miasta Tarnobrzeg stanowią drogi wojewódzkie Nr 723 i 871. Spełniają one funkcje tranzytowe dla ruchu kołowego na kierunkach Warszawa – Sandomierz – Mielec – Tarnów – Kraków, Tarnobrzeg – Stalowa Wola – Przemyśl.

Drogi wojewódzkie

Odcinki dróg wojewódzkich przebiegających w granicach administracyjnych miasta Tarnobrzeg:

- Droga Nr 758 – od przeprawy promowej do drogi nr 871 o długości około 1 km;
- Droga Nr 723 – o długości 10,469 km relacji Sandomierz – Tarnobrzeg przebiegająca ulicami: Warszawską i Sikorskiego;
- Droga Nr 871 – o długości 13,367 km relacji Nagnajów – Tarnobrzeg – Grębów – Stalowa Wola; przebiegająca ulicami: Wisłostrada, Sikorskiego i Sienkiewicza.

2.2.4.2 Drogi powiatowe

Większość dróg powiatowych wymaga przebudowy poprzez wzmocnienie nawierzchni, segregację ruchu pieszego i samochodowego oraz budowę odwodnienia.

Dla poprawy układu komunikacji drogami powiatowymi niezbędne są również inwestycje polegające na budowie nowych odcinków dróg powiatowych.

Należy stwierdzić, że drogami powiatowymi o największym natężeniu ruchu samochodowego jest ciąg ulic Mickiewicza i Orłąt Lwowskich, które wymagają przebudowy polegającej na wzmocnieniu konstrukcji jezdni, wydzieleniu ciągów pieszo-rowerowych, odwodnieniu korony drogi oraz wykonaniu oświetlenia ulicznego.

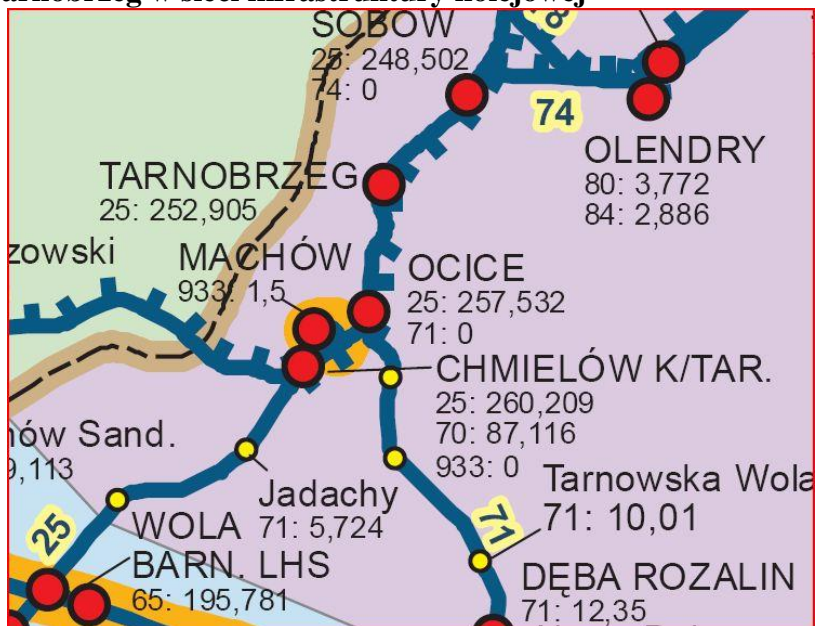
2.2.4.3 Drogi gminne

Łączna długość dróg gminnych wynosi 94,664 km w tym o ulepszonej nawierzchni 44,731km.

2.2.4.4 Linie kolejowe

Przez teren Miasta Tarnobrzega przebiega linia kolejowa nr 71 łącząca stolicę kraju ze stolicą województwa. Ponadto, na terenie Miasta są zlokalizowane kluczowe węzły kolejowe w Sobowie oraz Ocicach, co oznacza duże szanse związane z wyrażonym m.in. w planach na najbliższą perspektywę ukierunkowaniu wydatkowania funduszy europejskich, gdzie ten rodzaj komunikacji będzie traktowany jako szczególnie ważny.

Rysunek 11 Tarnobrzeg w sieci infrastruktury kolejowej

Źródło: Mapa sieci PKP

Węzły te były uwzględnione przy projektowaniu lokalizacji obiektów II etapu rozwoju Tarnobrzskiego Parku Przemysłowo Technologicznego z uwagi na atrakcyjność wynikającą z poszerzonej (o kolejową) dostępności komunikacyjnej tych obszarów inwestycyjnych. Lokalizacja w Ocicach dodatkowo otwiera dodatkowe możliwości kooperacyjne z Parkiem Przemysłowym w Mielcu związane z wykorzystaniem linii kolejowej nr 25.

Niestety infrastruktura towarzysząca w postaci dworca PKP nie jest dobra. Dworzec jest w niezadawalającym stanie technicznym. Pozytywnym czynnikiem odnoszącym się do zagadnienia komunikacji kolejowej w Tarnobrzegu jest zbudowany w ostatnich latach wiadukt na skrzyżowaniu tej linii z drogą wojewódzką Tarnobrzeg-Stalowa Wola. Nowoczesny wiadukt zbudowany przy wykorzystaniu funduszy europejskich jest bardzo korzystnym rozwiązaniem, bowiem zapewnia odciążenie lokalnej polityki rozwojowej zarówno w związku z planowanym przebiegiem tzw. szybkiej kolei jak również w związku z planowaną budową drogi obwodowej Miasta.

2.2.5 Zaopatrzenie w gaz, energię elektryczną i ciepłą

Rada Miasta Tarnobrzega uchwałą nr XXIX/325/2004 z dnia 27.10.2004r. zatwierdziła projekt "Założeń do planu zaopatrzenia miasta Tarnobrzeg w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe", w którym opisano szczegółowo wszystkie aspekty związane z zaopatrzeniem w gaz, energię elektryczną i ciepłą Miasta Tarnobrzeg.

1) Miasto Tarnobrzeg zaopatrywane jest w gaz ziemny z systemu krajowego Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. W Warszawie. Rozprowadzany jest gaz ziemny wysokometanowy GZ-50 o parametrach zgodnie z PN-87/C-96001.

Stan zaopatrzenia miasta w gaz ziemny związany jest z istnieniem odpowiednio rozprowadzonej sieci gazociągów i przyłączy odbiorczych.

W skład tego systemu wchodzi:

- sieci zasilające wysokiego i średniego ciśnienia;
- główne sieci dystrybucyjne i rozdzielcze średnio i niskoprężne;

– stacje redukcyjno-pomiarowe I-go i II-go stopnia.

2) Miasto Tarnobrzeg w energię elektryczną zasilane jest z systemu sieci 110 kV poprzez 4 stacje transformatorowe 110/SN - tak zwane główne punkty zasilające (GPZ):

- GPZ Tarnobrzeg;
- GPZ Machów;
- GPZ Trześć;
- GPZ przemysłowy Machów I.

Tarnobrzesci system sieci 110 kV połączony jest liniami 110 kV ze stacją systemową: 220/110 kV Chmielów. Miejska sieć rozdzielcza 15 kV pracuje w zasadzie w układzie rozciętych pętli z możliwością drugostronnego zasilania stacji transformatorowych 15/0.4 kV. Na części osiedli miasta o charakterze „wiejskim” stacje transformatorowe napowietrzne 15/0,4 kV zasilane są promieniowo (jednostronnie).

Analizując obciążenie głównych punktów zasilania miasta GPZ 110/15 kV Tarnobrzeg i GPZ Machów 110/15/6 kV należy stwierdzić, że oba GPZ-ty posiadają znaczne rezerwy mocy zainstalowanej w stosunku do pobranej. Większość stacji transformatorowych SN/nN zasilających miasto posiada znaczne rezerwy mocy nawet do 60%.

3) System ciepłowniczy Tarnobrzega zaspokaja potrzeby odbiorców w zakresie centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. System ten tworzą:

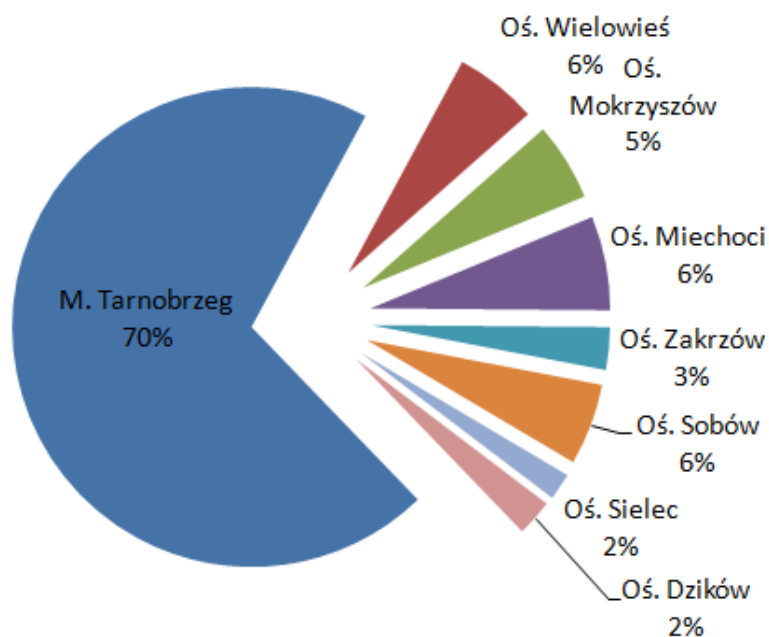
- Źródła ciepła: Ciepłownia Nr 2 i Ciepłownia Nr 3,
- magistrale ciepłownicze, rurociągi rozdzielcze i węzły ciepłownicze obsługujące potrzeby grzewcze obszarów zasilanych z miejskiego systemu ciepłowniczego
- rurociągi rozdzielcze i węzły ciepłownicze.

2.2.6 Wodociągi i kanalizacja

Zaopatrzeniem w wodę i odprowadzeniem ścieków w Tarnobrzegu zajmuje się przedsiębiorstwo o nazwie Tarnobrzescie Wodociągi Spółka z o.o. w Tarnobrzegu”.

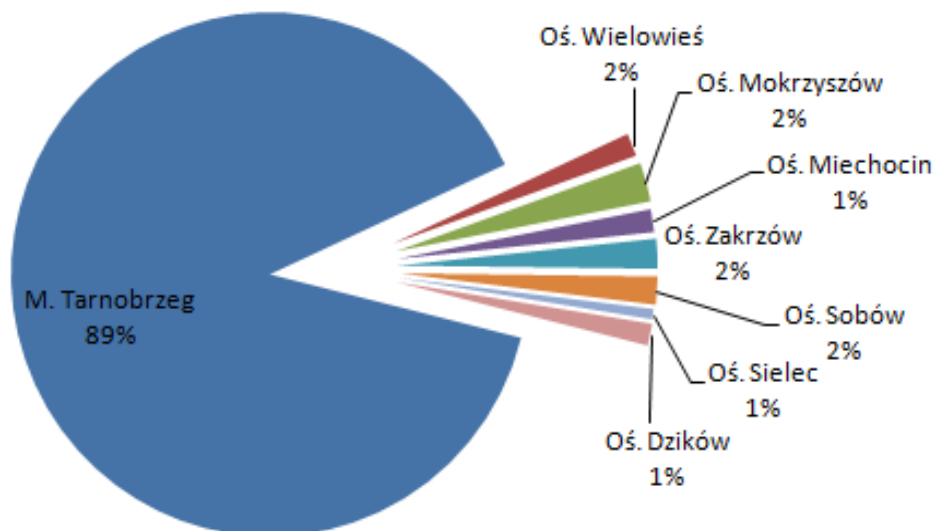
Przedsiębiorstwo to w 100% stanowi własność miasta Tarnobrzega, prowadzi statutową działalność dostawy wody oraz odbioru i oczyszczania ścieków na obszarze miasta Tarnobrzega. Ponadto spółka dostarcza wodę Gminie Sandomierz oraz Hucie Szkła Pilkington

Wykres 8 Struktura sieci wodociągowej (wg. kryterium długości sieci)

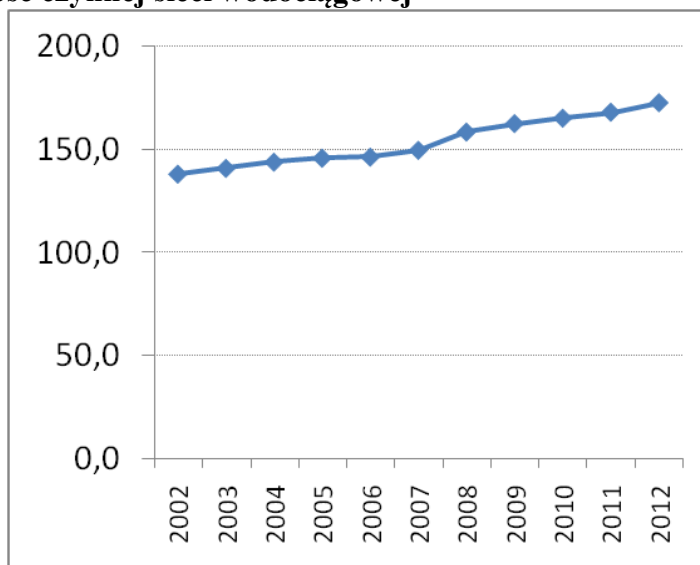
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 9 Struktura zużycia wody w poszczególnych osiedlach tarnobrzeskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta

Wykres 10 Długość czynnej sieci wodociągowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Woda z ujęć po uzdatnieniu jest podawana poprzez rozbudowaną sieć rozdzielczą dla zaopatrzenia mieszkańców i obiektów położonych na terenie następujących miejscowości:

- miasta Tarnobrzega,
- miejscowości Stale w gminie Grębów oraz dla Huty Szkła Pilkington Sandoglass w Sandomierzu.

Z wodociągu miejskiego korzysta 100 % mieszkańców miasta Tarnobrzeg tj około 50.000 osób, oraz około 3.000 osób z pozostałych gmin - łącznie 53.000 osób.

Struktura poboru wody wg odbiorców jest następująca:

1. gospodarstwa domowe miasta Tarnobrzeg: 1.353.200 m³/rok,
2. pobór wody przez Hutę Szkła wynosi: 293.330,0 m³/rok,
3. gmina Grębów: 56.561,0 m³/rok,
4. sklepy: 24.419,9 m³/rok,
5. biura, banki: 127.226,5 m³/rok
6. szkoły, żłobki, szpitale: 99.445,0 m³/rok,
7. gastronomia: 6.787,5 m³/rok,
8. na cele innej działalności usługowej i produkcyjnej (w tym piekarnie, warsztaty samochodowe, betoniarnie): 25.900 m³/rok

Stopień skanalizowania Tarnobrzega, w stosunku do liczby ludności, przekracza 80% . Natomiast w odniesieniu do powierzchni terenu skanalizowane jest niespełna 40% - nieskanalizowane są przede wszystkim osiedla wiejskie. Wobec powyższego, przy blisko 100% zwodociągowaniu miasta, istnieje pilna potrzeba realizacji inwestycji w zakresie budowy zintegrowanego systemu odbioru i oczyszczania ścieków w obszarze miasta i tym samym eliminacja praktyki gromadzenia ścieków sanitarno-bytowych w bezodpływowych zbiornikach. Zbiorniki te stanowią poważne zagrożenia dla utworów wodonośnych występujących w tym rejonie, a pozbawionych warstw izolujących je od powierzchni terenu. Podłączenie nowych terenów do kanalizacji odprowadzającej ścieki do istniejącej oczyszczalni ścieków nie stworzy problemów, gdyż w chwili obecnej jej przepustowość wykorzystywana jest w niespełna 50%. Ponadto, ścieki te dotychczas trafiały na oczyszczalnię jako ścieki dowożone.

Kolejnym problemem jest funkcjonowanie systemu gospodarki ściekami, w tym również niezakłóconej pracy miejskiej oczyszczalni ścieków, w okresach wysokiego poziomu wody w

rzece Wiśle. Występują wówczas problemy z odprowadzaniem oczyszczonych ścieków, a także z odprowadzaniem wód opadowych przelewem na zbiorniku retencyjnym. Dodatkowo usytuowanie wysokościowe korony przelewu sprawia, iż działa on rzadko (na podstawie kilkuletniej pracy stwierdza się, że działa on zwykle podczas deszczy nawalnych, przeciętnie 2 razy w roku) i tym samym odprowadzanie wód opadowych ze zbiornika (w ilości ok. 3500 m³) powoduje nadmierne rozcieńczenie ścieków dopływających na oczyszczalnię i zakłóca reżim technologiczny jej pracy, zwłaszcza w części biologicznego oczyszczania.

W zakresie gospodarki osadowej prowadzonej w miejskiej oczyszczalni ścieków praktykuje się aktualnie wykorzystanie odwodnionych, przefermentowanych osadów do rekultywacji terenów zdegradowanych działalnością kopalni siarki. Z chwilą zakończenia procesu rekultywacji tych terenów pojawi się problem ostatecznego zagospodarowania osadów.

2.3 Sfera społeczna

2.3.1 Sytuacja demograficzna

Jednym z ważniejszych wyznaczników rozwoju lokalnej społeczności jest sytuacja demograficzna, a zwłaszcza trendy ujawniające się w tym zakresie. Przedstawione poniżej informacje i wykresy prezentują zarówno sytuację bieżącą jak i dynamikę zmian poszczególnych wskaźników demograficznych.

Wg danych GUS liczba ludności miasta na koniec 2012 roku wynosiła 48500 osób; gęstość zaludnienia - 570 osób/km².

W podziale na poszczególne osiedla sytuacja przedstawia się następująco:

Tabela 5 Liczba ludności miasta w ujęciu osiedlami

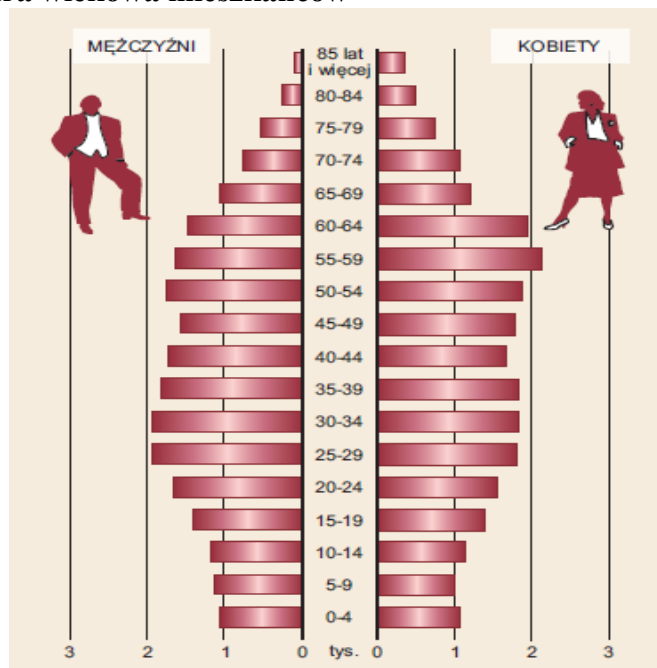
Lp.	Osiedle	Pobyt stały	Pobyt czasowy
1	Piastów	1 130	8
2	Barbórka	378	4
3	Zakrzów	806	14
4	Dzików	3 967	46
5	Sielec	478	9
6	Wielowieś	1 570	21
7	Sobów	1 512	16
8	Mokrzyszów	2 079	70
9	Miechocin	879	23
10	Nagnajów	186	0
11	Ocice	462	2
12	Kajmów	0	0
13	Stare Miasto	2 672	52
14	Przywiśle	6 486	410
15	Wielopole	7 473	251
16	Siarkowiec	6 316	139
17	Serbinów	13 180	297

Źródło: dane Urzędu Miasta

Struktura wiekowa mieszkańców Tarnobrzega przedstawia się jak na wykresie poniżej. Generalnie struktura jest zrównoważona pod względem płci z nadwyżką kobiet w wieku powyżej 70 lat, co jest zaliczane do zjawisk naturalnych.

Wykres 11 Struktura wiekowa mieszkańców

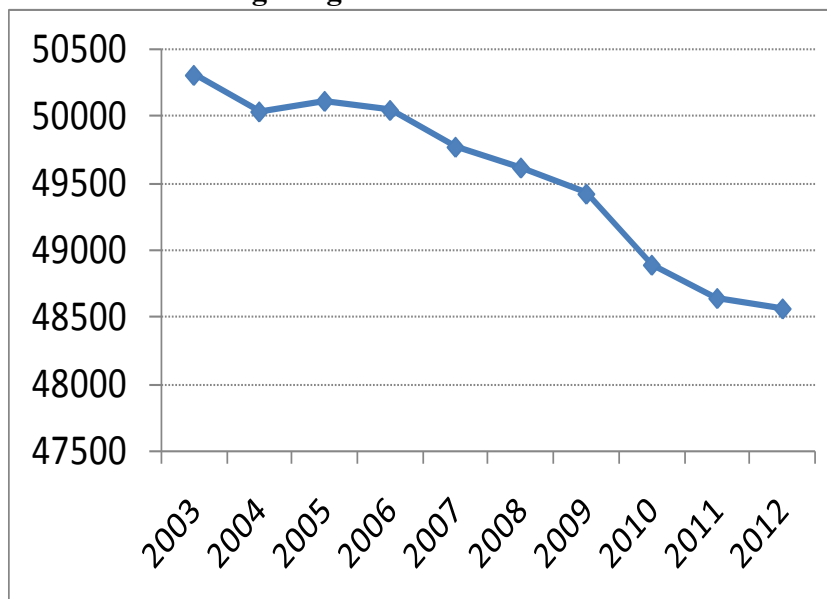
Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Tabela 6 Podstawowe dane demograficzne miasta Tarnobrzeg

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kobiety na 100 mężczyzn	107	108	108	109	109	109	108	108	108	108	108
zgony	6,0	6,7	6,2	6,6	6,8	6,9	7,3	7,2	7,9	7,9	8,1
przyrost naturalny	2,4	1,6	1,9		2,1	1,4	2,0	1,3	1,3	0,5	0,2
urodzenia żywe	8,3	8,3	8,1	8,3	8,9	8,3	9,3	8,4	9,3	8,4	8,3
małżeństwa zawarte w ciągu roku	5,2	6,4	5,6	5,6	5,2	6,5	5,4	6,1	5,5	5,1	5,1
rozwoły	1,9	1,8	2,3	2,4	2,1	2,3	1,9	1,8	1,8	2,1	2,0
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	7,1	19,0	9,7	9,6	9,0	2,4	6,4	7,1	8,8	9,8	5,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych regionalnych GUS

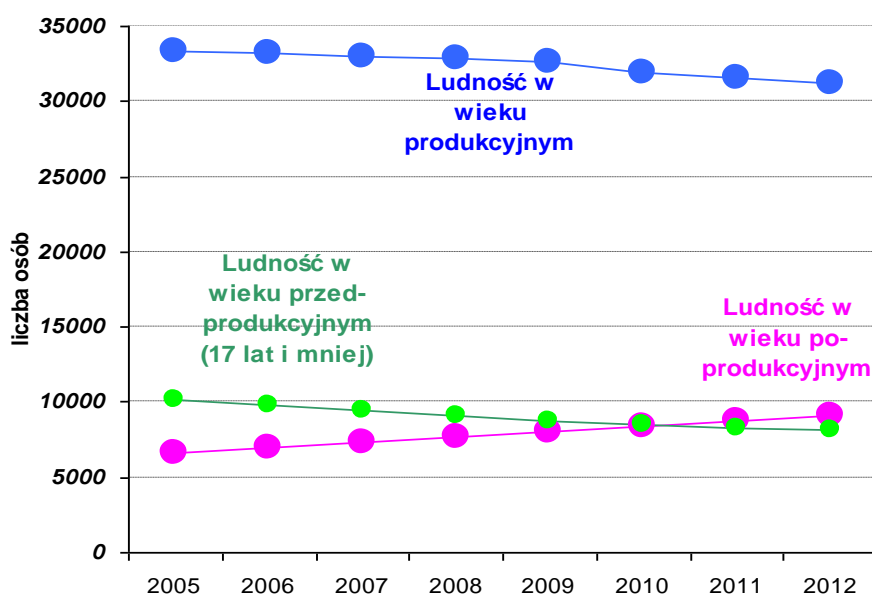
Wykres 12 Ludność Tarnobrzega - ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych regionalnych GUS

Obserwowany na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia spadek liczby ludności nie jest zjawiskiem korzystnym. Prawdopodobnie jego główną przyczyną jest ogólna sytuacja kryzysowa w kraju i na świecie. Podobnie można interpretować tendencje obserwowane w ostatnie dekadzie w zakresie grup wiekowych.

Tendencje zmian podstawowych grup wiekowych

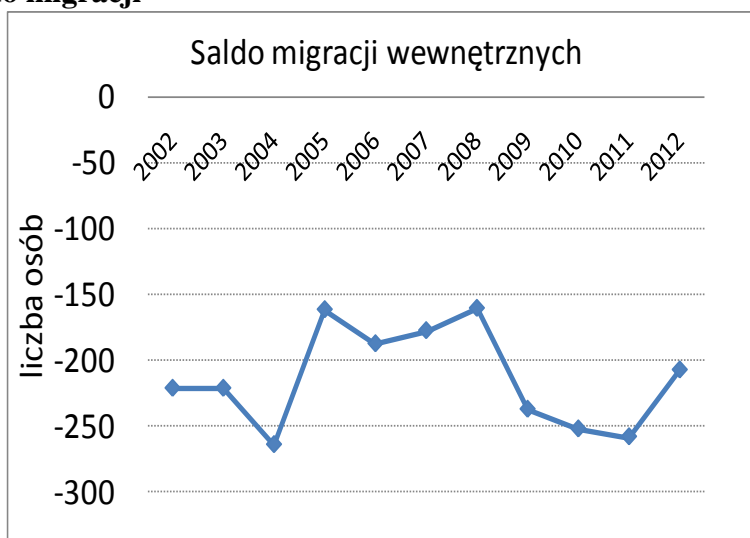

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

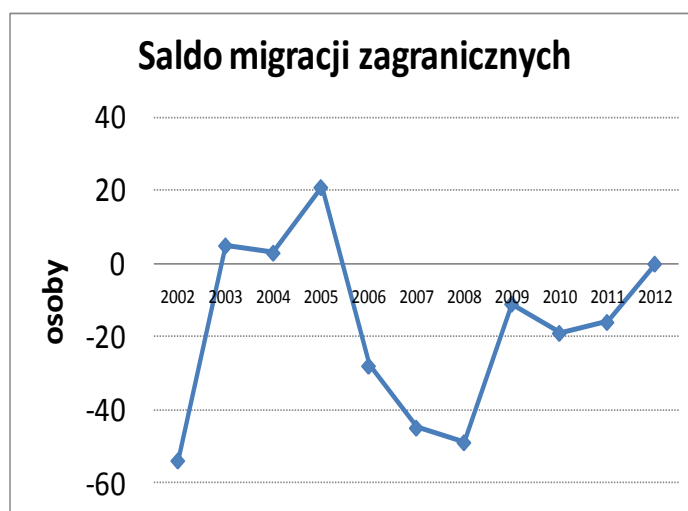
Pomimo ukazanych powyżej tendencji wynikających z sytuacji kryzysowej w kraju i na świecie przy ocenie sytuacji demograficznej Tarnobrzega można zaobserwować zjawiska pozytywne. Odnosi się to szczególnie do zjawiska migracji. Sytuację w tym zakresie odzwierciedla spojrzenie w perspektywie wieloletniej, bowiem wtedy można zaobserwować

ujawniające się tendencje. Sytuację Miasta Tarnobrzega i ich dynamikę pod tym względem przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 13 Saldo migracji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych regionalnych GUS

Przedstawione zależności pomimo ujemnych wartości oznaczających emigracje przejawiają trendy wzrostowe (przypadku migracji zagranicznych w 2012 odnotowano nawet całkowity zanik emigracji tego typu). Zjawiska te można interpretować jako pozytywne oznaczające przełamanie spadków, a w konsekwencji poprawę zainteresowania zamieszkaniem w Tarnobrzegu, a tym samym sprzyjanie rozwojowi Miasta

Przejawów przełamywania trudności demograficznych można doszukać się również przy analizie tendencji demograficznej najmłodszych pokoleń tarnobrzeżan. W grupach wiekowych do 10 lat obserwujemy jeszcze niewielkie lecz pozytywne trendy wzrostowe.

Tabela 7 Zestawienie liczebności grup wiekowych miasta Tarnobrzega na przestrzeni ostatnich 10lat

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0-4 lat	2361	2295	2219	2157	2168	2109	2153	2130	2249	2173	2178
5-9 lat	2864	2715	2544	2472	2424	2328	2277	2175	2189	2199	2201
10-14 lat	3803	3637	3450	3224	2969	2827	2655	2518	2411	2348	2310
15-19 lat	4476	4286	4062	3987	3872	3684	3516	3354	3002	2858	2678
20-24 lat	3727	3845	4017	4145	4116	4027	3844	3701	3322	3237	3175
25-29 lat	4083	4052	3966	3923	3879	3810	3853	3967	3907	3759	3623
30-34 lat	3742	3842	3898	3882	3868	3907	3881	3808	3850	3808	3810
35-39 lat	3497	3474	3475	3536	3603	3634	3717	3777	3714	3709	3815
40-44 lat	3811	3693	3555	3491	3472	3402	3385	3375	3366	3417	3426
45-49 lat	4169	4069	4041	3943	3809	3708	3594	3487	3407	3383	3325
50-54 lat	3946	4005	3988	4003	4010	3975	3913	3891	3791	3662	3575
55-59 lat	3003	3269	3458	3669	3732	3730	3780	3786	3811	3822	3773
60-64 lat	2183	2163	2212	2256	2493	2795	3062	3241	3465	3492	3530
65-69 lat	1835	1932	2035	2071	2037	2013	1986	2055	2107	2309	2583
70 lat i więcej	2876	3033	3116	3356	3595	3822	3999	4154	4295	4460	4556
Ludność na 1 km2	587	586	583	584	586	583	581	579	572	570	569

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Reasumując, na podstawie powyżej przedstawionych można stwierdzić, że pomimo powiązanych z ogólną sytuacją kryzysową w kraju i na świecie w Tarnobrzegu można zaobserwować symptomy wskazujące na przełamywanie trudności demograficznych oraz ujawniające się pozytywne trendy. Pozytywne zjawiska obserwowane przy analizie migracji oraz wzrosty liczebności najmłodszych pokoleń Tarnobrzega pozwalają mieć nadzieję na ich sprzyjający wpływ na rozwój.

2.3.2 Pomoc społeczna

Miasto Tarnobrzeg realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu. Ośrodek realizuje zadania określone w ustawie z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U.2013.182 z późn. zm.) , oraz innych ustawach, które nakładają obowiązek realizacji zadań w nich określonych oraz zlecenia zadań w formie zawartych umów. Ośrodek realizuje zadania własne, własne o charakterze obowiązkowym, zadania zleczone oraz zadania powiatu i zadania z zakresu administracji rządowej realizowanej przez powiat. Świadczenia pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego, bądź innych osób, za zgodą zainteresowanego lub przedstawiciela ustawowego.

Diagnozowanie spraw odbywa się w oparciu o wywiad środowiskowy, a decyzje w sprawach świadczeń wydawane są w pisemnej formie.

Powody pomocy, której udziela ośrodek są następujące:

- ubóstwo
- sieroctwo
- bezdomność

- potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności
- bezrobocie
- niepełnosprawność
- ciężka lub długotrwała choroba
- przemoc w rodzinie
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych
- alkoholizm
- narkomania
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze
- klęska żywiołowa
- klęska ekologiczna
- trudności w integracji uchodźców
- zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa.

Ośrodek prowadzi także świetlicę terapeutyczną, która wykonuje zadania profilaktyczne. Obejmuje ona opieką dzieci zagrożone niedostosowaniem społecznym z powodu dysfunkcji środowiska rodzinnego. Poza wyżej wymienionymi formami pomocy w ostatnich latach wzrasta liczba rodzin objętych pracą socjalną, poradnictwem i pomocą ośrodków wsparcia.

Do ośrodków wsparcia zajmujących się tymi formami należą:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu
- „Telefon Zaufania”
- Punkt Interwencji Kryzysowej
- Środowiskowy Dom Samopomocy
- Dom Dziennego Pobytu
- Dom Pomocy Społecznej
- Dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Intelktualnie
- Prowadzony Przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek
- Dom Dziecka Stowarzyszenia PPOW
- Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza
- Rodzinny Dom Dziecka
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy
- Centrum Pielęgniarstwa Środowiskowo – Rodzinnego i Rehabilitacji
- Przy Stacji Opieki Caritas Tarnobrzeg
- Noclegownia
- Przy Parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy
- Katolickie Centrum Wolontariatu w Tarnobrzegu
- Katolickie Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu
- Punkt Wsparcia Stowarzyszenia „Maja” dla osób i rodzin dotkniętych doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego
- Polski Czerwony Krzyż - Zarząd Rejonowy Tarnobrzeg
- Salonik „Pomocna Amazonka”
- Stowarzyszenia Amazonek „Pomocna dłoń” Przy Wojewódzkim Szpitalu w Tarnobrzegu

- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
- Poradnia Zdrowia Psychicznego
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Specjalistyczna Poradnia Zdrowia Psychicznego
- Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Tarnobrzegu
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Zakład Opiekuńczo – Leczniczy Psychiatryczny
- Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Klub Abstynenta „Krokus”

Podmioty działające na rzecz osób niepełnosprawnych

- Przedszkole Integracyjne nr 9
- Szkoła Podstawowa nr 9
- Gimnazjum nr 2
- Zespół Szkół Specjalnych w Tarnobrzegu
- Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczy Polskiego Stowarzyszenia Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
- Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy
- Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Kole Polskiego Stowarzyszenia Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Tarnobrzegu

Organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych:

- „Integracja” – Stowarzyszenie Sprawnych Inaczej i Przyjaciół
- Integracyjny Klub Sportowy w Tarnobrzegu
- Koło Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych Ruchowo przy Towarzystwie Przyjaciół Dzieci w Tarnobrzegu
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Powiatowo – Grodzko – Miejskie
- Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Tarnobrzegu
- Polski Związek Niewidomych Okręg Podkarpacki Koło Powiatowe i Grodzkie w Tarnobrzegu
- Sandomierskie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Chorych Psychiczenie „Nadzieja” Biuro Terenowe w Tarnobrzegu
- Stowarzyszenie „Esteka”
- Stowarzyszenie Amazonek „Pomocna dłoń” w Tarnobrzegu
- Stowarzyszenie „Maja” im. Marii Delimaty
- Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Specjalnych w Tarnobrzegu
- Stowarzyszenie Tarnobrzesci Bank Żywności
- Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej i Ich Rodzin „Przyjaciel”
- Stowarzyszenie „Uniwersytet Trzeciego Wieku” Przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej Im. Prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
- Oddział Regionalny w Tarnobrzegu
- Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów

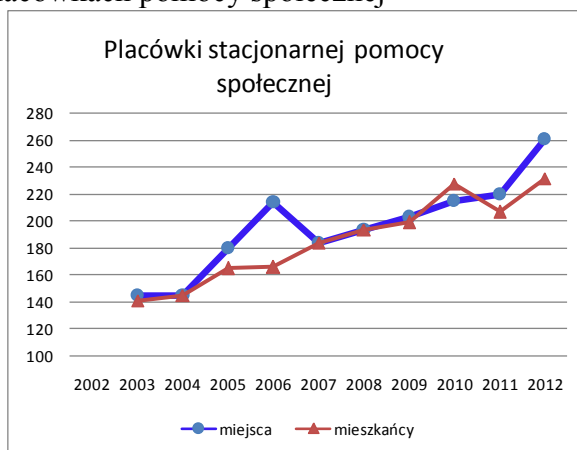
Inne instytucje

- Powiatowy Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu
- Klub Pracy
- Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży w Tarnobrzegu
- Narodowy Fundusz Zdrowia
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- Biuro Pełnomocnika Prezydenta Miasta Tarnobrzega ds Osób Niepełnosprawnych

Trendem obserwowanym w wyniku analiz danych statystycznych jest wzrastająca liczba miejsc w placówkach opieki społecznej.

Wykres 14 Miejsca w placówkach pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

2.3.3 Oświata i edukacja

Miasto Tarnobrzeg jest organem prowadzącym dla 14 przedszkoli, 8 szkół podstawowych, 3 gimnazjów, 5 szkół ponadgimnazjalnych, 1 szkoły specjalnej, Poradni Psychologiczno Pedagogicznej, Centrum Kształcenia Praktycznego, Centrum Kształcenia Ustawicznego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1.

Źródłem finansowania szkół i placówek oświatowych jest część oświatowa subwencji ogólnej, dochody własne gminy oraz środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych.

Liczba dzieci i młodzieży zameldowanych w Tarnobrzegu, z uwzględnionym rozkładem na poszczególne grupy wiekowe i przynależność do szkoły obwodowej, zgodnie z ustaloną w Tarnobrzegu siecią szkół przedstawia się następująco:

Tabela 8 Liczba dzieci i młodzieży w Tarnobrzegu - przynależność do szkoły obwodowej

WIEK	SP 3	SP 4	SP 6	SP 7	SP 8	SP 9	SP 10	SP 11	RAZEM
1-1	49	63	18	24	17	75	162	23	431
2-2	64	66	20	23	20	69	198	17	477
3-3	53	93	14	26	24	49	174	18	451
4-4	52	70	19	33	26	85	209	30	524
5-5	49	63	17	26	27	71	189	15	457
6-6	62	88	13	22	26	58	184	13	466
7-7	51	65	16	16	23	57	172	25	425
8-8	37	67	21	22	29	69	151	19	415

9-9	55	89	18	27	23	63	158	18	451
10-10	62	67	13	18	27	64	169	20	440
11-11	60	75	23	26	19	75	166	14	458
12-12	58	78	23	30	18	84	153	18	462
RAZEM	652	884	215	293	279	819	2085	230	5457

WIEK	G 1	G 2	G 3	RAZEM
13-13	152	172	162	486
14-14	133	166	157	456
15-15	156	192	145	493
RAZEM	441	530	464	1435

Źródło: Urząd Miasta w Tarnobrzegu

W przypadku szkół podstawowych, poziom zameldowanych dzieci wskazuje na stosunkowo równy poziom, a w przypadku tegorocznych czterolatek nawet na wzrost, co na obecna chwilę pozwala planować stabilizację.

Należy jednak podkreślić fakt, że zwiększyła się oferta edukacyjna dla uczniów zamieszkujących Tarnobrzeg, co skutkuje możliwością korzystania z tejże oferty.

Liczba uczniów w szkołach, dla których gmina nie była organem prowadzącym, kształtuje się następująco:

Tabela 9 Liczba uczniów w szkołach, dla których gmina nie była organem prowadzącym

Szkoła	Szkoła w zespole	Liczba uczniów
Zespół Szkół Społecznych Nr 1	Gimnazjum	42
	Liceum Ogólnokształcące	189
Zespół Szkół Społecznych Nr 2	Szkoła Podstawowa	176
	Gimnazjum	112
	Liceum Ogólnokształcące	53
Publiczna Katolicka Szkoła Podstawowa	-	76
Publiczne Katolickie Gimnazjum	-	139

Źródło: Urząd Miasta w Tarnobrzegu

. Liczba dzieci w przedszkolach niepublicznych, wg stanu na dzień 31 marca 2012 r., przedstawia się następująco:

- Niepubliczne Katolickie Przedszkole im. Św. Józefa – 120 dzieci
- Niepubliczne Przedszkole w Osiedlu Zakrzów, ul. Przemysłowa 1 – 24 dzieci
- Niepubliczne Przedszkole nr 1 w Tarnobrzegu, ul. Sielecka 26 – 30 dzieci
- Bajkowa Chatka – 25 dzieci

Wskaźniki dla przedszkoli i szkół, określające m.in. liczbę dzieci/uczniów przypadającą na jednego nauczyciela oraz średnią liczbę dzieci/uczniów w oddziale:

Tabela 10 Wskaźniki dla przedszkoli i szkół , określające m.in. liczbę dzieci/uczniów przypadającą na jednego nauczyciela oraz średnią liczbę dzieci/uczniów w oddziale

Nazwa placówki	Liczba oddziałów	Liczba dzieci/uczniów	Średnia liczba dzieci/uczniów w oddziale	Liczba nauczycieli/etaty przelicz.	Liczba uczniów na 1 nauczyciela przelicz.
Przedszkole Nr 1	4	101	25,3	8,71	11,6
Przedszkole Nr 2	4	101	25,3	9,93	10,2
Przedszkole Nr 3	4	103	25,8	8,05	12,8
Przedszkole Nr 4	4	100	25	8,05	12,4
Przedszkole Nr 5	4	101	25,3	8,55	11,8
Przedszkole Nr 6	4	91	22,8	8,46	10,8
Przedszkole Nr 7	4	91	22,8	8,58	10,6
Przedszkole Nr 8	3	68	22,7	5,09	13,4
Przedszkole Nr 9	5	79	15,8	15,69	5
Przedszkole Nr 12	4	100	25	8,05	12,4
Przedszkole Nr 13	4	100	25	8,61	11,6
Przedszkole Nr 15	4	88	22	7,05	12,5
Przedszkole Nr 17	4	94	23,5	8,05	11,7
Przedszkole Nr 18	3	75	25	5,59	13,4
Szkoła Podstawowa Nr 3	24	523	21,8	50,70	10,3
Szkoła Podstawowa Nr 4	25	593	23,7	47,57	12,5
Szkoła Podstawowa Nr 6	6	81			
Gimnazjum dla Dorosłych	3	59	15,4	14,92	10,32
oddział przedszkolny	1	14			
RAZEM	10	154			
Szkoła Podstawowa Nr 7	6	95			
oddział przedszkolny	1	25	17,1	11,83	10,1
RAZEM	7	120			
Szkoła Podstawowa Nr 8	6	84	14	9,91	8,5
Szkoła Podstawowa Nr 9	16	309			
oddział przedszkolny	2	37	19,2	48,14	7,2
RAZEM	18	346			
Szkoła Podstawowa Nr 10	27	579			
oddział przedszkolny	3	73	21,7	55,75	11,7
RAZEM	30	652			
Szkoła Podstawowa Nr 11	6	102	17	10,75	9,5
Gimnazjum Nr 1	17	345	20,3	37,57	9,2
Gimnazjum Nr 2	13	271	20,8	34,18	7,93
Gimnazjum Nr 3	25	585	23,4	57,18	10,23

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 Centrum Kształcenia Ustawicznego RAZEM	23 2 25	595 31 626	25	64,64	9,68
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2	15	441	29,4	44,51	9,9
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3	24	624	26	60,40	10,3
Liceum Ogólnokształcące	25	782	31,3	66,48	13,7
Zespół Szkół im. St. Staszica	25	758	30,3	64,27	11,8
Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna	-	-	-	23,00	-
Zespół Szkół Specjalnych	13	90	6,9	42,12	2,1

Źródło: Urząd Miasta w Tarnobrzegu

Tabela 11 Dostępność obiektów sportowych

szkoła	sala gimnastyczna	boisko	plac zabaw
Szkoła Podstawowa nr 3	✓	✓ (ORLIK)	✗
Szkoła Podstawowa nr 4	✓	✓ ORLIK	✓
Szkoła Podstawowa nr 6	✗	✓	✓
Szkoła Podstawowa nr 7	✓	✓ (ORLIK)	✓
Szkoła Podstawowa nr 8	✓	✗	✓
Szkoła Podstawowa nr 9	✓	✓ (ORLIK)	✓
Szkoła Podstawowa nr 10	✓	✓ (EUROBOISKO)	✓
Szkoła Podstawowa nr 11	✓	✗	✓
Gimnazjum nr 1	✓	✓	✗
Gimnazjum nr 2	✓	✓	✗
Gimnazjum nr 3	✓	✓	✗
Zespół Szkół Specjalnych	✗	✗	✓
Liceum Ogólnokształcące	✓	✓	✗
Zespół Szkół „Górnik”	✓	✓	✗
Zespół Szkół Nr 1	✓	✗	✗
Zespół Szkół Nr 2	✓	✓	✗
Zespół Szkół Nr 3	✓	✗	✗

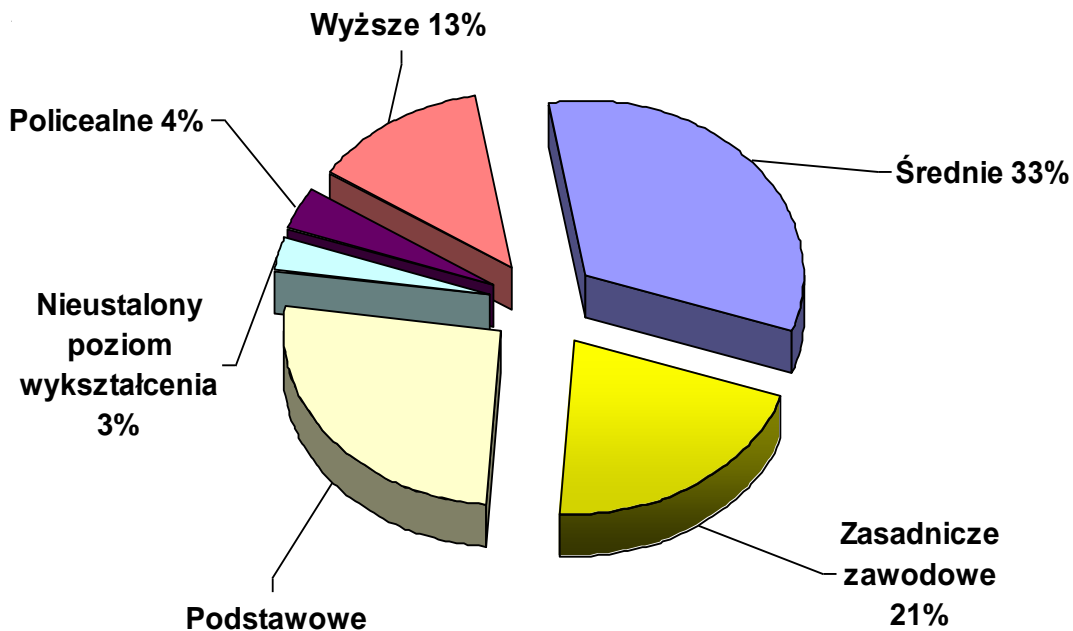
Źródło: Urząd Miasta w Tarnobrzegu

Szkoły korzystają również z obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, w tym ORLIKA położonego na terenach rekreacyjnych położonych nad Wisłą.

Szkolnictwo wyższe w mieście reprezentuje Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu. Została ona utworzona 1 czerwca 2001

Filię uczelni wyższej posiada także w Tarnobrzegu Wyższa Szkoła Handlowa w Kielcach im. B. Markiewicza.

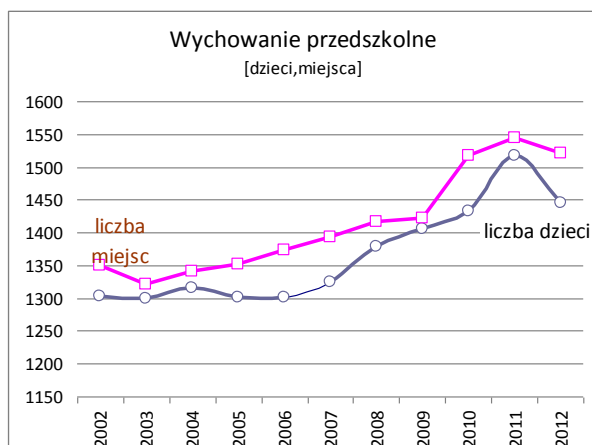
Wykres 15 Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu grodzkiego Miasto Tarnobrzeg

Źródło: Narodowy Spis Powszechny

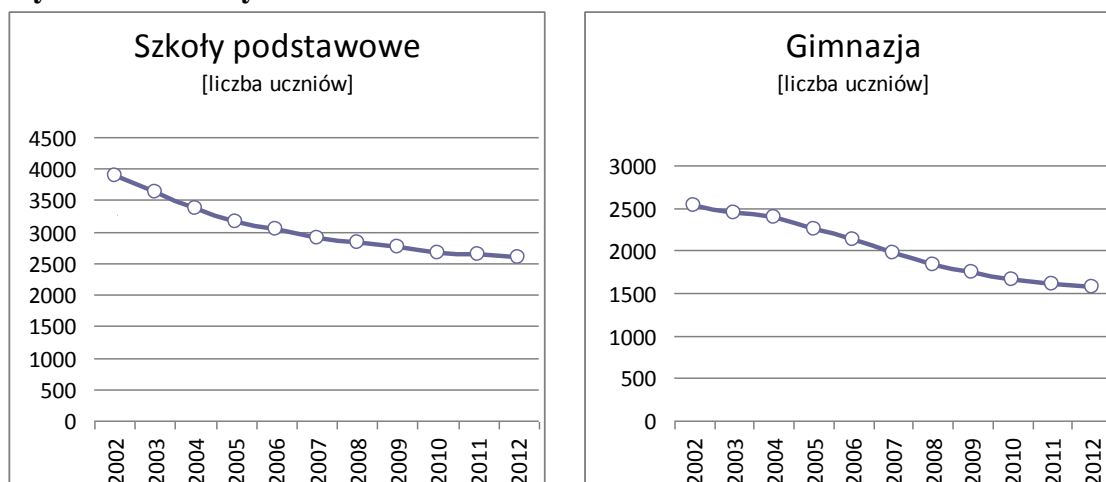
Poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie edukacji oraz ujawniające się trendy w tym zakresie przedstawiono za pomocą wykresów

Wykres 16 Liczba dzieci oraz miejsc w przedszkolach

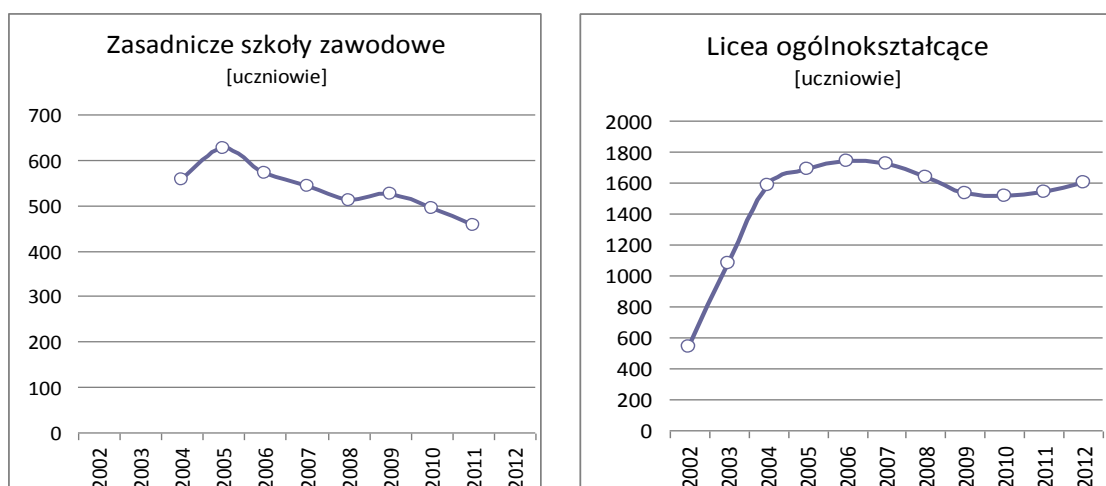

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Wykres 17 Trendy zmian w szkolnictwie

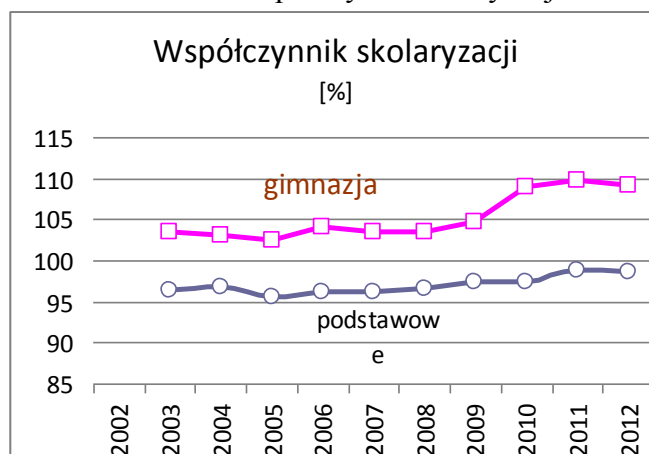

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Wykres 18 Trendy zmian w oświacie – współczynnik solaryzacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Współczynniki skolaryzacji na poziomie szkół gimnazjalnych przyjmują wartości powyżej 100%, co oznacza, że liczba osób uczących jest tu większa niż liczba ludności w

grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi kształcenia. Wskazuje to na uczęszczanie do szkół dzieci i młodzieży spoza Tarnobrzega.

2.3.4 Ochrona zdrowia

Służbę zdrowia miasta Tarnobrzeg stanowią podmioty o charakterze publicznym oraz niepublicznym. Skład pierwszej ze wskazanych grup wchodzić tj:

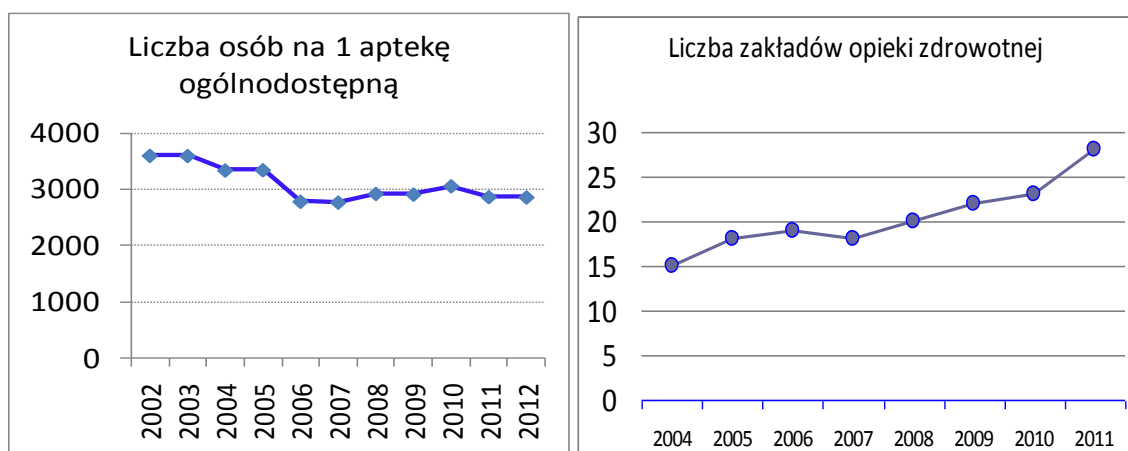
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Tarnobrzegu oraz 5 Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej Przychodnia Specjalistyczna w Tarnobrzegu – ul. Mickiewicza 34.
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Tarnobrzegu – Zakład udziela świadczeń w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.
- Samodzielny Publiczny Ośrodek Rehabilitacji Leczniczej w Tarnobrzegu – Ośrodek realizuje świadczenia w zakresie: kinezyterapii (indywidualnej i zespołowej), hydroterapii, elektrolecznictwa, światłolecznictwa (laseroterapia), leczenie polem elektromagnetycznym, ciepłolecznictwa, bioterapii miejscowej, masażu (całkowitego i częściowego), inhalacji.
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Tarnobrzegu – Zakład udziela świadczeń całodobowych osobom przewlekle chorym i niepełnosprawnym.

Drugą grupę placówek opieki medycznej stanowią podmioty niepubliczne, które działają w zakresie:

- podstawowej opieki medycznej
- specjalistycznej opieki medycznej,
- opieki długoterminowej,
- rehabilitacji leczniczej,
- leczenia psychiatrycznego i uzależnień.

Stan oraz ujawniające się trendy dla okresu 10-cio letniego w zakresie wskaźników odzwierciedlających stan służby zdrowia w Tarnobrzegu wizualizowano za pomocą wykresów:

Wykres 19 Tendencje w zakresie sytuacji służby zdrowia

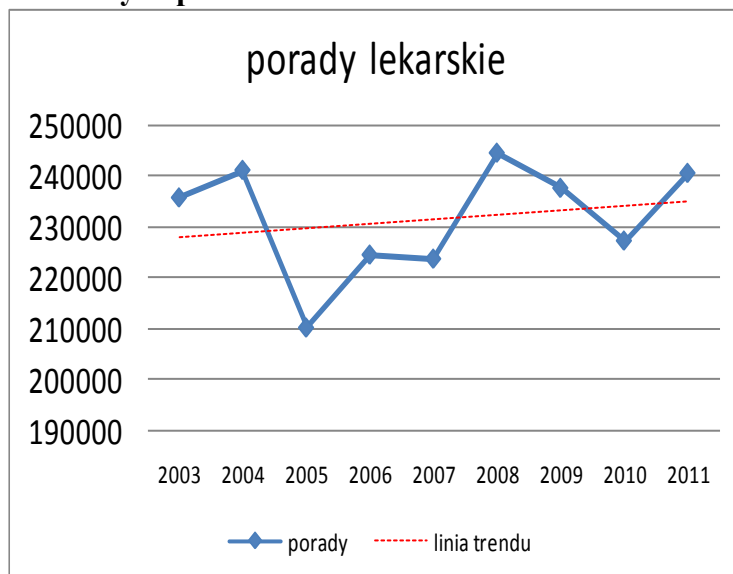

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 12 Ochrona zdrowia i opieka społeczna (stan w dniu 31 XII)

Zakłady opieki zdrowotnej												
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	ob.	-	-	15	18	19	18	20	22	23	28	:
publiczne	ob.	-	-	6	6	6	5	5	5	5	5	-
niepubliczne	ob.	-	-	9	12	13	13	15	17	18	23	-
Praktyki lekarskie												
w miastach	ob.	26	27	30	31	31	30	32	31	30	30	:
na wsi	ob.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	:
Podstawowa opieka zdrowotna - porady	jd	-	23584 3	2412 57	2102 72	2246 08	2238 12	2446 35	2377 27	2273 65	2406 67	:
Apteki ogólnodostępne	ob.	-	14	15	15	18	18	17	17	16	17	17
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	os	3598	3594	3336	3341	2780	2765	2919	2907	3055	2861	2856
Żłobki												
ogółem	ob.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
miejsca rzeczywiste (łącznie z oddziałami)	z m	45	45	41	44	50	50	45	45	45	48	-
dzieci (łącznie z oddziałami)	os	-	38	28	34	36	43	43	46	43	43	-
Placówki stacjonarnej pomocy społecznej												
placówki (z filiami)	ob.	-	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
domy pomocy społecznej	ob.	-	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
miejsca (łącznie z filiami)	mc	-	145	145	180	214	184	194	203	215	220	261
mieszkańcy (łącznie z filiami)	z os	-	141	145	165	166	184	194	199	228	207	232

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 20 Ilość udzielanych porad lekarskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

2.3.5 Lokalny Rynek Pracy

Odzwierciedleniem lokalnej sytuacji na rynku pracy są wskaźniki rejestrowane i publikowane przez Urząd Pracy. W poniżej przedstawionych tabelach przedstawiono wielokryterialną ocenę sytuacji na lokalnym rynku pracy w Tarnobrzegu i jej zmiany na przestrzeni ostatnich lat.

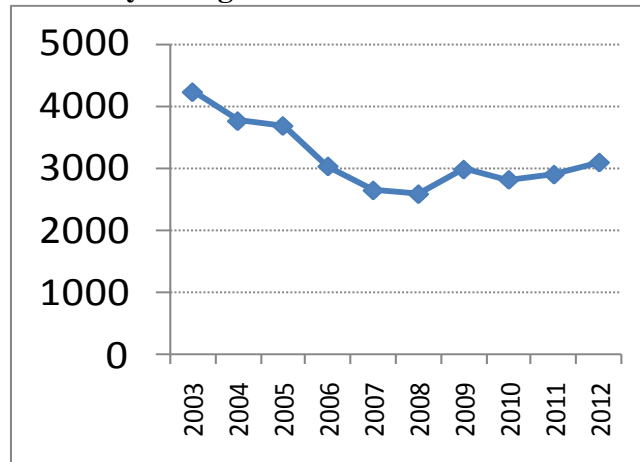
Tabela 13 Przeciętne zatrudnienie w sektorach gospodarki w Tarnobrzegu

Pracujący według płci												
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
mężczyźni	osoba	-	6060	5951	5864	5976	5948	6105	5934	6822	6439	:
kobiety	osoba	-	6062	5952	6044	5992	6083	6327	6376	7022	7020	:
Bezrobotni zarejestrowani												
ogółem	osoba	4352	4229	3763	3685	3034	2647	2587	2983	2818	2902	3097
mężczyźni	osoba	2025	1975	1702	1683	1225	987	1060	1394	1288	1341	1491
kobiety	osoba	2327	2254	2061	2002	1809	1660	1527	1589	1530	1561	1606
Bezrobotni według wieku												
24 lata i mniej	osoba	1000	915	747	737	550	446	460	560	534	476	495
25-34	osoba	1436	1466	1278	1154	960	824	830	961	883	980	1048
35-44	osoba	1137	1035	927	932	734	602	572	632	598	612	679
45-54	osoba	733	748	725	744	658	619	565	647	581	571	584
55 i więcej	osoba	46	65	86	118	132	156	160	183	222	263	291
Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	-	-	18,5	18,3	15,4	13,5	12,8	15,2	14,2	14,3	15,2
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym												
ogółem	%	-	12,8	11,4	11,1	9,1	8,0	7,9	9,1	8,8	9,2	9,9
kobiety	%	-	13,6	12,4	12,0	10,9	10,2	9,5	9,9	9,9	10,3	10,7
mężczyźni	%	-	11,9	10,3	10,1	7,3	5,9	6,3	8,3	7,8	8,2	9,2
Oferty pracy												

ogółem	-	4	6	9	28	11	8	24	20	44	18	42
dla niepełnosprawnych	-	1	1	1	1	4	2	0	11	5	6	15

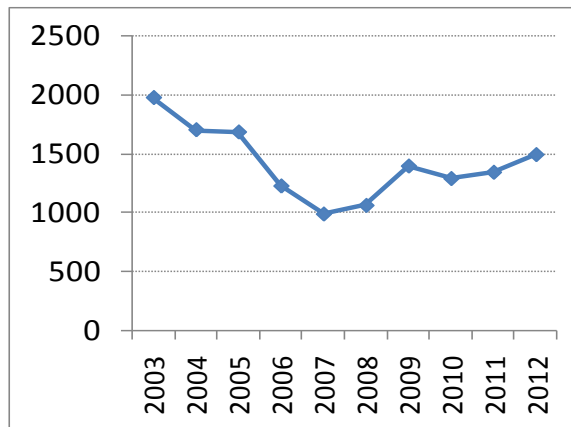
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 21 Liczba bezrobotnych - ogółem

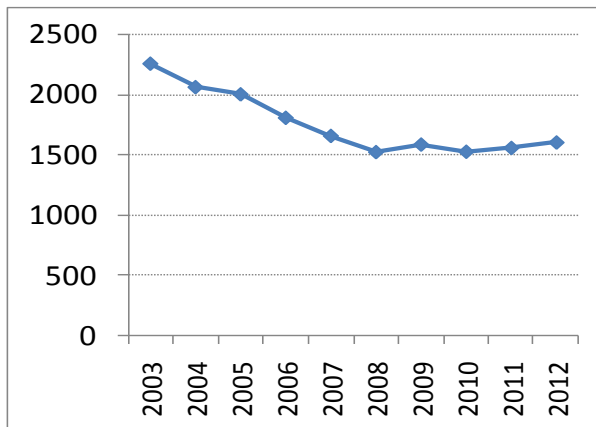

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 22 Bezrobocie mężczyzn

Wykres 23 Bezrobocie kobiet

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura zatrudnienia bezrobotnych pozwala określić, z jakim rodzajem bezrobocia mamy do czynienia i w jakim zakresie dotyczy ono kobiet. Dynamiczne ujęcie tego zjawiska pozwala czynić prognozy i określać dalszą, przewidywaną, dynamikę zauważonych trendów

Czas pozostawania bez pracy wiele pozwala dowiedzieć się o charakterze bezrobocia, z drugiej zaś strony o postawach samych bezrobotnych, o ich mobilności w poszukiwaniu pracy. Może też sygnalizować brak lub niedowład instrumentów, ograniczających (zmniejszających) rozmiar tego zjawiska

Tabela 14 Struktura bezrobotnych

Bezrobotni zarejestrowani												
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	osoba	4352	4229	3763	3685	3034	2647	2587	2983	2818	2902	3097
mężczyźni	osoba	2025	1975	1702	1683	1225	987	1060	1394	1288	1341	1491
kobiety	osoba	2327	2254	2061	2002	1809	1660	1527	1589	1530	1561	1606
Bezrobotni według wieku												
24 lata i mniej	osoba	1000	915	747	737	550	446	460	560	534	476	495
25-34	osoba	1436	1466	1278	1154	960	824	830	961	883	980	1048
35-44	osoba	1137	1035	927	932	734	602	572	632	598	612	679
45-54	osoba	733	748	725	744	658	619	565	647	581	571	584
55 i więcej	osoba	46	65	86	118	132	156	160	183	222	263	291
Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	-	-	18,5	18,3	15,4	13,5	12,8	15,2	14,2	14,3	15,2
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym												
ogółem	%	-	12,8	11,4	11,1	9,1	8,0	7,9	9,1	8,8	9,2	9,9
kobiety	%	-	13,6	12,4	12,0	10,9	10,2	9,5	9,9	9,9	10,3	10,7
mężczyźni	%	-	11,9	10,3	10,1	7,3	5,9	6,3	8,3	7,8	8,2	9,2
Oferty pracy												
ogółem	-	4	6	9	28	11	8	24	20	44	18	42
dla niepełnosprawnych	-	1	1	1	1	4	2	0	11	5	6	15

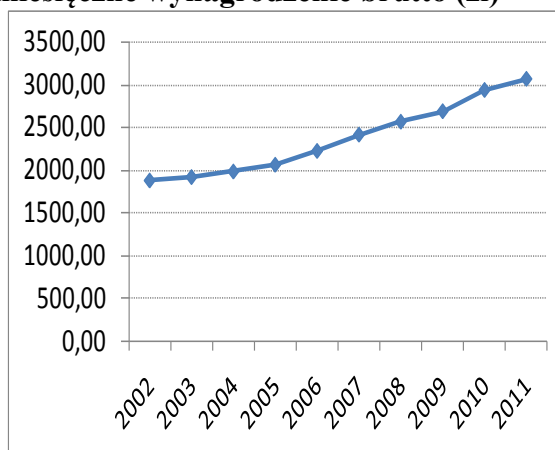
Źródło: Baza danych regionalnych GUS

Zjawisko bezrobocia w mieście Tarnobrzegu jest zjawiskiem mocno powiązaniem z okresem wielkiego przemysłu siarkowego, a zwłaszcza z procesem transformacji ustrojowej, której konsekwencje były odczuwalne przez okres lat 90-tych oraz w bieżącym dziesięcioleciu. W ujęciu wieloletnim sytuacja na tarnobrzesckim rynku pracy jest następstwem splotu wielu czynników ekonomicznych, demograficznych i społeczno – prawnych, z których jedne mają swe źródła w przeszłości, inne zaś wynikają z bieżącej polityki makroekonomicznej państwa. Od 1990 roku region przeżywał poważne problemy związane z restrukturyzacją istniejących zakładów przemysłowych, likwidacją przemysłu siarkowego oraz w 1998 roku - likwidacją województwa tarnobrzesckiego. Dotyczy to głównie zasobów pracy, jakimi dysponuje region Tarnobrzega. Od 10 lat widoczny jest spadek popytu na siłę roboczą. Taki efekt był wypadkową wielu faktów i procesów społecznych, ekonomicznych i demograficznych.

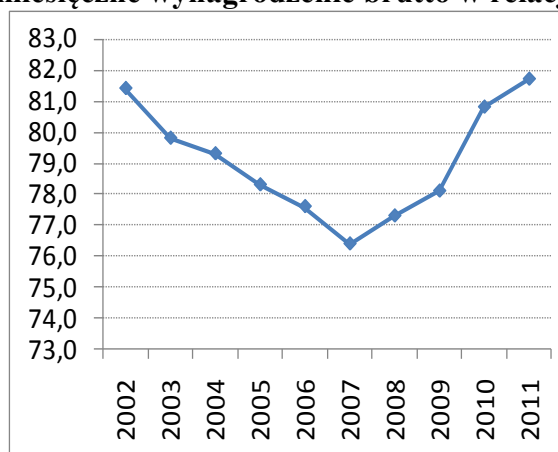
W wyniku różnorodnych inicjatyw oraz przy wykorzystaniu dostępnych zewnętrznych środków wsparcia możliwe stało się powstrzymanie tych niekorzystnych trendów. Konsekwencją tego jest pozytywny proces zahamowania wzrostu bezrobocia. Wśród ważniejszych czynników można tu wymienić rozwój inwestycji w tarnobrzesckiej części specjalnej strefy ekonomicznej TSSE oraz stopniowo rozwijające się firmy sektora MSP, które systematycznie odnajdują swe miejsce na lokalnym i ponadlokalnym rynku usług.

2.3.6 Stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych

Sytuację mieszkańców Tarnobrzega oraz trendy w tym zakresie zostały przedstawione za pomocą poniższych wykresów

Wykres 24 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Wykres 25 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Po okresie regresu relacja przeciętnego wynagrodzenia w Tarnobrzegu obserwowanego na przestrzeni ostatnich lat tempo tego wzrostu powoli zaczyna nadążać za sytuacją tego wzrostu w kraju. Zjawisko to można interpretować optymistycznie przyjmując, że oznacza ono przełamanie sytuacji kryzysowej, która narastała po dramatycznym upadku wielkiego przemysłu.

2.3.7 Sport i rekreacja

W Gminie Tarnobrzeg działalność sportową prowadzi około 50 stowarzyszeń kultury fizycznej. W zdecydowanej większości stanowią je uczniowskie kluby sportowe. Stowarzyszenia te otrzymują dotacje na realizację zadań publicznych.

W około 50-tysięcznym mieście jakim jest Tarnobrzeg, działa kilka klubów sportowych, w których zawodnicy wyczynowo uprawiają sport. Są to m.in.: Klub Tenisa Stołowego w Tarnobrzegu, Koszykarski Klub Sportowy Siarka Tarnobrzeg S.A., Klub Sportowy Siarka Tarnobrzeg, Tarnobrzesckie Stowarzyszenie Sympatyków Piłki Siatkowej.

Klub Tenisa Stołowego w Tarnobrzegu to 22 krotny mistrz Polski z licznymi sukcesami na arenie międzynarodowej. Zawodniczki KTS należą do czołowych drużyn w Europie. W obecnym sezonie zajęły drugie miejsce w rozgrywkach Pucharu Europejskiej Unii Tenisa Stołowego. Tarnobrzesckie zawodniczki posiadają również liczne sukcesy w turniejach indywidualnych oraz są reprezentantkami Polski.

Koszykarski Klub Sportowy Siarka Tarnobrzeg S.A. to kolejna tarnobrzaska drużyna, która występuje w najwyższej klasie rozgrywkowej w kraju. Od 2010 r. bierze udział w ekstraklasie koszykówki mężczyzn i jest jedynym przedstawicielem Podkarpacia w rozgrywkach.

Klub Sportowy Siarka Tarnobrzeg to drużyna piłkarska, która w swojej historii występowała w najwyższej klasie rozgrywkowej piłki nożnej w Polsce. Obecnie zespół seniorów uczestniczy w piłkarskiej II lidze wschodniej.

Ostatnim klubem z Tarnobrzegu, który uczestniczy w rozgrywkach ligowych drużyny seniorów jest Tarnobrzesckie Stowarzyszenie Sympatyków Piłki Siatkowej. Klub posiada sekcje siatkarskie zarówno kobiet jak i mężczyzn.

Wszystkie wymienione kluby prowadzą szkolenie młodzieży i posiadają zespoły, które uczestniczą w rozgrywkach ligowych. W ostatnich latach, w sporcie młodzieżowym, największe sukcesy odnoszą młodzi koszykarze, którzy kwalifikują się do rozgrywek na szczeblu centralnym z Mistrzostwami Polski włącznie. Najwięcej grup młodzieżowych szkoli się w KS Siarka w dyscyplinie piłka nożna.

O popularności piłki nożnej świadczy również fakt, że w Tarnobrzegu funkcjonuje jeszcze 6 klubów piłkarskich, które uczestniczą w rozgrywkach ligowych (od IV ligi podkarpackiej do klasy „b”) tj.: Osiedlowy Klub Sportowy „Mokrzyszów” w Tarnobrzegu, Osiedlowy Klub Sportowy „Wielowieś” w Tarnobrzegu, Osiedlowy Klub Sportowy „Iskra” Sobów w Tarnobrzegu, Osiedlowy Klub Sportowy „Koniczynka” Ocice, Uczniowski Klub Sportowy „Wspólnota – Serbinów” w Tarnobrzegu oraz Uczniowski Osiedlowy Klub Sportowy Zakrzów w Tarnobrzegu.

Szereg stowarzyszeń kultury fizycznej prowadzi zajęcia niemalże w każdej dyscyplinie sportu. Treningi prowadzone są m.in. w sekcjach: lekkiej atletyki, karate, badmintona, strzelectwa, pływania. Dzięki rozwojowi infrastruktury nad Jeziorem Tarnobrzesckim coraz popularniejsze staje się żeglarstwo czy kajakarstwo.

Ponadto prawie przy każdej placówce oświatowej funkcjonują uczniowskie kluby sportowe. Dzięki nim młodzież szkolna ma szansę na rozwijanie swoich umiejętności pod okiem nauczycieli, będących często trenerami w klubach sportowych. Dzięki temu najzdolniejsi uczniowie trafiają do drużyn młodzieżowych klubów sportowych, które prowadzą treningi w kilku grupach wiekowych.

Dzięki rozbudowanej bazie sportowej mieszkańcy Tarnobrzega mają dostęp do wielofunkcyjnych boisk, hal sportowych czy krytej pływalni. Jednocześnie dzięki rozwojowi infrastruktury nad Jeziorem Tarnobrzesckim coraz większa liczba Tarnobrzeżan zaczyna aktywnie spędzać wolny czas na plaży akwenu oraz uprawiać sporty wodne z żeglarstwem i kajakarstwem na czele.

W Tarnobrzegu funkcjonują również stowarzyszenia kultury fizycznej prowadzące zajęcia z osobami niepełnosprawnymi.

Jednym z nich jest Integracyjny klub Sportowy Tarnobrzeg, w którym działają sekcje tenisa stołowego oraz podnoszenia ciężarów.

Sekcja tenisa stołowego jest jedyną w Województwie Podkarpacki, w której trenują zawodnicy niepełnosprawni ruchowo grający na wózkach klas startowych I-V i grający na stojąco klas startowych VI-X, Mistrzowie Polski, wielokrotni medaliści Mistrzostw Polski, Pucharu Polski, turniejów międzynarodowych. Najlepsza drużyna na wózkach w kraju. W sekcji tej trenują również osoby sprawne.

„Integracja” Stowarzyszenie Sprawnych Inaczej i Przyjaciół to kolejny klub, w którym niepełnosprawni mogą wyczynowo uprawiać sport. Stowarzyszenie prowadzi 3 sekcje: wyciskania sztangi, kulturystyki oraz pływania.

Planowanym kierunkiem rozwoju sportu w mieście jest szkolenie dzieci i młodzieży przez sekcje sportowe prowadzone w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji im. Alfreda

Freyera w Tarnobrzegu. Prowadzenie zajęć oraz udział w zawodach i rozgrywkach ligowych przez jednostkę podległą miastu spowoduje bezpośredni nadzór nad szkoleniem dzieci i młodzieży. Systematyczna praca z grupami dzieci i młodzieży pozwoli na wpojenie młodym adeptom sportu zasad profesjonalnego uprawiania sportu. Dzięki pracy pod okiem fachowców, dzieci będą mogły rozwijać swój talent, a w konsekwencji zasilać tarnobrzesckie zespoły występujące w rozgrywkach ligowych seniorów. Bezpośrednia praca dzieci i młodzieży w sekcjach sportowych prowadzonych przez MOSiR w Tarnobrzegu, pozwoli młodym adeptom sportu na rozwijanie swoich zdolności w najlepszych z możliwych warunkach.

Jednocześnie bardzo istotnym czynnikiem rozwoju sportu w mieście jest rozbudowa bazy sportowej oraz modernizacja istniejącej, a w szczególności likwidacja na starych obiektach sportowych barier architektonicznych uniemożliwiająca korzystanie z nich osobom niepełnosprawnym.

Również bardzo ważną sprawą, która pozwoli na rozwój sportu w mieście jest popularyzacja sportu oraz aktywnego spędzania wolnego czasu.

Największymi bolączkami i trudnościami rozwoju sportu w mieście są ograniczone możliwości finansowe gminy. Niejednokrotnie inwestycje mające na celu rozwój bazy sportowej, muszą być podzielone na kilka etapów, co bardzo spowalnia oddanie ich do użytku. Bardzo często planowane inwestycje z roku na rok są odraczane, wśród nich jest m.in. stadion lekkoatletyczny.

Brak środków finansowych widoczny jest również w klubach sportowych, a w szczególności w tych klubach, które uczestniczą w rozgrywkach ligowych drużyn seniorów. Ze względu na brak „poważnych” sponsorów borykają się one z trudnościami finansowymi i tylko dzięki wsparciu przez Gminę Tarnobrzeg realizacji zadań z dziedziny sportu mogą funkcjonować.

2.3.8 Struktura organizacji pozarządowych

Sektor organizacji pozarządowych według bazy danych prowadzonej przez stowarzyszenie Klon/Jawor oraz po zweryfikowaniu w rejestrze KRS tworzy 89 formalnie zarejestrowanych organizacji pozarządowych i oddziałów organizacji ogólnopolskich. Zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią tu stowarzyszenia rejestrowane. Tendencje i dynamika zmian liczebności nie była dotąd przedmiotem badań i brak jest podstaw do oceny sytuacji. Możliwa jest jednak analiza struktury, która przedstawiono poniżej co pozwala na wyrobienie ogólnego poglądu na temat roli jaką mogą odegrać w procesie rewitalizacji poszczególnych stref miasta. Należy podkreślić, że informacje te zubożone są o liczbę organizacji nieformalnych funkcjonujących z różną intensywnością w społeczności tarnobrzesckiej

1. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej

- Tarnobrzescki Bank Żywności
- Oddział Miejski Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Sandomierskiej przy Parafii Rzymsko-Katolickiej MBNP

2. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu działalności charytatywnej

- Stowarzyszenie Charytatywne „Blask” w Tarnobrzegu
- Tarnobrzescki Klub Kawaleryjski
- Klub Inteligencji Katolickiej
- Tarnobrzescki Bank Żywności
- Tarnobrzesckie Stowarzyszenie Pomocy i Rozwoju

- Stowarzyszenie Rodzin Wielodzietnych im. Św. Józefa
3. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu ochrony i promocji zdrowia
- Stowarzyszenie Profilaktyczne „Brzeg”
  - Społeczne Stowarzyszenie na Rzecz Wojewódzkiego Szpitala im. Zofii z Zamoyskich Tarnowskiej
  - Stowarzyszenie Amazonek „Pomocna Dłoń”
  - Regionalne Centrum Promocji i Informacji dla Kobiet
4. Stowarzyszenia realizujące zadania na rzecz osób niepełnosprawnych
- Tarnobrzesci Klub Kawaleryjski
  - Stowarzyszenie Promocji Bezpieczeństwa Pracy
  - Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo „Koralik „
5. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu upowszechniania i ochrony praw kobiet oraz działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn
- Kobiety Wobec Przemocy Alkoholowej w Rodzinie
  - Regionalne Centrum Promocji i Informacji dla Kobiet
6. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu nauki, edukacji, oświaty i wychowania
- Tarnobrzesci Klub Kawaleryjski
  - Tarnobrzescie Towarzystwo Historyczne
  - Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
  - Tarnobrzescie Społeczne Towarzystwo Oświatowe
  - Drużyny Strzeleckie „Strzelec”
  - Instytut Wspierania Rozwoju Oświaty
  - Społeczne Towarzystwo Oświatowo – Naukowe im. Małego Księcia
7. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji
- Towarzystwo „Oko” Ochrona Kultury Oryginalnej
  - Tarnobrzescie Towarzystwo Historyczne
  - Stowarzyszenie Przyjaciół Polaków na Wschodzie
  - Stowarzyszenie „Dzików’ ul.
  - Tarnobrzescie Towarzystwo Fotograficzne
  - Tarnobrzescie Stowarzyszenie Kulturalne
  - Towarzystwo Przyjaciół Tarnobrzega
  - Ogólnopolskie Stowarzyszenie Twórcze „Wiklina” Tarnobrzeg
  - Stowarzyszenie Rodzin Wielodzietnych im. Św. Józefa
8. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu przeciwdziałania patologiom społecznym
- Klub Inteligencji Katolickiej
  - Kobiety Wobec Przemocy Alkoholowej w Rodzinie
  - Klub Abstynenta „Krokus”
  - Instytut Wspierania Rozwoju Oświaty w Tarnobrzegu
  - Tarnobrzescie Stowarzyszenie Pomocy i Rozwoju
9. Stowarzyszenia realizujące zadania na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami

- Towarzystwo Polsko – Niemieckie
- Tarnobrzskie Stowarzyszenie Europejskie
- Regionalne Centrum Promocji i Informacji dla Kobiet
- Stowarzyszenie „Nasz Tarnobrzeg”

10. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu promocji i organizacji wolontariatu

- Katolickie Centrum Wolontariatu

11. Stowarzyszenia realizujące zadania z zakresu krajoznawstwa i wypoczynku dzieci i młodzieży

- Oddział Miejski „Siarkopol” Polskiego Towarzystwa Turystyczno –Krajoznawczego
- Oddział Miejski Stowarzyszenia Rodzin Katolickich diecezji Sandomierskiej przy Parafii Rzymsko- Katolickiej pod wezwaniem MBNP
- Oddział Miejski Stowarzyszenia Rodzin Katolickich diecezji Sandomierskiej przy Parafii Rzymsko – Katolickiej pod wezwaniem MBNP
- Instytut Wspierania Rozwoju Oświaty

12. Instytucje otoczenia biznesu (m.in.)

- Tarnobrzaska Izba Przemysłowo-Handlowa
- Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców
- Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

2.4 Sfera przyrodniczo-przestrzenna

2.4.1 Uwarunkowania przyrodnicze

2.4.1.1 Zasoby wodne

Wg informacji zawartych w „*Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*” w granicach miasta Tarnobrzega usytuowane jest są następujące jednolite części wód:

- 1) JCWPd Nr 125 (PLGW2200125):
- 2) JCWPd Nr 126 (PLGW2200126):
- 3) JCWP Wisła od Wisłoki do Sanu (PLRW20002121999):
- 4) JCWP Dopływ spod Sielca (PLRW20002621952):
- 5) JCWP Trześniówka od Karolówki do ujścia (PLRW200019219699):
- 6) JCWP Piskorzaniec (PLRW20002621938):
- 7) JCWP Strug (PLRW2000172198949):
- 8) JCWP Żupawka (PLRW200017219689):
- 9) JCWP Mokrzychów (PLRW2000172196729):

Na terenie Miasta Tarnobrzega nie występują strefy ochronne dla ujęć wód.

2.4.1.2 Wody podziemne

W obrębie Tarnobrzega występuje niewielki fragment (13.7 km²) północno-zachodniej części głównego zbiornika wód podziemnych GZWP 425. Zasoby wodne terenu należą do średniozasobnych, o wydatkach studni od 10 do 50 m³/h. Wody występujące w utworach serii chemicznej i warstwach baranowskich tworzą jeden trzeciorzędowy poziom wodonośny. Ma on charakter naporowy, a warstwą napinającą są utwory ilasto - margliste występujące w stropie tej serii. Poziom czwartorzędowy jest reprezentowany przez piaski drobno- i średnioziarniste związane z akumulacją rzeczną. Zwierciadło wody gruntowej w utworach czwartorzędowych ma charakter swobodny. Poziom ten zasilany jest bezpośrednio przez opady atmosferyczne i jest drenowany lub zasilany przez rzeki: Wisłę, Mokrzychówkę i Trześniówkę. Poziom czwartorzędowy od trzeciorzędowego oddziela warstwa nieprzepuszczalnych ilów o miąższości średnio 80m. Wody trzeciorzędowe są silnie zmineralizowane oraz zanieczyszczone siarkowodorem i siarczkami.

Ujęcie czwartorzędowych wód podziemnych Studzieniec I, składające się z 5 studni wierconych, i Studzieniec II, składające się z 22 studni wierconych, o zasobach eksploatacyjnych 183+850 m³/h (łącznie 1033m³/h) zaopatruje w wodę sieć wodociągową miasta Tarnobrzeg i okoliczne wsie.

Wody w studniach gospodarskich, z których korzystają mieszkańcy nie mający dostępu do sieci wodociągowej, jak również w studniach publicznych w większości nie nadają się do picia ze względu zanieczyszczenia bakteriologiczne i związki azotowe.

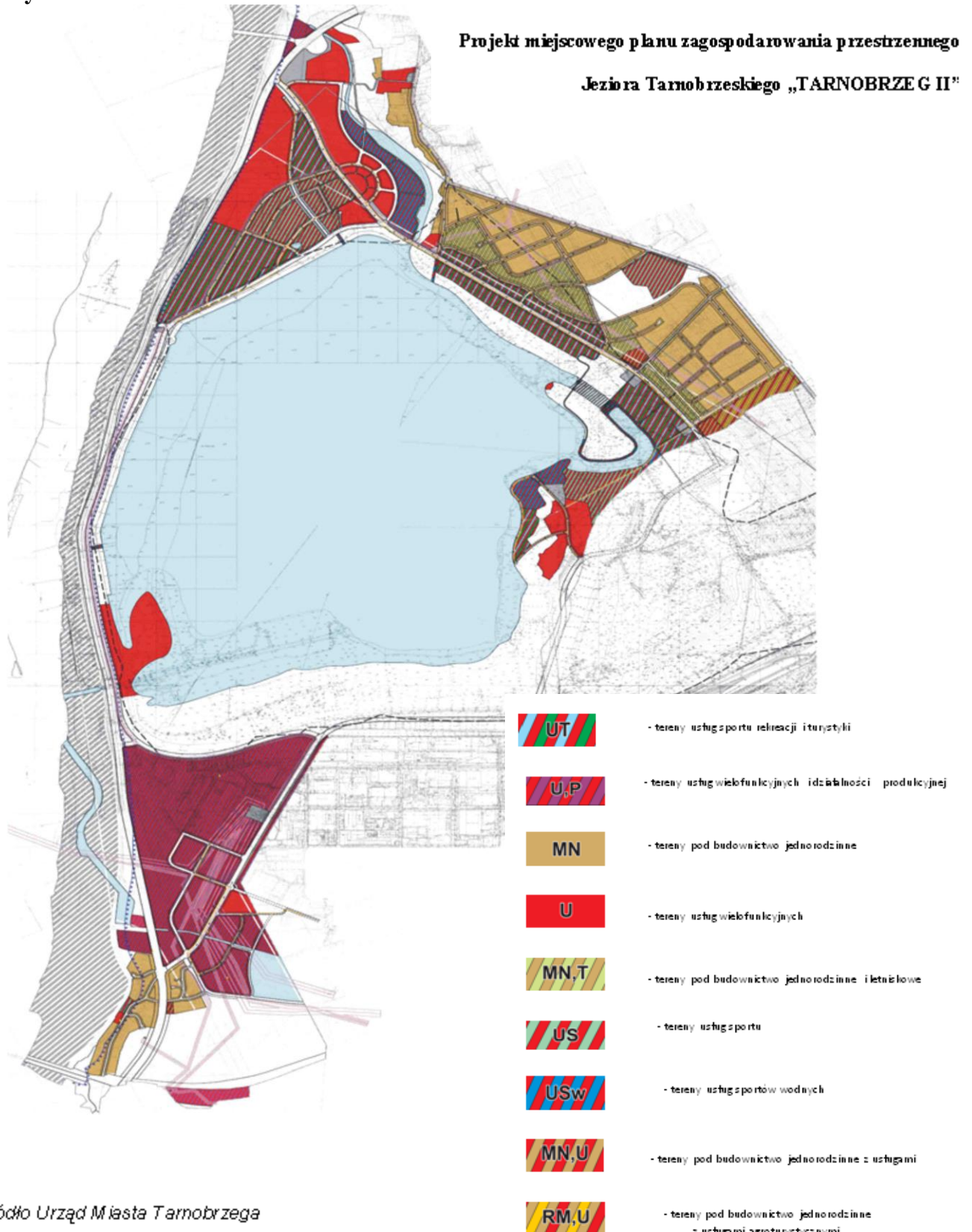
Rejon Tarnobrzega nie jest objęty ani krajowym, ani regionalnym monitoringiem wód podziemnych. Prowadzony jest monitoring lokalny wód podziemnych w rejonie likwidowanego wyrobiska Kopalni Siarki „Machów” oraz wokół obiektów, których eksploatacja może mieć negatywny wpływ na jakość wód podziemnych tj. wokół stacji paliw

2.4.1.3 Wody powierzchniowe

Miasto Tarnobrzeg nie posiada naturalnych zbiorników wód powierzchniowych. Istniejące dwa stawy hodowlane zlokalizowane są w rejonie ul. M.Curie-Skłodowskiej. Wody powierzchniowe stanowią wody płynące rzek Wisły, Trześniówki i Mokrzychówki. Brak naturalnych kąpielisk i zbiorników został w ostatnich latach zrekompenzowany utworzeniem

w ramach procesów rewitalizacyjnych w wyrobisku górnictwa Kopalni Siarki „Machów” dużego sztucznego zbiornika wodnego, któremu nadana została nazwa Jeziora Tarnobrzckiego. Zbiornik ten posiada kubaturę ok. 112 mln m³ i zajmuje powierzchnię ok. 455 ha. Jest on drugim pod względem wielkości, po zalewie Solińskim zbiornikiem wodnym w województwie podkarpackim.

Rysunek 12 Jezioro Tarnobrzekie

W czasie opracowywania strategii zbiornik już od dwóch lat jest użytkowany w charakterze rekreacyjnym, a znakomite parametry wody oraz systemowe działania samorządu sprawiają, że obiekt cieszy się stale rosnącym zainteresowaniem mieszkańców oraz licznych przyjezdnym turystów.

Miasto znajduje się w obrębie dorzecza Wisły, która stanowi naturalną zachodnią granicę miasta. Sieć wód powierzchniowych w obrębie tego obszaru tworzą Wisła (ciek I rzędu) i jej prawobrzeżny dopływ Trześniówka (na znacznym odcinku płynąca wzdłuż granicy wschodniej miasta) z Mokrzeszówką. W rejonie Sobowa do Trześniówki uchodzi Żupawka. Cieki te są na całej długości uregulowane. Poszczególne obszary miasta odwadniane są poprzez sieć bezimiennych cieków i rowów melioracyjnych.

Wisła płynie korytem o szerokości 200 – 500 m. W dolinie Wisły występują liczne starorzecza. Są to przeważnie zbiorniki o wydłużonym kształcie, których głębokość dochodzi niekiedy do kilku metrów. Średnie roczne przepływy Wisły na tym odcinku wynoszą od ok. 100 m³/s w latach suchych do 370 m³/s w latach mokrych.

2.4.1.4 Budowa geologiczna

Obszar miasta pokrywają całkowicie utwory czwartorzędowe. Stanowią je głównie żwiry i piaski o różnym uziarnieniu. Osady te tworzą dwie serie o różnej grubości, składzie i położeniu w profilu pionowym. Serię spągową tworzą żwiry, żwiry z piaskiem i otoczkami, piaski grubo- i różnoziarniste z wkładkami piasków średnioziarnistych. Na terenie niskiej i częściowo średniej doliny Wisły, w jej stropie, występują soczewkowe wkładki glin pylastych i piaszczystych (mady);

2.4.1.5 Gleby

Urozmaicona rzeźba i różnorodność skał macierzystych na badanym terenie powodują dużą zmienność gleb zarówno pod względem typologicznym, jak i składu mechanicznego. Występują tu mady brunatne, czarne ziemie, gleby pseudobielicowe i brunatne, gleby bielicowe, gleby bagienne - glejowe. Klasy bonitacyjne gleby wahają się od II dla mad rzecznych do V dla piasków słabo gliniastych. Odczyn gleby w przeważającej części jest kwaśny, tj. 6.5 oraz lokalnie niżej.

2.4.1.6 Warunki klimatyczne

Miasto Tarnobrzeg leży w obrębie dzielnicy klimatycznej nizin i kotlin podgórskich. Warunki klimatyczne charakteryzują się upalnym latem, niezbyt mroźną zimą i stosunkowo małą ilością opadów.

Tarnobrzeg znajduje się głównie w zasięgu cyrkulacji południowej i zachodniej mas powietrza – w porze chłodnej przeważa cyrkulacja południowo-zachodnia, a w porze cieplej zachodnia i północno-zachodnia.

Obszar miasta jest dość dobrze przewietrzany. Średni opad roczny wynosi ok. 600 mm, przy czym na okres od maja do października przypada ok. 65% rocznej wielkości opadów. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7,60C. Okres wegetacji jest długi i wynosi 210 – 220 dni.

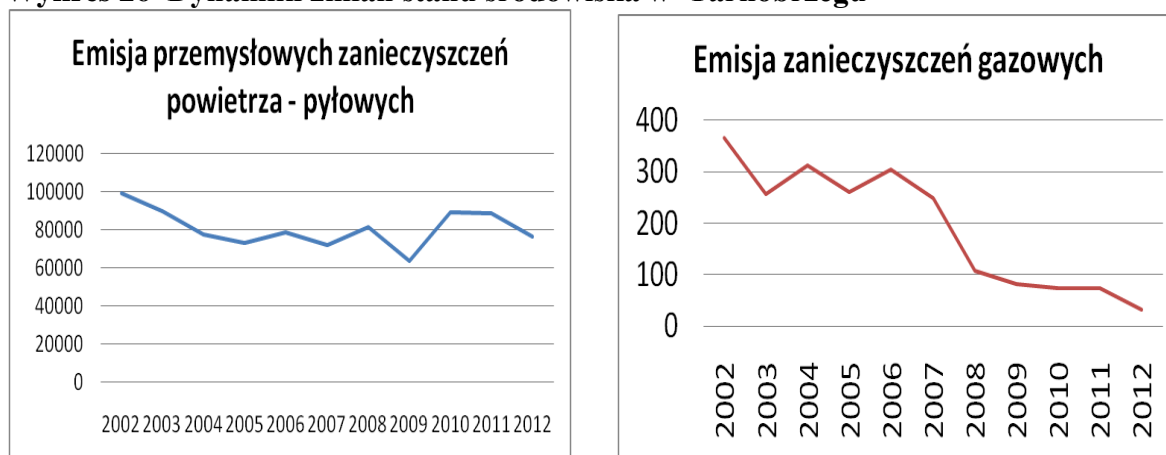
W stosunku do pozostałej części Kotliny Sandomierskiej Tarnobrzeg posiada najniższą średnią roczną wielkość opadów oraz najwyższe średnie roczne temperatury powietrza.

2.4.1.7 Stan środowiska

Wieloletni okres funkcjonowania kopalni siarki w pobliskim Machowie a zwłaszcza towarzyszącego jej wielkiego przemysłu przetwórczego siarki doprowadził do niekorzystnych zmian stanu środowiska naturalnego. Niekorzystne zjawiska w zakresie stanu środowiska wystąpiły w zakresie wszystkich ważniejszych czynników określających jego stan. Objęły one zanieczyszczenie powietrza, wód podziemnych i powierzchniowych, zanieczyszczenie

powierzchni ziemi, a przede wszystkim całkowite zniszczenie dużej powierzchni obszaru powodowane zarówno prowadzeniem kopalni odkrywkowej jak również składowaniem olbrzymich ilości odpadów kopalnianych w postaci zwałowisk. Związany z procesem wydobywczym i przetwórczym proces dewastacji środowiska doprowadził do trwałych zmian krajobrazowych.

Wykres 26 Dynamiki zmian stanu środowiska w Tarnobrzegu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Aktualnie w wyniku przerwania destrukcyjnej aktywności przemysłu oraz wieloletnich systemowych prac związanych z likwidacją kopalni daje się zaobserwować wiele zjawisk wskazujących na wyraźną poprawę stanu odzwierciedloną poziomem wskaźników stanu zanieczyszczenia. Obserwowane na przestrzeni ostatnich lat pozytywne zmiany tych wskaźników w wyraźny sposób odzwierciedlają efekty działań mających na celu wsparcie ekosystemu w osiągnięciu nowego korzystnego dla człowieka stanu równowagi.

Przedstawiona sytuacja wskazuje sprzyjające warunki do prowadzenia działań na terenie poprzemysłowym, w tym szczególnie w odniesieniu do planów turystycznego zagospodarowania Jeziora Tarnobrzkiego utworzonego na bazie wyrobiska kopalni odkrywkowej i jego bezpośredniego otoczenia.

2.5 Analiza SWOT

Analiza SWOT dla sfery środowiskowo-przestrzennej

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> dostępność środków z różnych programów operacyjnych wyróżniająca w stosunku do innych regionów możliwość wykorzystania środków z PO Rozwój Polski Wschodniej bliskie położenie i możliwości wykorzystania infrastruktury Linii Hutniczo-Siarkowej Nowe możliwości wynikające z postępu technologicznego w zakresie materiałów i technologii możliwych do wykorzystania w regeneracji starej i budowie nowej infrastruktury Szanse wynikające z polityki regionalnej Unii Europejskiej Powiązanie infrastrukturalne z innymi jednostkami samorządowymi zagospodarowującymi obszary poprzemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> brak narzędzi koordynacji polityki przestrzennej miasta z gminami ościennymi wzrost liczby pojazdów przejeżdżających przez teren gminy w ramach tzw. tranzytu zagrożenie dla środowiska i bezpieczeństwa niewystarczające wykorzystywanie transportu kolejowego w gospodarce narodowej, nadal niewystarczająca dostępność drogowa złożone i czasochłonne procedury uruchomienia funduszy strukturalnych przesuwany w czasie po raz kolejny termin realizacji drogi S-74 nieregulowane warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej – przedłużające się i niepewne prace nad ustawą o odnawialnej zagrożenia powodziowe wynikające ze zmian klimatycznych
Mocne strony - Atuty	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> duża ilość powierzchni produkcyjnych nadających się do zagospodarowania wraz z niezbędnym uzbrojeniem, rozwinięta sieć wodociągowa, kanalizacyjna, energetyczna, telekomunikacyjna, rozwinięta baza szkoleniowa, rozwinięta sieć drogowa, dobra jakość gleb części terenów miasta klarowna polityka władz lokalnych zmierzająca do rozwiązania problemów z wykorzystaniem pomocy zagranicznej, posiadanie zbiornika wodnego – drugiego w regionie pod względem powierzchni nawiązanie współpracy z innymi miastami w kraju i za granicą, centralne położenie miasta Tarnobrzega w trójkącie Kielce - 	<ul style="list-style-type: none"> słabo rozwinięta infrastruktura turystyczno-wypoczynkowa, niewystarczająca jeszcze dostępność komunikacyjna niezbędna do rozwoju turystyki i rekreacji poziom zagrożenia środowiska naturalnego, zużycie części infrastruktury przemysłowej i mieszkaniowej, niedostateczne tempo regeneracji oraz budowy nowej infrastruktury związanej np. z ochroną środowiska, ochroną zdrowia słabe pokrycie planami przestrzennego zagospodarowania terenów poprzemysłowych niepełne pokrycie siecią kanalizacyjną niska jakość systemu komunikacyjnego strefy rozwoju gospodarczego na terenach byłej KiZPS Siarkopol ograniczenia wynikające z braku efektywnego węzła komunikacyjnego udrażniającego połączenie specjalnej Strefy

<p>Lublin - Rzeszów,</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczne rezerwy mocy zainstalowanej w stosunku do pobieranej w energetyce 	<p>ekonomicznej z drogami wojewódzką i krajową</p>
--	--

SWOT dla sfery gospodarczej

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • szanse wynikające z faktu, że turystyka jest perspektywicznym kierunkiem rozwoju gospodarczego kraju i regionu. • rosnący zagraniczny i krajowy popyt na nowoczesne i niekonwencjonalne usługi turystyczne • Przemysłowe tradycje tej części regionu podkarpackiego • Bliskość ośrodków przemysłu metalowego (Stalowa Wola, Nowa Dęba, Gorzyce i możliwości kooperacyjne • szanse rozwoju przetwórstwa spożywczego w oparciu o zasoby surowcowe pobliskiego powiatu sandomierskiego • Bliskie położenie do obszarów zaliczanych do doliny lotniczej • Szanse związane z turystyką wynikające z pobliskiego położenia 1000-letniego miasta Sandomierza, zabytków Baranowa Sandomierskiego oraz pobliskich gmin • Dostępność unijnych programów wsparcia dla inicjatyw w zakresie przygotowania i udostępniania terenów inwestycyjnych - parków oraz inkubatorów technologicznych • dostępność programów wspierających rozpoczynanie działalności gospodarczej • dostępność programu wsparcia rozwoju istniejących poprawiające się prawo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej • masowe przekwalifikowywania ludzi w zakresie nowych dziedzin gospodarki i nowych technologii, • dostosowywanie kierunków kształcenia (przekwalifikowania) pod potrzeby pracodawców, • rozwój biznesu w oparciu o dostępne kwalifikacje na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • negatywne oddziaływanie skutków światowego kryzysu gospodarczego • redukcja zatrudnienia w dużych firmach regionu w ramach procesów restrukturyzacji • niekorzystne tendencje na poziomie regionu i kraju w zakresie spadku liczby nowo - rejestrowanych firm • wzrastające wymagania gospodarki pod względem jakości kadr oraz zaplecza technicznego • nadal niedoskonałe prawo dotyczące działalności gospodarczej • ucieczka ludzi wykwalifikowanych z regionu, • niechęć do podnoszenia (zmiany) kwalifikacji zawodowych, • brak wiary w możliwości osiągnięcia lepszej przyszłości • niewydolny system prawny w Polsce generujący brak poczucia stabilności przez przedsiębiorców. • Brak ustawy o odnawialnych źródłach energii obniżający motywację przedsiębiorców do inwestowania w tym obszarze • Powszechne poczucie niskiej jakości systemu prawnego oraz funkcjonowania nieformalnych mechanizmów związanych z udzielaniem zleceń • Słabości wynikające z niedoskonałego prawa zamówień publicznych • Zanik tradycji uczciwości gospodarczej oraz tolerancja dla działań nieetycznych • Znikome efekty wprowadzania ułatwień dla rozpoczynających działalność gospodarczą • Uciążliwości związane z wysokimi opłatami na ubezpieczenie społeczne

Mocne strony - Auty	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Jezioro Tarnobrzesckie jako potencjał do rozwoju znaczenia branży turystycznej • Zbudowana infrastruktura Tarnobrzesckiego Parku Technologiczno-Przemysłowego • Sprawnie funkcjonujący od 2000 roku Inkubator przedsiębiorczości • rezerwy siły roboczej, szczególnie absolwentów, • tradycje regionu przemysłowo-rolniczego (Centralny Okręg Przemysłowy) • stopniowe przenoszenie się zatrudnienia z firm państwowych do sektora prywatnego • duża liczba banków oraz ich przedstawicielstw centrum Tarnobrzega • uruchomienie oraz szybkie zasiedlenie powierzchni inwestycyjnej w ramach projektu Agencji Rozwoju Przemysłu • lokalna uczelnia państwowa kształcąca w zakresie dyscyplin związanych z przedsiębiorczością • różnorodność kwalifikacji miejscowej ludności : przemysł chemiczny i maszynowy, rolnictwo, ogrodnictwo, rzemiosło, ceramika, przetwórstwo szkła, przemysł spożywczy itp., • wysoko kwalifikowana kadra inżynieryjno-techniczna pozostała po wielkim przemyśle • dostęp do siły roboczej i możliwości dowolnego jej kształtowania • korzystne położenie Tarnobrzega na pograniczu trzech regionów pozwalające korzystać z programów o ponadregionalnych • Rozwijające się warunki do powstania w okolicy Tarnobrzega klastrów: motoryzacyjnego oraz przemysłu przetwórstwa spożywczego • Koncentracja w okolicy Tarnobrzega zabytków i oraz atrakcji turystycznych pozwalająca na rozwijanie branży usługowej z turystyki i jej otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystne tendencje w zakresie struktury wiekowej mieszkańców • duży odsetek wśród bezrobotnych ludzi w wieku pow.45 lat oraz młodzieży do 25 lat • uzależnienie kadry od wielkich firm państwowych lub spółek Skarbu Państwa, • nadmiar niektórych grup zawodowych • niewystarczająca ilość dobrze przygotowanych kadr z zakresu marketingu, finansów, zarządzania itp. • słabo rozwinięte szkolnictwo ukierunkowane na usługi, • niska jakość sieci drogowej i kolejowej, • Niekorzystne proporcje rodzajów działalności - zdecydowana przewaga handlu nad usługami • Pomimo wspomnianego w atutach 3-krotnego wzrostu obsługi hotelowej niewielka jeszcze skala tej usługi • Niewielkie tradycje w zakresie gospodarczego wykorzystania szans w zakresie turystyki • Niewielka liczba obiektów noclegowych i niezadowolająca ich jakość • niewielka liczba instytucji otoczenia biznesu – TARR SA i Cech rzemiosł praktycznie jedynymi funkcjonującymi instytucjami zdolnymi do aplikowania o środki • uzależnienie kadry od wielkich firm państwowych lub spółek Skarbu Państwa, • nadmiar niektórych grup zawodowych • niewystarczająca ilość dobrze przygotowanych kadr z zakresu marketingu, finansów, zarządzania itp. • słabo rozwinięte szkolnictwo ukierunkowane na usługi,

Analiza SWOT dla sfery społecznej

Możliwości	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Odwracanie się fali emigracji zarobkowej za granicę - powroty wzbogaconych osób z zagranicy posiadających nowe umiejętności wiedzę oraz spojrzenie na świat • Wzrost nakładów państwa na rozwój i badania w szkolnictwie wyższym i inwestycje w ochronie zdrowia oraz rozwój zasobów, rehabilitację zawodową i społeczną • Rozwój społeczeństwa informacyjnego wpływający korzystnie na jakość życia mieszkańców miasta. • Wzrost świadomości i lobbingu na rzecz problemów osób niepełnosprawnych i starszych mieszkańców miasta. • Dostępność i możliwości wykorzystania środków finansowych na cele związane z rynkiem pracy • Proces doskonalenia służb, działań i systemów zarządzania bezpieczeństwem, w tym w ramach zarządzania kryzysowego • Rozwój instytucji otoczenia biznesu i współpracy nauki z biznesem 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozdzźwięk między dynamizmem zmian społecznych i gospodarczych a procesem zmian w edukacji na wszystkich jej poziomach • Krytycznie oceniany przez przedsiębiorców poziom oferty szkół wyższych względem praktyki gospodarczej i społecznej • emigracja młodzieży do dużych miast (szczególnie absolwentów najlepszych szkół i uczelni) • niekorzystne prognozy liczby ludności kraju i regionu • zagrożenia wynikające pośrednio ze skutków kryzysu i trudnej sytuacji na rynku pracy w ościennych jednostkach samorządowych • Niski poziom zainteresowania oraz świadomości potrzeb kształcenia ustawicznego dorosłych oraz zastępowalności kadr • Słaba zdolność organizacji pozarządowych i instytucji służby zdrowia do aplikowania o środki UE oraz niewystarczająca zdolność do sfinansowania udziału własnego w takich projektach
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • liczne i różnorodne organizacje pozarządowe • korzystne trendy w zakresie ograniczania zjawiska bezrobocia • korzystna struktura wykształcenia mieszkańców • jedna z najlepszych w Polsce spółdzielni socjalnych • sprawnie działający Uniwersytet Trzeciego Wieku • wzrastające możliwości zatrudnienia związane z dynamiczny rozwojem międzynarodowych koncernów • tradycje regionu przemysłowo-rolniczego (Centralny Okręg Przemysłowy) 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastająca liczba ludzi w wieku poprodukcyjnym, • ubożenie niektórych grup społecznych, • problemy wynikające z nadwyżki siły roboczej szczególnie w osiedlach wiejskich • niskie kwalifikacje byłych pracowników najniższego szczebla przemysłu siarkowego tzw. chłoporobotników utrudniające znalezienie pracy • niedostateczna aktywność lokalnych grup społecznych

3 Program rozwoju

Opis wizji, kierunków i celów rozwoju Tarnobrzega oraz planowanych strategii ich osiągnięcia

3.1 Wizja rozwoju Tarnobrzega

Wizja rozwoju gminy jest opisowym wyrażeniem jej aspiracji oraz stanowi odpowiedź na pytanie jak samorząd i wspólnota lokalna chciałaby widzieć swoje Miasto w perspektywie czasowej objętej zakresem strategii. Wizja jest swego rodzaju wzorcem stanowiącym tło doboru i oceny zasadności przyjętych celów strategicznych, do którego gmina chce się przybliżyć oraz do którego będą prowadzić działania związane z realizacją strategii.

Wizja rozwoju Tarnobrzega w ujęciu syntetycznym

Pożądanym obrazem Tarnobrzega roku 2020 to miasto stabilne i bezpieczne, które poprzez optymalne wykorzystanie swego potencjału oraz procesów rewitalizacji obszarów po przemyśle siarkowym zapewnia miejsca pracy oraz godziwe warunki życia swoich mieszkańców.

Wizja rozwoju Tarnobrzega w ujęciu opisowym

(opis przyszłości został przedstawiony w formie, która jest teraźniejsza dla roku 2020)

Przyszły wizerunek miasta to subregionalny biegun wzrostu łączący nowoczesność (innovacyjne firmy, nowe niskoemisyjne technologie, odnawialne źródła energii) z atrakcyjną ofertą dla inwestorów, rozwiniętym sektorem lokalnych przedsiębiorców oraz ofertą rekreacyjno-turystyczną stanowiącą jedno z perspektywicznych źródeł dochodów. Taki obraz Tarnobrzega wynika z realizacji bieżących i planowanych przedsięwzięć rozwojowych jak również wskazanej w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK 2030) funkcji Tarnobrzega jako ośrodka subregionalnego w województwie podkarpackim.

Dobra współpraca z sąsiednimi miastami w ramach obszarów funkcjonalnych nie tylko eliminuje trudności wynikające z położenia oddalonego od centrum regionu, ale pozwala rozwijać obszar gospodarczy ponad granicami województw zdolny do konkurencyjności z największymi ośrodkami miejskimi w tej części Polski. Dynamicznie rozwijająca się w tych warunkach gospodarka pozwala zapewnić zarówno miejsca pracy jak i dochody komunalne, które można przeznaczyć na inwestycje podnoszące jakość i komfort życia oraz zapewnienie kompleksowej oferty usług publicznych w najwyższych osiągalnych standardach.

W bardziej szczegółowym rozwinięciu wizję można wyrazić w podziale na trzy kluczowe obszary, czyli sferę gospodarczą, społeczną oraz środowiskowo-przestrzenną.

Pod względem gospodarczym Tarnobrzeg roku 2020 to miejsce efektywnie wykorzystanych potencjałów: Tarnobrzieskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, Tarnobrzieskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Jeziora Tarnobrzieskiego, oraz korzystnego położenia w sąsiedztwie miast, z którymi poprzez łączenie uzupełniających się walorów następuje wzajemne wzmocnienie i współpraca partnerska w ramach funkcjonalnego obszaru gospodarczego.

Gospodarka Miasta dzięki wdrożeniu projektów z zakresu technologii niskoemisyjnych, odnawialnych źródeł energii, niskoenergetycznych obiektów oraz infrastruktury rekreacyjnej i hotelowej wokół Jeziora Tarnobrzskiego generuje kolejne miejsca pracy i przynosi dochody przyspieszające dalszy rozwój.

Poprzez realizację kolejnych etapów w Tarnobrzesckim Parku Technologiczno-Przemysłowego oraz inicjatyw z obszaru B +R uformowane zostają klastry dodatkowo definiujące specjalizację regionalną Tarnobrzega.

Aktywne działanie instytucji otoczenia biznesu sprawia, że systematycznie wzrasta konkurencyjność lokalnego sektora małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą swobodnie korzystać takich usług jak fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki transferu technologii oraz usług doradczych, informacyjnych i szkoleniowych. Rozwój w tym zakresie nie byłby możliwy bez sprawnego funkcjonowania i rzeczywistej współpracy takich instytucji jak TARR, PWSZ, TBS, spółdzielnie mieszkaniowe, banki, i innych.

W obrazie przyszłości wśród dostępnych w Mieście usług istotną rolę odgrywa Centrum Obsługi Inwestora, którego aktywność powiązana z innymi działaniami promocji miasta pozwala skutecznie pozyskiwać kolejne inwestycje. Lokalizacji nowych inwestycji w mieście sprzyja dobra dostępność komunikacyjna Tarnobrzega (transportowa i teleinformatyczna). Pod względem transportowym miasto w pełni wykorzystuje atuty położenia na trasie najkrótszego drogowego i kolejowego połączenia stolic regionu i kraju, które czynią go "bramą Podkarpacia". Pozycja ta jest poważnie wzmocniona dzięki powstaniu drogi obwodowej stanowiącej kolejny etap budowy obwodnicy miasta, dworca multimodalnego (PKP, PKS) skojarzonego też ze sprawnie funkcjonującym systemem komunikacji miejskiej. Dostosowane do rzeczywistych potrzeb mieszkańców kursy tej komunikacji są wzbogacone przez system transportu okólnego wiążącego funkcjonalnie Tarnobrzeg z pozostałymi biegunami wzrostu mikroregionu: Stalową Wolą oraz Sandomierzem.

W wizji roku 2020 równie ważnym jak aktywność gospodarcza generująca dochody i dająca miejsca pracy jest szeroko pojmowana sfera rozwoju społecznego obejmująca usługi publiczne w zakresie ochrony zdrowia, opieki społecznej, edukacji, mieszkalnictwa, ale również zaspokojenie potrzeb kulturalnych, sportowych i innych określających jakość oraz standard życia.

W analizowanej perspektywie w Tarnobrzegu optymalnie zostanie poprawiona dostępność usług specjalistycznej opieki medycznej z kluczową rolą Szpitala Wojewódzkiego oraz szerokiego wachlarza usług z zakresu opieki społecznej. Wśród inicjatyw tej sfery warto wyeksponować przygotowanie i systemowe wprowadzanie w życie programu polityki senioralnej oraz rozwój sektora ekonomii społecznej obejmującej m.in. nowe spółdzielnie socjalne oraz specjalistyczne instytucje wspierające.

Życie kulturalne miasta, którego centrum skupione będzie wokół Tarnobrzesckiego Domu Kultury, obiektów Zamku Dzikowskiego oraz dobrze zagospodarowanej przestrzeni pomiędzy parkiem, a muzeum pozostaje znacząco wzbogacone o wielowymiarową ofertę wydarzeń oraz imprez organizowanych w integracji z ofertą sąsiednich ośrodków. Szczególne miejsce w tej ofercie przypadnie wypracowaniu unikalnego i specyficznego dla Tarnobrzega wydarzenia, które na stałe wpisze się w kalendarze kulturalne imprez regionalnych i krajowych.

Przyszły obraz rozwoju stery społecznej kreatywnie wzbogaca sektor organizacji pozarządowych, których aktywność wyraźnie i odczuwalnie uzupełnia ofertę usług publicznych poprzez pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł niedostępnych dla samorządu.

Perspektywiczny obraz miasta istotnie wzbogaca też sfera przestrzenno-środowiskowa, której kluczowym elementem jest optymalnie rozwinięta i regularnie rozbudowywana i utrzymywana infrastruktura techniczna. W wizji roku 2020 infrastruktura służy zarówno wygodzie mieszkańców, zapewnieniu czystego środowiska ich pracy i wypoczynku, ale również zapewnieniu takiej samej dostępności zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla kolejnych pokoleń.

Wśród licznych elementów składających się na ten obszar funkcjonowania gminy jednym z bardziej istotnych jest kompleksowy system zabezpieczeń przez kataklizmami, katastrofami oraz systemy zapewniające indywidualne bezpieczeństwo mieszkańców w przestrzeni publicznej. W wizji 2020 roku obszar gminy Tarnobrzeg jest wyposażony w optymalne systemy ograniczające zagrożenie powodziowe, a inteligentne systemy monitoringu ulicznego powiązanego ze skutecznością i szybkością interwencji dają mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa. Obraz bezpiecznego miasta uzupełnia znaczące ograniczenie innych rodzajów zagrożeń. Służyć temu będą między innymi zmodernizowane systemy wodociągowe stosujące najnowsze technologie uzdatniania i dostarczające wodę pitną najwyższej jakości oraz rozwiązany problem odpadów komunalnych oparty na wdrożonym programie selektywnej zbiórki odpadów (obejmującym wysoką świadomość ekologiczną wyrażającą się segregowaniem faktyczną segregacją na poziomie gospodarstw domowych).

Istotną częścią wizji tego obszaru rozwoju są też zagadnienia związane z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. W tym kontekście dzięki mądrym wykorzystaniu szans i możliwości wsparcia europejskiego obiektu Zamku Dzikowskiego odzyskują dawny blask i są wykorzystane do ponadczasowej służby mieszkańcom. Sam Zamek oprócz kompleksowo odnowionego gmachu głównego stanowiącego centralny ośrodek życia kulturalnego miasta (np. muzea, wystawy, koncerty, konferencje i inne różnorodne wydarzenia kulturalne) wyróżnia się osiągnięciem stanu pełnej rewitalizacji i renowacji wszystkich jego obiektów obejmujących m.in. kompleks tzw. "kuchni dworskiej", powozowni, znakomicie utrzymanego parku zawierającego (m.in. ścieżki edukacyjne, arboretum) jak również obiektów dawnej elektrowni modelowo zagospodarowanej z wykorzystaniem różnorodnych możliwości jakie dają odnawialne źródła energii.

Przedstawiony powyżej obraz uzupełniają: optymalnie utrzymane i wykorzystane do celów rekreacyjno-turystycznych tereny nadwiślańskie oraz dobrze utrzymane, czyste i drożne przestrzenie lasu Zwierzyniec, który w coraz większym stopniu zaczyna pełnić funkcję parku miejskiego.

W przyszłym obrazie rozwoju Miasta nie może zabraknąć miejsca dla systemowego rozwoju osiedli tarnobrzeskich, które zachowując swój indywidualny charakter poprawiają swoje zintegrowanie z centrum miasta poprzez rozwój infrastruktury oraz zapewnienie pełnego dostępu do usług ośrodka miejskiego.

Dobra integracja oraz koordynacja rozwoju we wszystkich tych obszarach nie byłaby możliwa bez strategicznego myślenia i działania opartego o zasady dobrego rządzenia. W obrazie przyszłości proces zarządzania zasobami i rozwojem wspólnoty będzie bazował na narzędziach e-urzędu oraz interaktywnej i twórczej komunikacji zespołu kierującego miastem z reprezentacją zainteresowanych środowisk. Projekty doskonalące zarządzanie oraz kapitał ludzki w administracji rozwijane będą z wykorzystaniem szerokiej gamy możliwości, jakie dają programy wsparcia finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

3.2 Misja Strategii Tarnobrzega

Misja stanowi syntetyczną deklarację określającą najwyższego poziomu cel, najogólniejszą koncepcję działania.

Misją Strategii jest wsparcie samorządu w osiąganiu trwałego i zrównoważonego rozwoju Tarnobrzega poprzez inspirowanie i koordynację działań ukierunkowanych na poprawę jakości życia i rozwijanie innowacyjnego potencjału gospodarczego z troską o bezpieczeństwo i zachowanie walorów lokalnego dziedzictwa.

3.3 Kierunki i cele

Cele strategiczne to cele z długim horyzontem czasowym, wynikające z wizji rozwoju, będące jej konkretyzacją. Cele te wyznaczają kierunek działania podmiotów życia społecznego i gospodarczego gminy. Są to cele długookresowe, wskazujące działania, które prowadzą do zwiększenia przyszłych możliwości i konkurencyjności gminy. Są one sformułowane ogólnie jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane funkcje (potrzeby), które winny zostać zrealizowane (zaspokojone) w określonym horyzoncie czasu. Pomimo swej ogólności cele strategiczne są związane z konkretną rzeczywistością oraz prognozą jej zmian w przyszłości. Sformułowano trzy cele strategiczne. Są one sobie równe pod względem ważności i pilności, a zatem ich uszeregowanie nie ma wpływu na kolejność realizacji. Cele operacyjne – stanowią rozwinięcie celów strategicznych, obejmują krótszy horyzont czasowy. Realizacja celów operacyjnych stanowi podstawę do osiągnięcia celów strategicznych. Określenie celów strategicznych i operacyjnych służy wykorzystaniu szans i potencjału Tarnobrzega poprzez realizację działań.

3.3.1 Cele strategiczne:

A. Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwinięcie jak najlepszych warunków dla trwałego rozwoju gospodarczego Tarnobrzega

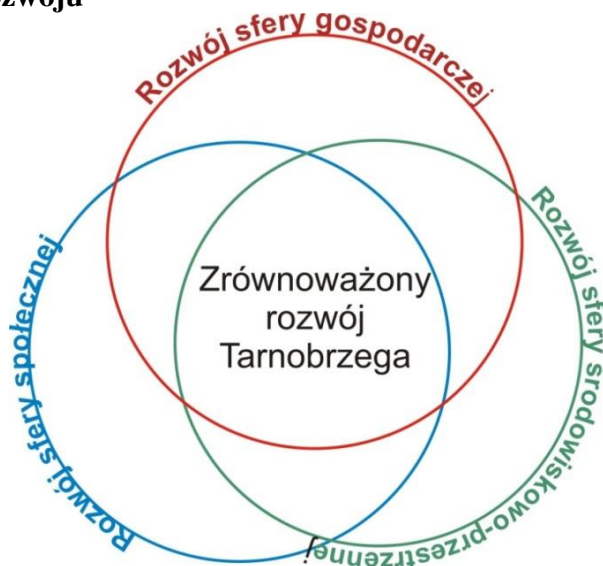
B. Wzrost poziomu i jakości życia, poprawa spójności społecznej oraz wzmocnienie aktywności obywatelskiej

C. Poprawa wykorzystania zasobów przyrodniczych, wzmocnienie ochrony przed zagrożeniami oraz rozwój przestrzenny Tarnobrzega jako bieguna wzrostu.

3.3.1.1 Przyjęty model rozwoju

Prace nad Strategią prowadzone były z dbałością o zachowanie na każdym ich etapie stosowania zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju uznawanego jako aktualnie najlepszy model stabilnego rozwoju społeczności lokalnych. Idei tej zostały podporządkowane na wszystkich poziomach cele, działania oraz inne elementy przyszłego procesu wdrażania. Założenia tego modelu ujęte w formie graficznej zostały przedstawione na poniższym rysunku.

Rysunek 13 Model rozwoju

Źródło: opracowanie własne

3.3.2 Struktura obszarów i priorytetów Strategii

Uwzględniając wyniki prac zespołów roboczych, propozycje projektów zgłaszane przez instytucje samorządowe, organizacje społeczne, przedsiębiorców oraz inne podmioty życia społeczno-gospodarczego dla każdego z obszarów rozwoju zrównoważonego zostały wyodrębnione obszary interwencji strategicznej. Przedstawia je poniższa tabela.

Tabela 15 Kierunki, obszary i cele rozwoju Miasta

Sfera gospodarcza	Sfera społeczna	Sfera środowiskowo-przestrzenna
Obszar A.1 Strefy aktywności gospodarczej	Obszar B.1 Edukacja	Obszar C.1 Infrastruktura techniczna
Obszar A.2 Rozwój turystyki:	Obszar B.2 Zdrowie publiczne	Obszar C.2 Dostępność komunikacyjna
Obszar A.3 Promocja oraz informacja gospodarcza	Obszar B.3 Włączenie społeczne	Obszar C.3 Ochrona przed zagrożeniami
Obszar A.4 Otoczenie biznesu.	Obszar B.4 Kultura	Obszar C.4 Bezpieczeństwo energetyczne
Obszar A5 Współpraca ponadlokalna	Obszar B.5 Sport powszechny	Obszar C.5 Ład przestrzenny
	Obszar B.6 Instytucje społeczeństwa obywatelskiego	

Źródło: opracowanie własne

3.3.3 Cele operacyjne

Cele operacyjne odzwierciedlają rezultaty oczekiwane do osiągnięcia w projektowanym okresie poprzez realizację działań. Cele te zostały zestawione poniżej. Dla przejrzystości poszczególnym celom nadane zostały kody odpowiadające ww. priorytetowym obszarom rozwoju. W kilku przypadkach realizacja danego priorytetu wymagała sformułowania dwóch lub więcej celów w danym obszarze, co wymagało wprowadzenia kodu złożonego z trzech znaków: pierwszy wskazuje oznaczenie odpowiadającego celu strategicznego, drugi obszar strategiczny, a trzeci numer celu w danym obszarze.

Uwzględniając powyższe cele operacyjne Strategii Rozwoju Miasta Tarnobrzega na lata 2014-2020 przedstawiają się następująco:

dla obszaru A.1

A.1.1. Rozbudowa i rozwój Tarnobrzeskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego oraz stref inwestycyjnych

dla obszaru A.2

A.2.1. Wykreowanie atrakcyjnej oferty turystycznej bazującej na lokalnych zasobach i współpracy z sąsiednimi gminami

dla obszaru A.3

A.3.1 Promocja gospodarcza Miasta i wdrożenie kompleksowego systemu obsługi inwestorów

dla obszaru A.4

A.4.1. Poszerzenie oferty i zakresu usług na rzecz sektora przedsiębiorczości

dla obszaru A.5

A.5.1. Wzrost liczby i zakresu projektów partnerskich oraz rozwój komunikacji z pobliskimi jednostkami samorządowymi

A.5.2. Rozwój funkcji Tarnobrzega jako subregionalnego bieguna wzrostu

dla obszaru B.1

B.1.1. Poprawa jakości i dostępności usług edukacyjnych

dla obszaru B.2

B.2.1 Wzrost dostępności kompleksowej opieki medycznej i jakości systemu ochrony zdrowia

dla obszaru B.3

B.3.1. Poprawa integracji społecznej

B.3.2. Wzrost aktywności zawodowej i poprawa adaptacyjności

dla obszaru B.4

B.4.1. Rewitalizacja oraz optymalne wykorzystanie obiektów i zasobów dziedzictwa kulturowego

B.4.2. Zbudowanie zintegrowanej oferty kulturalnej dla mieszkańców i przyjezdnych.

dla obszaru B.5

B.5.1. Poprawa stanu i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

dla obszaru B.6

B.6.1. Wzrost aktywności obywatelskiej oraz współpracy instytucji społecznych z publicznymi

dla obszaru C.1

C.1.1. Poprawa stanu, rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej

dla obszaru C.2

C.2.1. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej

C.2.2. Poprawa dostępu do technologii informacyjnych oraz rozwój e-usług.

dla obszaru C.3

C.3.1. Poprawa stopnia zabezpieczenia mieszkańców przed zagrożeniami naturalnymi oraz technologicznymi.

C.3.2. Rozwój systemów zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego

dla obszaru C.4

C.4.1. Promocja i rozwój stosowania Odnawianych Źródeł Energii oraz efektywnego wykorzystania energii

dla obszaru C.5

C.5.1. Rewitalizacja obszarów miejskich i przemysłowych

C.5.2. Kompleksowe uporządkowanie przestrzeni publicznej Miasta.

C.5.3. Poprawa spójności przestrzennej osiedli tarnobrzeskich

3.3.4 Opis strategii osiągnięcia celów strategicznych

Uzgodnione podczas prac zespołów sposoby jakie zaproponowano w celu osiągnięcia poszczególnych celów zestawiono i uporządkowano jako kierunki działań. Przy formułowaniu zapisów kierunków działań uwzględniono wszystkie propozycje projektów zgłaszane przez różne środowiska (Urząd Miasta, instytucje, radnych, przewodniczących osiedli, środowiska gospodarcze oraz organizacje społeczne).

Zapisane w formie uogólnionej kierunki zapewniają z jednej strony uwzględnienie wszystkich zgłoszonych propozycji, a z drugiej nie zamykają możliwości podejmowania innych projektów, które mogą pojawić się w 8-letniej perspektywie czasowej Strategii. Taka otwarta formuła zapisu Strategii umożliwiającą wprowadzanie projektów w ramach uzgodnionych i przyjętych wraz ze strategią kierunków działań ma na celu zapewnienie elastyczności tego dokumentu, co jest niezwykle istotne jeśli weźmiemy pod uwagę nieprzewidywalność wyzwań, która wynika z burzliwości rozwoju technologicznego oraz społecznego i obserwowanego w XXI wieku.

Cel strategiczny A :

Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwinięcie jak najlepszych warunków dla trwałego rozwoju gospodarczego Tarnobrzega

Cel operacyjny A.1.1.

Rozbudowa i rozwój Tarnobrzeskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego oraz stref inwestycyjnych

Kierunki działań:

- Realizacja projektów stanowiących kolejne etapy rozwoju TPPT
- Wyznaczanie lokalizacji dla strategicznych projektów rozszerzających ofertę inwestycyjną.
- Inspirowanie i promocja współpracy branżowej firm (rozwój klastrów)
- Rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną oraz ofertę dla korporacji już funkcjonujących w mikroregionie
- Poszerzanie dostępu do nowych technologii oraz know-how
- Inicjatywy wspierające powstawanie ośrodków innowacyjności oraz centrum transferu technologii
- Upowszechnianie mechanizmów promujących społeczną odpowiedzialność biznesu
- Wspieranie mechanizmów dających wzrost zatrudnienia
- Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego w lokalnych przedsiębiorstwach
- Rozwój powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw (m.in. poprzez nawiązanie do Tarnobrzeskich Targów Kooperacji)

Cel operacyjny A.2.1.

Wykreowanie atrakcyjnej oferty turystycznej bazującej na lokalnych zasobach i współpracy z sąsiednimi gminami

Kierunki działań:

- Doskonalenie i rozwój działań promujących Jezioro Tarnobrzeskie
- Kreowanie nowego wizerunku Tarnobrzega eliminującego niekorzystne stereotypy miasta obciążonego obrazem uciążliwego przemysłu siarkowego
- Rozwijanie we współpracy z sąsiadującymi samorządami kompleksowej oferty dla przyjezdnych wiążącej walory Jeziora z innymi atrakcjami Tarnobrzega i okolic
- Sprzyjanie inwestycjom rozszerzającym ofertę usług z obszaru przemysłu czasu wolnego
- Turystyczne wykorzystanie walorów położenia nad Wisłą
- Popieranie lokalizacji nowych obiektów infrastruktury związanej z turystyką (hotele, usługi gastronomiczne,
- Dążenie do powiązania Jeziora Tarnobrzeskiego z prestiżowymi wydarzeniami sportowo-kulturalnymi na poziomie makroregionu, krajowym oraz międzynarodowym
- Rozwój klastrów oraz innych form współpracy i współdziałania podmiotów sektora turystycznego i około turystycznego
- Rewaloryzacja terenów rekreacyjnych Nadola
- Turystyczno-rekreacyjne zagospodarowanie terenów pomiędzy Zamkiem Dzikowskim a Muzeum

- Rozwój działań ukierunkowanych na kształtowanie Lasu Zwierzyniec w kierunku parku wewnętrznego z zastosowaniem modelowych rozwiązań ochrony i rozwijania bioróżnorodności.
- Wspieranie inicjatyw rozszerzających bazę turystyczną na tereny osiedli wiejskich
- Udział w partnerskich projektach ponadlokalnych zwielaokrotniających atrakcje (np. Zabytków Sandomierza, obszarów Tarnobrzskiej Doliny Wisły, Zamku Dzikowskiego, Jeziora Tarnobrzskiego i Baranowa Sandomierskiego)
- Udział w partnerskich projektach rozwoju turystyki przemysłowej (np. Wspólnie z miastami Stalowa Wola i Nowa Dęba)
- Podejmowanie inicjatyw na temat wspólnego z sąsiednimi gminami kalendarza imprez poszerzającego promocję oraz eliminującego nakładanie wydarzeń
- Opracowania i wydawnictwo atrakcyjnych w formie przewodników po atrakcjach Tarnobrzega i okolic
- Większe eksponowanie unikalnego dziedzictwa związanego z kopalnictwem siarki
- Sprzyjanie rozwojowi bazy noclegowej, gastronomicznej oraz atrakcji turystycznych służących turystyce przyjazdowej

Cel operacyjny A.3.1 Promocja gospodarcza Miasta i wdrożenie kompleksowego systemu obsługi inwestorów

Kierunki działań:

- Prowadzenie aktywnych działań sprzyjających napływowi dużych i międzynarodowych inwestorów korporacyjnych oraz rozwojowi i umocnieniu obecności korporacji już funkcjonujących na terenie Tarnobrzega i specjalnej strefy ekonomicznej
- Utworzenie Biura Obsługi Inwestora realizującego kompleksową obsługę inwestorów obejmującą m.in. gromadzenie, regularną aktualizację multimedialnych baz danych oraz udostępnianie informacji o możliwościach inwestycyjnych w Tarnobrzegu
- Prowadzenie gospodarczej promocji Miasta podczas krajowych i międzynarodowych imprez wystawienniczych i targowych.
- Utrzymywanie dobrej współpracy z Agencją Rozwoju Przemysłu oraz prowadzonej przez nią Tarnobrzskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

Cel operacyjny A.4.1. Poszerzenie oferty i zakresu usług na rzecz sektora przedsiębiorczości

Kierunki działań:

- Tworzenie funduszy kapitałowych
- Kontynuowanie projektów bezpośredniego wsparcia finansowego dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą realizowanych z wykorzystaniem środków europejskiego funduszu społecznego
- Realizacja projektów eliminujących lub ograniczających skutki procesów restrukturyzacyjnych.
- Podejmowanie projektów wspierających innowacyjność
- Dalszy rozwój funduszu pożyczkowego
- Popieranie rozwoju funduszy poręczeniowych oraz innych instrumentów finansowego wsparcia przedsiębiorstw.

- Udzielanie wsparcia dla inicjatyw integrujących środowisko lokalnego biznesu (np. Powrót organizacji tarnobrzeskich targów kooperacji, kreowanie prestiżowych imprez typu tarnobrzaska gala biznesu i inne)
- Rozwój atrakcyjnych dla przedsiębiorców form doradztwa biznesowego
- Rozwój oferty szkoleniowej dla kadry menedżerskiej
- Aktywne uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych sieciach instytucji okołobiznesowych
- Utrzymywanie i rozwój współpracy z prestiżowymi instytucjami wspierającymi rozwój jak np. Polska Agencja Informacji I Inwestycji Zagranicznych (PAIZ)

Cel operacyjny A.5.1. Wzrost liczby i zakresu projektów partnerskich oraz rozwój komunikacji z pobliskimi jednostkami samorządowymi

Kierunki działań:

- Kontynuacja działań i kontaktów z samorządami Sandomierza, Stalowej Woli oraz innych gmin sąsiedzkich związanych z formowaniem ponadregionalnego obszaru funkcjonalnego
- Realizacja projektów związanych z delimitacją obszaru funkcjonalnego oraz opracowaniem niezbędnej dokumentacji
- Wspólna partnerska promocja obszaru funkcjonalnego oraz współpraca przy pozyskiwaniu poparcia oraz funduszy na realizację projektów
- Realizacja zespołowych projektów integrujących infrastrukturę samorządów tworzących obszar funkcjonalny

Cel strategiczny B:

Wzrost poziomu i jakości życia, poprawa spójności społecznej oraz wzmocnienie aktywności obywatelskiej

Cel operacyjny B.1.1. Poprawa jakości i dostępności usług edukacyjnych

Kierunki działań:

- Prowadzenie systemowego przeglądu, modernizacji i rozwoju infrastruktury dydaktycznej, wyposażenia szkół i placówek oświatowych na wszystkich poziomach edukacyjnych
- Wzrost stosowania technologii informacyjnych oraz ich wykorzystania w procesach edukacyjnych
- Poprawa dostępności i jakości usług edukacyjnych na wszystkich poziomach nauczania w tym szczególnie edukacji przedszkolnej
- Poprawa jakości kształcenia i doskonalenie zawodowe nauczycieli
- Cyfryzacja szkół i zwiększenie wykorzystania technik informacyjno-komunikacyjnych w procesach edukacji,
- Rozwój oferty kształcenia zawodowego zgodnie z potrzebami rynku pracy
- Współpraca z władzami państwowej wyższej szkoły zawodowej w Tarnobrzegu rozwijanie oferty edukacyjnej dającej możliwość podnoszenia oraz zmiany kwalifikacji zawodowych na wszystkich etapach życia, dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy

- Wspieranie rozwiązań umożliwiających prowadzenie i korzystanie z kształcenia przez całe życie, w tym kształcenia na odległość
- Promowanie rozwoju lokalnego systemu praktyk i staży w przedsiębiorstwach innowacyjnych (np. TPPT, TSSE) oraz promocji wybitnie uzdolnionych uczniów i studentów
- Popieranie oddolnych inicjatyw z zakresu edukacji oraz podtrzymywania aktywności społecznej ludzi starszych podejmowanych przez organizacje społeczne (np. Uniwersytet trzeciego wieku)

Cel operacyjny B.2.1 Wzrost dostępności kompleksowej opieki medycznej i jakości systemu ochrony zdrowia

Kierunki działań:

- Poprawa bazy ochrony zdrowia i jej poprzez rozbudowywanie i modernizację istniejącej infrastruktury oraz poprawę wyposażenia w celu jej dostosowywania do potrzeb i uwarunkowań demograficznych, epidemiologicznych i prawnych,
- Zwiększanie dostępu do wysoko wykwalifikowanej kadry medycznej
- Zwiększanie dostępności do kompleksowej opieki medycznej osób w wieku starszym
- Popieranie współpracy jednostek ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych w zakresie promocji zdrowia
- Zwiększanie wiedzy mieszkańców na temat zdrowego trybu życia poprzez edukację zdrowotną

Cel operacyjny B.3.1. Poprawa integracji społecznej

Kierunki działań:

- Reintegracja społeczna i zawodowa poprzez rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym m.in. w oparciu o spółdzielnie socjalne
- Uruchomienie w Tarnobrzegu ośrodka wsparcia ekonomii społecznej (OWES)
- Rozwijanie nowych form wsparcia indywidualnego i środowiskowego umożliwiających integrację zawodową i społeczną grupom szczególnie narażonych na życie w ubóstwie oraz osobom ze specyficznymi trudnościami na rynku pracy
- Zwiększenie dostępu do instytucji opieki nad dziećmi i osobami zależnymi (żłobki, przedszkola, ośrodki pobytu dziennego dla osób starszych itp.),
- Zwiększenie aktywności zawodowej osób objętych pomocą społeczną (w szczególności osób w wieku 15-30 lat, powyżej 50 lat, osób niepełnosprawnych oraz podopiecznych opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze)
- Integrowanie działań na rzecz wyrównywania szans osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu aktywizacji społecznej i zawodowej,
- Wspieranie rozwoju środowiskowych form wsparcia na rzecz dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych
- Rozwijanie systemu wsparcia poprzez działania z zakresu łagodzenia skutków niepełnosprawności, wzmocnienia systemu wczesnej interwencji rehabilitacyjnej, likwidacji barier architektonicznych oraz kształtowania pozytywnych postaw wobec osób starszych i niepełnosprawnych,

- Kontynuowanie rozwoju mieszkalnictwa wielorodzinnego oraz dostosowywania budynków do wykorzystania na cele mieszkaniowe lub inne umożliwiające włączenie społeczne,

Cel operacyjny B.4.1. Rewitalizacja oraz optymalne wykorzystanie obiektów i zasobów dziedzictwa kulturowego

Kierunki działań:

- Poprawa stanu zachowania i ochrona obiektów oraz miejsc cennych kulturowo oraz przeciwdziałanie procesowi ich dewastacji i degradacji
- Kontynuowanie prac związanych z restauracją obiektu zamku dzikowskiego
- Przystosowanie kolejnych pomieszczeń do pełnienia funkcji związanych z kulturą, turystyką oraz obsługą spotkań i konferencji
- Realizacja projektów związanych z uporządkowaniem i renowacją infrastruktury parku zamkowego obejmujących m.in. Ochronę bioróżnorodności oraz kształtowanie przestrzeni rekreacyjno-edukacyjnej
- Kompleksowa odbudowa zespołu tzw. kuchni magnackiej oraz nadanie mu społecznie użytecznej funkcji harmonijnie wpisującej się w całość kompleksu.
- Odnowienie obiektów powozowni, domu zarządcy, elektrowni oraz ich rewitalizacja
- Rozwój imprez kulturalnych w obiektach zamkowych i ich otoczeniu
- Włączenie odnowionego zamku w projekty sieciowe wiążące go z zamkami w Baranowie Sandomierskim oraz Sandomierzu
- Kompleksowa renowacja obiektów klasztoru dominikańskiego
- Poprawa ekspozycji gotyckiego kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Miechocinie

Cel operacyjny B.4.2. Zbudowanie zintegrowanej oferty kulturalnej dla mieszkańców i przyjezdnych.

Kierunki działań:

- Zwiększenie dostępności wydarzeń kulturalnych poprzez stosowanie nowych technologii komunikacyjnych
- Wzrost liczby wydarzeń i projektów kulturalnych m.in. poprzez merytoryczne i finansowe wsparcie w zakresie wkładów własnych
- Sprzyjanie oddolnym inicjatywom kulturalnym, które ze względu na poziom artystyczny wydatnie przyczyniają się do promocji miasta
- Restrukturyzacja instytucji kultury pod kątem optymalizacji działania
- Wykreowanie unikalnej i specyficznej dla Tarnobrzega imprezy kulturalnej, która będzie trwale funkcjonowała w krajowym kalendarzu imprez
- Kontynuowanie oraz rozwijanie festiwalu "dni Tarnobrzega" oraz innych imprez które sprawdziły się i spotykają z dobrym przyjęciem
- Rozwijanie innowacyjnej infrastruktury kulturalnej
- Rozwijanie współpracy z instytucjami kultury w Sandomierzu, Stalowej Woli oraz współpracy regionalnej w zakresie zadań z dziedziny kultury

Cel operacyjny B.5.1. Poprawa stanu i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Kierunki działań:

- Realizacja projektów związanych z lokalizacją i budową infrastruktury sportowej na terenach wokół Jeziora Tarnobrzskiego, która poprzez dostosowanie do najwyższych współczesnych standardów wpłynie na wzbogacenie oferty turystycznej miasta
- Systemowe poprawianie stanu i budowa ogólnodostępnej infrastruktury dla sportu powszechnego, w tym w szczególności placów i urządzeń do zabaw i gier ruchowych,
- Wspieranie rozwoju sportu szkolnego i pozalekcyjnych form aktywności ruchowej, w tym działalności uczniowskich i środowiskowych klubów sportowych dzieci i młodzieży
- Rozwijanie systemu współzawodnictwa dzieci i młodzieży,

Cel operacyjny B.6.1. Wzrost aktywności obywatelskiej oraz współpracy instytucji społecznych z publicznymi

Kierunki działań:

- Rozwój inicjatywy budżetu obywatelskiego
- Sprzyjanie inicjatywom społecznym w zakresie aktywizacji osób 50+, w tym Tarnobrzskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
- Promowanie większego wykorzystywania przez organizacje pozarządowe funduszy zewnętrznych poprzez motywacyjny system wsparcia finansowego przeznaczony na wkłady własne
- Zwiększanie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych (osobowych i infrastrukturalnych) dla rozwijania aktywności obywatelskiej,
- Promowanie współpracy oraz integracji III sektora poprzez wpieranie działań służących sieciowaniu, koordynacji oraz monitorowaniu działalności, w tym rozwijanie centrów wsparcia organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich.
- Poprawa komunikacji i wymiany informacji pomiędzy sektorem publicznym a obywatelami, ze szczególnym uwzględnieniem roli lokalnych mediów,
- Ułatwienie dostępu do usług publicznych z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych

Cel strategiczny C:

Poprawa wykorzystania zasobów przyrodniczych, wzmocnienie ochrony przed zagrożeniami oraz rozwój przestrzenny Tarnobrzega jako bieguna wzrostu.

Cel operacyjny C.1.1. Poprawa stanu, rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej

Kierunki działań:

- Kontynuacja przeobrażeń układu komunikacyjnego i stref parkingowych
- Kontynuacja przebudowy skrzyżowań układu komunikacyjnego miasta wraz z poprawą jego funkcjonalności, bezpieczeństwa i przepustowości

- Rozwój i rewitalizacja terenów budownictwa wielomieszkaniowego i jednorodzinnego, wraz z rozwojem infrastruktury usługowej
- Budowa wysokosprawnego skojarzonego układu kogeneracyjnego
- Przebudowa sieci ciepłej w Tarnobrzegu
- Rewitalizacja istniejących systemów gospodarki wodno-ściekowej miasta
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych dla inwestorów (w zakresie uzbrojenia w sieci wodociągowo-kanalizacyjne)
- Modyfikacja technologii uzdatniania wody
- Budowa nowego ujęcia i stacji uzdatniania wody pitnej

Cel operacyjny C.2.1. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej

Kierunki działań:

- Budowa drogi obwodowej oraz prowadzenie aktywnych działań na rzecz budowy obwodnicy Tarnobrzega
- Zaangażowanie w działania lobbingowe na rzecz doprowadzenia do realizacji strategicznej dla Tarnobrzega drogi S74
- Systemowa realizacja działań związanych z modernizacją i rozbudową sieci drogowej na terenie miasta
- Realizacja projektu budowy nowego dworca multimodalnego
- Utrzymywanie roboczej współpracy z władzami wojewódzkimi celem integracji lokalnych działań inwestycyjnych w kontekście rozwoju Tarnobrzega wskazanego w strategii regionalnej jako biegun wzrostu
- Udział w realizacji projektów partnerskich z Urzędem Marszałkowskim w zakresie modernizacji linii kolejowych nr 25 oraz 71

Cel operacyjny C.2.2. Poprawa dostępu do technologii informacyjnych oraz rozwój e-usług.

Kierunki działań:

- Wzmacnianie stosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia

Cel operacyjny C.3.1. Poprawa stopnia zabezpieczenia mieszkańców przed zagrożeniami naturalnymi oraz technologicznymi.

Kierunki działań:

- Troska o stan techniczny urządzeń hydrotechnicznych zapewniających ochronę bierną przed powodzią
- Stosowanie nowoczesnych systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia oraz likwidacji negatywnych skutków powodzi
- Nowoczesne systemy ostrzegania, reagowania i likwidacji skutków katastrof ekologicznych oraz pożarów
- Modernizacja i unowocześnienie wyposażenia osp w sprzęt

Cel operacyjny C.3.2. Rozwój systemów zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego

Kierunki działań:

- Uaktywnienie lokalnych społeczności do działań na rzecz podnoszenia lokalnego bezpieczeństwa w ramach samopomocy obywatelskiej rozwój systemów monitoringu wspieranie inicjatyw oddolnych

Cel operacyjny C.4.1. Promocja i rozwój stosowania Odnawianych Źródeł Energii oraz efektywnego wykorzystania energii

Kierunki działań:

- Pozyskiwanie środków zewnętrznych oraz realizacja projektów związanych z termomodernizacją kolejnych obiektów użyteczności publicznej
- Podejmowanie projektów związanych z instalacją systemów fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym
- Budowa elektrowni solarnych na terenach nie nadających się na inne inwestycje
- Prowadzenie szerokiej akcji promującej instalowanie modułów fotowoltaicznych oraz innych źródeł odnawialnych przez mieszkańców
- Inicjowanie innowacyjnych projektów promujących energetykę odnawialną oraz efektywne korzystanie z energii.
- Budowa oświetlenia ulic oraz terenów rekreacyjnych z zastosowaniem energooszczędnych technologii led oraz nowych generacji instalacji fotowoltaicznych
- Rewitalizacja historycznego obiektu elektrowni tarnowskich

Cel operacyjny C.4.1. Rewitalizacja obszarów miejskich i przemysłowych

Kierunki działań:

- Realizacja programu kompleksowego zagospodarowania otoczenia Jeziora Tarnobrzieskiego na cele rekreacyjno-turystyczne
- Budowa drogi opaskowej oraz sieci ścieżek rowerowych wokół Jeziora
- Kontynuacja przebudowy traktu historyczno-społecznego
- Kontynuacja przeobrażeń układu staromiejskiego powiązana z eliminacją nieodpowiednich funkcji

Cel operacyjny C.4.2. Kompleksowe uporządkowanie przestrzeni publicznej Miasta.

Kierunki działań:

- Przygotowywanie i uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego adekwatnie do wzrastających potrzeb wynikających z dynamicznego rozwoju miasta
- Sprawne dokonywanie zmian w planach istniejących
- Wprowadzenie regulacji dotyczących umieszczania nośników reklamowych i nośników informacji wizualnej oraz składowania i magazynowania odpadów

- Zapewnianie ochrony krajobrazu kulturowego poprzez przeciwdziałanie nadmiernej ingerencji w formę architektoniczną obiektów zabytkowych bądź zakłócającej ich ekspozycję
- Dążenie do poprawy estetyki rynku (np. Elewacje kamienic) oraz popieranie stopniowego przekształcania obiektów, które architektonicznie nie pasują do charakteru starówki

Cel operacyjny C.4.3. Poprawa spójności przestrzennej osiedli tarnobrzeskich

Kierunki działań:

- Systemowa realizacja projektów poprawy jakości dróg lokalnych oraz infrastruktury poprawiającej bezpieczeństwo (chodniki, oświetlenie)
- Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- Popieranie działań służących poprawie estetyki ulic oraz porządku

Przedstawione powyżej strategię działań wyrażają podstawowe sposoby jakie powinny zostać zastosowane w celu osiągnięcia celów operacyjnych. Osiągnięcie celów operacyjnych w ramach poszczególnych obszarów priorytetowych pozwoli osiągnąć zakładane cele strategiczne, a to z kolei będzie się składać na osiągnięcie stanu wyrażonego w opisie wizji rozwoju Miasta Tarnobrzega w perspektywie roku 2020. Realizacja działań będzie wyrażała się poprzez projekty. Oprócz samorządu projekty te będą mogły być podejmowane przez inne podmioty lokalnego życia społeczno-gospodarczego, a Strategia będzie pełnić funkcję ukierunkowującą pozwalając tym podmiotom w trakcie aplikowania o środki finansowe prezentować swe przedsięwzięcia jako element spójnego systemu rozwoju lokalnego.

3.4 Indykatywna lista projektów w perspektywie 2014-2020

W celu konkretyzacji zapisów planowanej strategii działań oraz wyróżnienia priorytetów inwestycyjnych zostały opracowane propozycje projektów, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia zamierzonych celów. Projekty te odzwierciedlają realne możliwości pozyskania zewnętrznego wsparcia finansowego i ze względu na swe znaczenie dla osiągnięcia przyjętej wizji rozwoju Miasta zostały w przedstawione w sposób bardziej szczegółowy.

1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych po przemyśle siarkowym poprzez kompleksowe wyposażenie Jeziora Tarnobrzeskiego i jego otoczenia w infrastrukturę umożliwiającą rozwój funkcji gospodarczych ukierunkowanych na usługi związane z turystyką i rekreacją oraz rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego miasta.

Celem głównym projektu jest rewitalizacja przemyślowych terenów posiarkowych Kopalni Siarki „Machów” i umożliwienie rozwoju kultury fizycznej i turystyki, w tym zagospodarowanie terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych w obrębie Jeziora Tarnobrzeskiego. Dodatkowo celem jest podniesienie atrakcyjności i walorów turystycznych Tarnobrzega, nadanie miastu nowej turystycznej funkcji oraz rozwój funkcji kulturalnej poprzez rewitalizację obiektów dziedzictwa kulturowego miasta.

Zakres projektu obejmują budowę m.in. parku linowego i ścianki wspinaczkowe na skarpie wschodniej, łowiska wędkarskiego oraz campingu, pola namiotowego i karawaningowego z altanką (deszczochronem) wraz z budynkami recepcji, wypożyczalnią sprzętu turystycznego i pawilonami sanitarnymi, parkingu dla ok. 2600 samochodów, w tym

autokarów i caravaningów, ścieżki rowerowo – pieszej dookoła jeziora wraz z altanami i mostem na wyspę, nowoczesnej sieci oświetlenia solarnego wzdłuż ścieżki rowerowej i drogi opaskowej.

Ponadto planuje się budowę miejsca do grillowania, boiska do piłki plażowej, piłki nożnej plażowej, kortów tenisowych itp., wypożyczalni sprzętu pływającego, pawilonów sanitarnych oraz budowę przystani i stancji kajakowej składającej się z hangaru na kajaki o powierzchni ok. 120 m², budynku stancji kajakowej w skład, której wchodzić będzie zaplecze socjalno-sanitarne ok. 150 m², pomieszczenie biurowe ok. 30 m², pomostów pływających o długości całkowitej 60 mb.

Dla terenów przeznaczonych pod zabudowę pensjonatową i usług nieuciążliwych przewiduje się uzbrojenie terenu w niezbędne media tj. wodę, kanalizację, energię elektryczną i gaz.

Projekt zakłada również dalszą rewaloryzację Zamku Dzikowskiego, wykonanie ogrodzenia całego zespołu zamkowego (konserwacja elementów oryginalnych i wykonanie na ich wzór odcinków nowych, remont kordegardy) oraz rewitalizację parku wraz z nową infrastrukturą, utworzenie muzeum polskiego przemysłu siarkowego w spichlerzu, a także remont budynku Tarnobrzeskiego Domu Kultury w Tarnobrzegu i zakup wyposażenia.

Przewidywany termin realizacji: 2015 - 2018

Całkowity koszt: 98,7 mln zł

2. Wzrost dostępności komunikacyjnej Tarnobrzega poprzez budowę drogi obwodowej

Głównym celem przedsięwzięcia jest wybudowanie alternatywnego szlaku komunikacyjnego dla sieci dróg w centrum miasta. Powstała droga obwodowa przyczyni się do odciążenia istniejącego układu drogowego poprzez przejęcie znacznej części ruchu drogowego z drogi 871(ulica Sienkiewicza) i 723 (ulicy Sikorskiego).

Zakres przedsięwzięcia obejmuje budowę drogi obwodowej pomiędzy ul. Sikorskiego i ul. Zwierzyniecką o długości ok. 5 km oraz budowę łącznika drogi obwodowej z ulicą Zwierzyniecką.

Planowana droga obwodowa będzie przebiegać przez osiedla we wschodniej części miasta tj. Mokrzychów, Sobów oraz Serbinów, tereny te są obszarami o zagospodarowaniu rolniczo – ogrodniczym, występują jedynie nieliczne zabudowania mieszkalne. Na całym odcinku projektuje się przekrój uliczny typowy z obustronnymi chodnikami i jednopasmowymi ścieżkami rowerowymi.

Czas realizacji : 2017-2019

Szacunkowa wartość zadania: 50 mln zł

3. Rozbudowa Tarnobrzeskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego – II etap Nagnajów-Sobów-Ocice

Celem zadania jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu podkarpackiego oraz pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości poprzez zapewnienie warunków do prowadzenia nowoczesnej działalności gospodarczej, zwiększenie innowacyjności lokalnej gospodarki, efektywne zarządzanie majątkiem poprodukcyjnym.

Zakres projektu:

1. Budowa innowacyjnych obiektów niskoenergetycznych do prowadzenia działalności gospodarczej o powierzchni 6 000 m² wraz z niezbędnym wyposażeniem.

2. Uzbrojenie terenów zlokalizowanych w pobliżu strategicznych węzłów komunikacyjnych (linie kolejowe skojarzone z drogami) pod innowacyjną oraz energooszczędną aktywność gospodarczą w tym:

- budowa dróg dojazdowych
- budowa dróg wewnętrznych
- budowa sieci kanalizacyjnej, sanitarnej, wodociągowej, teletechnicznej, gazowej i elektrycznej

3. Zagospodarowanie terenu przemysłowego

Przewidywany okres realizacji: 2016 – 2018

Całkowity koszt: 51 mln zł

4. Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych na terenach gmin wchodzących w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Tarnobrzega – projekt planowany do realizacji w formule ZIT

Celem projektu jest poprawa stanu efektywności i wykorzystania infrastruktury energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminach: Tarnobrzeg, Nowa Dęba, Baranów Sandomierski i Gorzyce poprzez przeprowadzenie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków.

Projekt dotyczy kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych gminach Tarnobrzeg, Nowa Dęba, Grębów, Gorzyce i Baranów Sandomierski.

W Gminie Tarnobrzeg kompleksowa termomodernizacja obejmie 28 budynków, w których mieszczą się publiczne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Ponadto, zostaną przeprowadzone prace termomodernizacyjne w 13 budynkach komunalnych, w których mieszczą się, Urząd Miasta, mieszkania komunalne, socjalne i przychodnie.

Wartość planowanych prac przez Gminę Tarnobrzeg - 22 mln zł

Przewidywany okres realizacji: 2015 – 2019

5. System zabezpieczenia przeciwpowodziowego infrastruktury kanalizacyjnej w Tarnobrzegu

Zakres projektu przewiduje:

- budowę nowych obwałowań wokół terenu oczyszczalni (wzdłuż ogrodzenia) z założeniem korony wału na rzędnej 148.80 m n.p.m. korektę niwelety nasypu ziemnego przykrywającego rurociągi spustowe z terenu oczyszczalni do rzędnej 148.80 m n.p.m. (istniejące rzędne zmienne od 146.45 do 148.80 m n.p.m.)
- dostosowanie zasypów wokół zbiorników (od strony północnego - zachodu) do rzędnej 148.80 m n.p.m. montaż zastawki głównej w celu zabezpieczenia zalania obwałowanego terenu oczyszczalni wodami z systemu kanalizacji.

Celem przedsięwzięcia jest stworzenie docelowego, optymalnego ze względów techniczno – ekonomicznych, a także społecznych, poziomu bezpieczeństwa przed powodzią, po wykonaniu rekonstrukcji przerwanych wałów i odbudowie infrastruktury wodnej i wodno – melioracyjnej całego obszaru przyległego do Wisły Sandomierskiej i Tarnobrzesckiej.

Przewidywany termin realizacji 2015- 2018
Całkowity koszt: 12 mln zł

6. Wdrażanie programu zrównoważonej mobilności miejskiej poprzez budowę sieci ścieżek rowerowych na obszarze funkcjonalnym miasta Tarnobrzega – projekt planowany do realizacji w formule ZIT.

Celem przedsięwzięcia jest wzmocnienie powiązań komunikacyjnych i zapewnienie dojazdu do terenów rekreacyjnych i zabytkowych Tarnobrzega, Nowej Dęby, Baranowa Sandomierskiego, Grębowa i Gorzyc.

Przedmiot przedsięwzięcia obejmuje budowę ścieżek rowerowych na terenie Gminy Tarnobrzeg, Nowa Dęba, Baranów Sandomierski, Grębów, Gorzycy.

Koszt realizacji ścieżek rowerowych na terenie Gminy Tarnobrzeg 4,5 mln zł

Przewidywany okres realizacji: 2015 – 2019

7. Współpraca partnerska miast Tarnobrzeg, Sandomierz i Stalowa Wola na rzecz wykorzystania potencjału kulturowego, przyrodniczego oraz gospodarczego w układzie trójpolarnym - projekt partnerski planowany do realizacji w formule ponadregionalnej

Celem przedsięwzięcia realizowanego w ramach współpracy ponadregionalnej jest rozwój obszaru funkcjonalnego miast sąsiedzkich na pograniczu województw: podkarpackiego i świętokrzyskiego ukierunkowanego na wspólne wykorzystanie atutów położenia oraz uzupełniających się potencjałów lokalnych. W ramach projektu planowane jest rozwinięcie wspólnej marki obejmującej turystykę, potencjały rozwojowe oraz wspólną promocję gospodarczą. Projekt będzie stanowił konkretyzację podpisanych już porozumień partnerskich oraz będzie odwoływał się do idei Centralnego Okręgu Przemysłowego (COP) traktowanego historyczny czynnik wiążący terytorialnie położone w bliskim sąsiedztwie miasta

Czas realizacji : 2015-2020

Szacunkowa wartość zadania: 17 mln zł

Należy podkreślić, że przedstawione tu przedsięwzięcia zawierają w sobie większość zapisanych wyżej działań stanowią jedynie „kręgosłup strategii”. Szczegółowe zestawienie projektów planowanych do realizacji w ramach zaproponowanej strategii obejmujące oprócz tytułu danego projektu również informacje dotyczące jego wartości (budżetu), okresu realizacji (harmonogramu), określenia podmiotu odpowiedzialnego oraz innych informacji zostaną przedstawione w odrębnym dokumencie o charakterze operacyjnym, który będzie stanowił uszczegółowienie zapisów programowych. Strategii.

Plan Operacyjny zostanie opracowany dopiero po uzyskaniu akceptacji społecznej i ostatecznym przyjęciu Strategii wyrażającej aspiracje, kierunki oraz uzgodnione i zaakceptowane metody prowadzenia polityki rozwoju Miasta Tarnobrzega.

Osiągnięcie optymalnego efektu polegającego na spełnieniu wizji rozwoju będzie możliwe dopiero wtedy, kiedy realizacji projektów samorządu towarzyszyć będą projekty realizowane różnorodnymi instytucjami, podmiotami i środowiskami, dla których Strategia Rozwoju Miasta Tarnobrzega ma z założenia pełnić funkcję integrującą.

4 Proces wdrażania

4.1 Źródła finansowania realizacji Strategii

Strategia Rozwoju Miasta Tarnobrzega obejmuje długookresowe cele strategiczne, których osiągnięcie przewiduje się z horyzontem czasowym 2020 r. Skuteczna realizacja Strategii wiąże się bezpośrednio ze zdolnością samorządu Miasta Tarnobrzega do absorpcji środków pomocowych, bowiem dla większości podejmowanych projektów zakładających wykorzystanie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej konieczne będzie zaangażowanie w ramach finansowego wkładu własnego. Utrudnieniem w prognozowaniu ram finansowych Strategii jest wciąż brak precyzyjnych informacji o dostępnych dla Miasta możliwościach finansowych wynikających z funduszy Unii Europejskiej po 2013 roku, ze względu na to, że większość normujących tę kwestię programów operacyjnych nie została jeszcze w pełni skonstruowana. Ograniczenia te sprawiają, że ramy finansowe budowanej Strategii musiały zostać oparte na orientacyjnych szacunkach oraz niepewnych jeszcze przewidywaniach dotyczących zasad podziału środków w ramach poszczególnych Programów Operacyjnych.

Pomimo tych ograniczeń można przewidywać, że osiągnięcie celów strategicznych, a tym samym realizacja strategii będzie wiązać się z wykorzystywaniem środków pochodzących przede wszystkim z następujących źródeł:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
- Europejskiego Funduszu Społecznego w komponencie regionalnym
- środków pochodzących z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.
- środków budżetowych samorządu Miasta Tarnobrzega,
- środków pochodzących z Budżetu Państwa
- publicznych i prywatnych środków krajowych współfinansujących projekty realizowane ze środków unijnych,
- dostępnych w ramach rezerw niewykorzystanych środków na realizację polityki spójności na lata 2007-2013

Środki EFS będą wykorzystywane zarówno z komponentu regionalnego jak i komponentu centralnego programu operacyjnego obejmującego środki EFS (POWER),

Środki EFRR będą wykorzystywane przede wszystkim poprzez programy operacyjne wśród których dominująca rola przypadnie Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Podkarpackiego oraz planowanemu do kontynuacji w latach 2014-2020 Programowi Operacyjnemu Rozwój Polski Wschodniej.

Wśród nowych w stosunku do okresu 2007-2013 możliwości finansowych dla Miasta Tarnobrzega szczególna rola przypadnie środkom dostępnym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), co jest pozytywną konsekwencją zakwalifikowania Tarnobrzega jako miasta będącego biegunem wzrostu. Fundusze w ramach tego programu terytorialnego, będą przeznaczone na projekty rozwijające określony zapisami strategii regionalnej Tarnobrzeki Obszar Funkcjonalny ZIT i będą realizowane w partnerstwie z gminami Nowa Dęba, Grębów, Gorzyce i Baranów Sandomierski.

4.2 Opis zasad aktualizacji Strategii oraz systemu monitorowania i ewaluacji

Podstawą efektywnej realizacji Strategii Rozwoju Gminy jest system zarządzania uwzględniający fakt, że wdrażanie jest procesem rozciągniętym w czasie, który obejmuje założenia przyjęte na etapie planowania, jak możliwość wystąpienia okoliczności nieprzewidzianych. Skutecznym rozwiązaniem jest podejście, w którym założenia przyjmujemy nieuniknione występowanie takich zjawisk, co wynika między innymi z wysokiej dynamiki globalnych procesów rozwojowych XXI wieku. Praktyczną konsekwencją takiego podejścia jest uprzednie przygotowanie na taką okoliczność procedur, które pozwolą wyeliminować ewentualne zagrożenia lub efektywnie wykorzystać pojawiające się szanse. W podejściu tym przyjmujemy, że z upływem czasu zaplanowana na podstawie dostępnych dziś danych przyszłość będzie coraz bardziej odbiegać od stanu faktycznego, a naturalną reakcją powinny być działania korygujące. Sprawdzone sposoby radzenia sobie ze skutkami omawianych zjawisk jest zastosowanie narzędzi, które określa się jako System monitoringu, aktualizacji i ewaluacji strategii.

Monitoring ma na celu bieżącą analizę przebiegu wdrażania, wyłapywanie ewentualnych zmian i adekwatne wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Ewaluacja ma za zadanie sprawdzenie, czy w wyniku podejmowanych działań powstały spodziewane rezultaty oraz czy przełożyły się one na realizację wyznaczonych celów.

Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów i inwestycji w niej zapisanych, a jej ocena opierać się będzie na następujących kryteriach:

1. Skuteczności – pozwala określić czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania.
2. Efektywności – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii.
3. Użyteczności – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej.
4. Trafności – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom wskazanym do danego obszaru.
5. Trwałości – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jego zakończeniu.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji pozwoli wyeliminować w dużym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów Strategii w trakcie jej realizacji możliwe będzie uwzględnienie nowych, dodatkowych kierunków działań (zadań), które będą wpisywać się w wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

Praktyczną konsekwencją zastosowania monitoringu i ewaluacji jest konieczność określenia przewidywanej reakcji na wyniki tych analiz. W praktyce zarządzania prawidłową reakcją jest wprowadzanie stosownych korekt planu strategicznego. Procedura ta określana systemem aktualizacji stanowi trzeci komponent opisanej wyżej systemu oceny procesu

wdrażania. Z uwagi na konieczność dokonywania tej czynności z uwzględnieniem procedur demokratycznych (przyjęcie stosownej uchwały Rady Miasta) dokonuje się jej wówczas, kiedy zmiany w otoczeniu są na tyle istotne, że odzwierciedlają rzeczywistą korzyść dla społeczności lokalnej. Taka procedura aktualizacji pozwala eliminować doraźne lub emocjonalne podejście do procesu wdrażania strategii.

Za wdrożenie i prowadzenie systemu monitorowania i ewaluacji odpowiedzialny będzie Zespół Sterujący powołany przez Prezydenta po uchwaleniu Strategii. Zespół będzie złożony z koordynatora oraz przedstawicieli 3 środowisk (gospodarczego, społecznego oraz samorządowego).

Zespół będzie się zbierał, co najmniej raz w roku, a do jego zadań należeć będzie m.in.:

- przedstawienie wniosków z realizacji poszczególnych celów operacyjnych,
- monitorowanie oraz ocena realizacji poszczególnych działań,
- formułowanie propozycji oraz zaleceń odnośnie wprowadzenia usprawnień procesu wdrażania Strategii,
- formułowanie wniosków o aktualizację Strategii
- opracowanie sprawozdań z posiedzeń.

Przewodniczący Zespołu Sterującego (koordynator prac) zobowiązany będzie przedstawić Radzie Miasta sprawozdanie sporządzone przez Zespół. Co najmniej raz w roku analizowane będą postępy w realizacji Strategii.

Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą udostępniane zainteresowanym za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Miasta Tarnobrzega, gazety Merkuriusz, a także podczas spotkań z różnymi grupami społecznymi, w tym: mieszkańcami, przedsiębiorcami, lub organizacjami społecznymi

Spis tabel

Tabela 1 Struktura władania gruntami stanowiącymi własność Gminy Tarnobrzeg w rozbiciu na poszczególne osiedla	13
Tabela 2 Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własności oraz form prawnych	19
Tabela 3 Zestawienie danych dotyczących dostępnych miejsc noclegowych	21
Tabela 4 Aktywność samorządu w realizacji projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	24
Tabela 5 Liczba ludności miasta w ujęciu osiedlami	40
Tabela 6 Podstawowe dane demograficzne miasta Tarnobrzeg.....	41
Tabela 7 Zestawienie liczebności grup wiekowych miasta Tarnobrzega na przestrzeni ostatnich 10lat	44
Tabela 8 Liczba dzieci i młodzieży w Tarnobrzegu - przynależność do szkoły obwodowej .	47
Tabela 9 Liczba uczniów w szkołach, dla których gmina nie była organem prowadzącym ...	48
Tabela 10 Wskaźniki dla przedszkoli i szkół , określające m.in. liczbę dzieci/uczniów przypadającą na jednego nauczyciela oraz średnią liczbę dzieci/uczniów w oddziale	49
Tabela 11 Dostępność obiektów sportowych.....	50
Tabela 12 Ochrona zdrowia i opieka społeczna (stan w dniu 31 XII)	54
Tabela 13 Przeciętne zatrudnienie w sektorach gospodarki w Tarnobrzegu	55
Tabela 14 Struktura bezrobotnych	57
Tabela 15 Kierunki, obszary i cele rozwoju Miasta.....	75

Spis rysunków

Rysunek 1 Lokalizacja Tarnobrzega w układzie regionu i subregionu.....	11
Rysunek 2 Lokalizacja i struktura terytorialna.....	12
Rysunek 3 Rozwój stref aktywności gospodarczej	15
Rysunek 4 Funkcja Tarnobrzega jako bieguna wzrostu widziana z perspektywy rozwoju regionu.....	27
Rysunek 5 Rzeczywiste i potencjalne uwarunkowania rozwoju Tarnobrzega jako bieguna wzrostu	28
Rysunek 6 Tarnobrzeg jako biegun wzrostu na tle uwarunkowań środowiska naturalnego...	28
Rysunek 7 Tarnobrzeg jako biegun wzrostu na tle uwarunkowań gospodarczych.....	29
Rysunek 8 Funkcja Tarnobrzega jako bieguna wzrostu w kontekście uwarunkowań społecznych	29
Rysunek 9 Tarnobrzeg w funkcji systemu osadniczego	30
Rysunek 10 Wyjściowa struktura przestrzenna Tarnobrzega jako bieguna wzrostu oparta na działaniach w ramach ZIT	30
Rysunek 11 Tarnobrzeg w sieci infrastruktury kolejowej	36
Rysunek 12 Jezioro Tarnobrzeskie	64
Rysunek 13 Model rozwoju	75

Spis wykresów

Wykres 1	Struktura użytkowania gruntów	12		
Wykres 2	Struktura użytków rolnych.....	13		
Wykres 3	Struktura wg form własności	13		
Wykres 4	Struktura udziału podstawowych form aktywności gospodarczej w gospodarce Miasta Tarnobrzega.....	19		
Wykres 5	Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na Podkarpaciu	22		
Wykres 6	Dynamika korzystania z Jeziora Tarnobrzskiego	22		
Wykres 7	Dynamika ilości turystów odwiedzających Zamek	23		
Wykres 9	Struktura sieci wodociągowej (wg. kryterium długości sieci).....	38		
Wykres 10	Struktura zużycia wody w poszczególnych osiedlach tarnobrzeskich	38		
Wykres 11	Długość czynnej sieci wodociągowej	39		
Wykres 12	Struktura wiekowa mieszkańców	41		
Wykres 13	Ludność Tarnobrzega - ogółem	42		
Wykres 14	Saldo migracji	43		
Wykres 15	Miejsca w placówkach pomocy społecznej	47		
Wykres 16	Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu grodzkiego Miasto Tarnobrzeg.	51		
Wykres 17	Liczba dzieci oraz miejsc w przedszkolach	51		
Wykres 18	Trendy zmian w szkolnictwie	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.		
Wykres 19	Trendy zmian w oświacie – współczynnik solaryzacji.....	52		
Wykres 20	Tendencje w zakresie sytuacji służby zdrowia	53		
Wykres 21	Ilość udzielanych porad lekarskich	55		
Wykres 22	Liczba bezrobotnych - ogółem.....	56		
Wykres 23	Bezrobocie mężczyzn	Wykres 24	Bezrobocie kobiet.....	56
Wykres 25	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (zł).....	58		
Wykres 26	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej.....	58		
Wykres 27	Dynamiki zmian stanu środowiska w Tarnobrzegu.....	66		